

kovara hunerî, çandî û lêkolînî ya kurdên anatoliya navîn

bîrnebûn

Zivistana 2000an

**KONYA-ANKARA
KÛRTLARI ÜZERINE**

Wolf Dieter Hütteroth

GOTINÊN MEZINAN

Sebiha Özgür

NÎV RO HEBIS

BO HEMO

Nuh Ateş

**BİNBOĞALAR'DA
KÛRT ŞARKILARI-3**

M. Bayrak

ŞERÊ PISMAMA

M. Şîrin Dağ

ZIVINGÊ-1

Musa Anter

Aksaray Dımılıcesi

Memê Hilkeçikî

9

bîrnebûn

Tidskriften utkommer 4 nummer per år.
Sê mehan carê dordikeve/Ûç ayda bir çikar

Utges av Apec-Förlag AB
Ans. utgivare: Ali Çiftçi

Redaksiyon:

Nuh Ateş, Dr. Mikailî, Muzafer Özgür,
Ali Çiftçi, Hacı Erdoğan, Vahit Duran, Bekir
Darı, Mahmut Duran, Sefoyê Asê, M.Bayrak

Adress / Navnîşan:

Box: 3318, SE 163 03 Spånga / Sverige
Telefon: 0046-(0)8-761 81 18
Telefaks: 0046-(0)8-761 24 90
E-Mail: apec@swipnet.se

Navnîşana li Almanyayê

Postfach 900348, 51113 KÖLN / Almanyaya
Telefaks: 0049-(0)2203-301630
E-Mail: birnebun@hotmail.com
http://birnebun.subdomain.de

Biha/Fiyatı:

Europa: 10 DM Türkiye: 5DM karşılığı TL

Abone ji bo salekê/1 yıllık:

İsveç: 260 SEK • Almanyaya: 40 DM

Türkiye banka hesap numarası:

F. Yıldız Vakıf Bank Polatlı Şubesi
Hesap No: 00 15800 1 445398272.

İsveç hesap numarası:

(Bîrnebûn) postgiro: 468 65 12-7

Almanya hesap numarası: M. Özgür
Stichwort "Bîrnebûn" Deutsche Bank-Köln
Konto Nr: 591 26 62 BLZ: 370 700 60

Belavkirin / Dağıtım:

Türkiye

Toplum Kitabevi / Remzi İnanç
Bayındır sok. 22/1, 0642 Yenişehir /Ankara
Tel: 0312/434 25 43

Medya Kitapevi / Selahattin Bulut

İstiklal Caddesi, Elhamra Pasajı No: 258/6
Beyoğlu-İstanbul

Gül Kitapevi

Lise cad. Zafer çarşısı No 23/a / Kırşehir

Holland

Neçîrvan Qilorî
Postbus 758
3000 AT Rotterdam / Nederland
Tel: 0031-62 60 60 188
Gironummer: 739 81 58

Danmark:

Dansk-Kurdiska Kulturhuset
Nansensgade 32 ST
TN 1366 Kopenhagen K, Danmark

Çap / Baskı: Apec-Tryck & Förlag AB

ISSN 1402-7488

Her nivîskar berpirsiyarê nivîsa xwe ye.
Mafê redaksiyonê heye ku nivîsên ji
Bîrnebûnê re tîn, serrast û kurt bike.
Nivîsên ku ji Bîrnebûnê re tîn, ger çap
nebin jî li xwedî nayên vegeandin.

Naverok/ Îçindekiler

Waneyê berg: Saîd Rêzanî

- 3 JI BÎNEBÛNÊ
Ali Çiftçi
- 5 NAMEYÊN JI XWENDEVANAN
- 10 FAT QÛLOT
Berhevkar: Êlî Gordoxî
- 13 STRANÊN ALİYÊ ME
Berhevkar: Osman Alabay (Curokî)
- 14 KONYA-ANKARA KÛRTLERİ ÜZERİNE
WOLF DIETER HÄRMDOFF
- 19 GOTINÊN MEZİNAN
Berhevkar: ŞEBİHA ÖZGÜR
- 21 NÎV RO HEBIS BO HEMO
NUH ATEŞ
- 24 KANLIKIŞLA
ŞÛKRÛ GÛLMÛŞ
- 27 HEFT BIRA
Berhevkar: MEMOSTE İBRAHİM BAYRAL
- 32 TEKLİFA BÊ FEDİ
YUSUF YEŞİLÖZ
- 35 XEVNA WELATÎ BERÊ
DR. H. MİKAILÎ
- 38 ÇIROKA GURÎ
Curokî
- 39 BÎNBOĞALAR'DA KÛRT ŞARKILARI-3
Hazırlayan: MEHMET BAYRAK
- 51 KEÇİKA AXÊ
Berhevkar: MUZAFFER ÖZGÜR
- 53 LAWÊ HESPÊ
M. ŞİRİN DAÇ
- 57 ŞERÊ PISMAMA
M. ŞİRİN DAÇ
- 65 ZIVINGÊ-I
MUSA ANTER
- 71 AKSARAY DİMİLİCESİ
Hazırlayan: MEMÊ HILKEÇKÎ
- 81 SONDA MEZİN Û NEV NEWROZ
MEÇYÛYÊ DADÊ
- 83 KARACADAĞ
FEDÛDÛN

Ji Bîrnebûnê

Kovara me bi hejmarê 9an kete sedsaleke nû, herweha li gor demhijmartina xiristiyanan (Xaçperestan), em ketin çerxeka nû. Li gor teqwîma kurdî jî, ku kurda berê bi piranî li gor wê teqwîmê dem dijmartijn, em ketine sala 2700î.

Di van du mehên dawî de, meha 12an û meha 1ê de, sê cejn; cejna xiristiyana, cejna Êzdiyan û cejna Ramazanê û herwiha “*mîlenîyûm*” jî, hemû li dûhev hatin. Bila cejna we û sedsala we ya nû pîroz be. Bi hêviya ku sedsala pêş me, bo gelê kurd bibe sedsala azadîyê.

Xwendevanên bi rûmet û hêja, sala ku derbas bû bi gelek êş, qatliam, felaket û bi dek û dolabên siyasî wek her salên din, me ew jî li paş xwe hişt. Lê jî bo me kurdan ketina sedsaleke nû pîr pirsana derdixê pêş me. Çi ne ew pirsana?

Dema em wek netewe li xwe bindirin, bi hezaran pîrs hene. Eger em wan pirsana bi dor rêz bikin, rûpelên kovara me dê têrê nekin, zaten kovara me nikare jî binê vî karî derkeve. Lê, wek însanekî, her kurdek dikare li ser vê bifikire, ka di vê sedsala nû de wek netew; em çawa nin? Kêmasiyên me çi ne? Em bi çi marîfetên xwe, derbazî sedsala nû bûn? Bi hêviya ku li ser van pirsana, di demên pêş me de însanên ku li ser mesela kurdan pîspor in, û bi taybetî jî rewşenbîrên kurda, dê jî bo bersiva van pirsana hinek lêkolînan bikin.

Sala 1999an jî bo însanên li Tirkîyê bi felaketên mezin derbas bû, bi hezaran malbat jî erdhejandinê, bi zar û zêçên xwe ve pêrîşan bûn, bi hezaran însan hatin kuştin, kuştin dibêjin; jî ber ku di eynê derecê de erdhêjandin li

welatên din jî çêbûn, hewqas însan telef nebûn. Çêkirina xaniyan li Tirkîye bê serûber e. Dewlet li hember wan xaniyana herpisîyar e. Dewletê jî ev berpirsiyariya û tedbîrên xwe bi cih neanine.

Erdhejandin felaketek tabî ye, lê mirov dikare dîsan jî li hember wê tedbîrên xwe bistîne. Lêbelê, li ba kurdan hinek felaket çêdibin, ne tabî ne, lê mixabin heta niha, jê re ti tedbîr nehatiye ditin. Ez bi xwe, jî gundê Kelhasan im. Kelhasan girêdayî qeza Cihanbeyliyê ye. Di nav gundên vî aliyê de, însanên jî Kelhasan wek şerker tîr naskirin, jî ber ku li gundê me, beri salên 1970î, jî bo erdê û meselên eşîrî, pîr lihevixistin û kuştin çêdibûn. Di van sî salên dawî de, qasî ku ez pê dizanim, tu kuştin li vî gundî çênebibûn. Lê, hezar carî mixabim, piştî sî salî, careka din, xebereke nexwaş!

Mustafa Karagöz, 35 salî, jî bo xizmeta gund, barê serokatîya belediyê digrê ser xwe, bi îdealeke ku jî gund re hinek xizmetan, bi cesaret bike, wek Serokê Belediyê tê hilbijartin. Piştî şeş mehan, dema dest bi projeyên xwe dike, projeyek nayê hesabê cîranekî wî, bi destê cîranî xwe, yê heftê salî, tê kuştin.

Em jî malbata Mustafa Karagöz û jî hemû însanên jî gundê Kelhasan re sebir dixwazin û dibêjin: Serê we sax be. Bi hêviya ku bûyerên wisa li tu dera careke din çênebin.

Kovarek lêkolînî û çandî, ku bi taybetî jî bo kurdên Anatoliya Navîn derdikeve, divê bi rastî bikaribe bigihê her aliyê Anatoliya Navîn, heta bikaribe li her gundekî, li her malekê belav bibe. Da kû bikaribe irf û edetên wan deran berhevke û belavke, him jî bikaribe êş û kelema wan bîne zimên. Mixabin, li ber astengên siyasî yê dewleta Tirkîyê

kovara me li welêt baş belav nabe û diyaloga bi xwendevanên re, wek em hêvî dikin, nameşe. Li vir ez dixwazim gotinek George Perrot ku di nivîsa xwe ya li ser *Kurdên Haymaneyê* de, ji bo kurdên Anatoliyê gotiye, dúbare bikim:

“ ... *Ev gelê hanê xwedî gelek taybetmendiyên giranbuha ye û gava ku di dawiya dawîn de, ji xewa giran û dirêj rabe, ew belkî yê rojekê ji rojan, ji vê tarîtiyê derkeve û ew ê bandoreke mezin di împaratoriya tirk de bilize.*”

Bi hêviya ku bi rastî di vê sedsala nû da gelê kurd ji xewa xwe ya dirêj şiyar bibe.

Xwendevanên hêja, di wê hejmarê de cara pêşîye ku nivîsên me yên bi kurdî ji yên bi tirkî zêdetir in. Helbet ew ji bo me serkeftineke, ku însanên me giraniya zimên dibinin û bi kurdî dinivîsin.

Di wê hejmarê de dîsa nameyên xwendewanan li ser weşandina kovarê, li gel pîrozbahî û dilşahiyeke xwe, bi dîtînen xwe yên balkêş, va hejmara jî xemilandine. Em bi hêviya ku ev xwendevanên birêz, ne tenê bi naman, divê ji me ra ji folklorê gel ya ji derûdorên xwe berhevkin û ji me re bişînin.

Birêz Nuh Ateş ji nivîsa Wolf Dieter Hütteroth, beşên li ser kurdên Qonya-Ankara'yê ji almanî wergerandîye tirkî, bi navê; *Konya-Ankara Kürtleri Üzerine* nivîsandîye.

Xwûşka Sebiha Özgür *Gotinên Mezinan* yên dorhêla Cihanbeyli'yê berhev kiriye. Em hêvî dikin, jinên ji Anatoliya Navîn dê wek xwûşka Sebiha, çîrok, metelok û stranên folklorîk berhevkin û binivîsin.

Nuh Ateş bi nivîsa xwe ya bi navê *Niv ro hebis bo Hemo* hekatek ji Qerecedaxê bi devoka gundê xwe bi

zimanê xwaş nivîsiye. Ez bawer dikim hûn ê wê bi kêfxweşî bixwînin.

Şükrü Gülmüş bi serpêhatîyeke xwe ku li gundekî Şereflikoçhisarê bûye, bi navê *Kanlıkişla* bi tirkî nivîsandîye. Dîsa mamoste İrfan Baysal bi devoka gundê Hecîlera, çîroka folklorîk a bi navê *Heft Bira* berhevkiye.

Bi navê *Teklifa bê fedî* nivîskar Yusuf Yeşilöz, cara pêşî ye ku di kovara me da bi kurdî dinivîsîne. Em li vir li ser navê redaksiyonê, ji birêz Yusuf Yeşilöz re, tu bi xêr hatî dibêjen û serkeftina wî dixwazin.

Dr. Mikailî bi navê *Xevna welatî berê* kurteçîrokek nivîsandîye. Çîrok, li xerîbiye li ser bîranîna welêt e.

Muzaffer Özgür çîroka bi navê *Keçika Axê* berhevkiye û bi devoka gundê xwe nivîsandîye.

Nivîskar û lêkolîner M. Bayrak dîsa bi nivîsa *”Binboğalar’da Kürt Şarkıları-3”* de stranên gel yên Meraşê bi notan berhevkiye.

M. Şîrîn Dağ bi navê *Şerê Pismama* bûyereka 1919an bi zimanekî edebî û zelal, li ser reva Fatê û Hesen nivîsiye. Serpêhatîyeke balkêş e. Dema meriv vê serpêhatiyê dixwîne, meriv hîn baştir rewşa kurda ya îro fêm dike. Bûyerên wisa li nav hemû eşîrên kurda de bûne. Divê hemû bînan nivîsandin. Her bûyereka bi serê xwe seneryoke filmekî ye. Hûn dê nivîsa birêz M. Şîrîn Dağ bi heyecan bixwînin.

Bi navê *Zivîngê* hûn dê bîranînen Musa Anter jî di wê hejmarê da bixwînin.

Bi hêviya ku di sedsala nû de gelê kurd bibe xwadîyê mafê xwe yê çarenûsî, bînan di xwaşiyê de.

Ali Çiftçi

Nameyên ji xwendevanan/Okuyucu mektupları

Bîrnebûn'a ulaşmalıyız

Kürtlerin Orta Anadolu'da topluca varlık göstermelerinin tarihi, kesin bilinmemekle birlikte, tahminen 250 yıllık bir geçmişe dayanmakta. İkibuçuk asırlık zaman zarfı içerisinde bölge Kürtlerinin, kendi dillerini bilinçsiz bir şekilde de olsa, Kürdistan'ın bazı yörelerinden (Türkiye'ye sınır olan bölgelerden) daha iyi koruyabildikleri bir gerçektir. 250 yılda korunabilen dilin önümüzdeki 50-60 yılda da korunabilmesi, ulusal bilincin gelişmesine rağmen büyük soru işaretleri yaratmakta.

Orta Anadolu Kürtleri, dillerini koruyabildikleri dönemlerde, tamamına yakını köylerde yaşamaktaydı. 1970-80'lerden sonra yoğunluk kazanan ekonomik göç (il, ilçe ve özellikle Avrupa'ya), Orta Anadolu Kürtlerinin dili üzerinde büyük tahribatlara yol açmış ve halende açmaktadır. Köylerinden kalkıp başka yerleşim birimlerine göç eden Kürt ailelerinin ezici çoğunluğu, birçok nedenden dolayı çocuklarına Kürtçe yerine Türkçe öğretmektedir. Dolayısıyla genç nüfus arasında, Kürtçe konuşma oranı hızla düşmektedir. Orta Anadolu'daki Kürt köylerinin geneli, göçe ve ona bağlı olarak asimilasyona yenik bir durumdayken, Tavşançalı, Yeniceoba ve benzeri büyük beldelerdeki ekonomik gelişme Kürtçenin korunabilmesinin lehinedir. Köylerdeki trend gibi bazı

büyük beldelerde (Gölyazı) de göç devam ettiği takdirde, büyük beldelerinde dil yönünden köylerin durumuna düşmesi kaçınılmazdır.

Önümüzdeki yıllarda kürtçeyi asimilasyondan kurtarmak, bu bölgenin duyarlı insanlarına düşmektedir. Bu anlamda, bölge halkının duyarlı insanlarının, fikir ve öneri geliştirip birnebun'a iletmeleri, bu can alıcı sorun nedeniyle güçlü bir işbirliğine gitmeleri halinde sorunun çözümü için bir başlangıç yaratılacaktır.

E. Yıldıram

Sevgili Bîrnebûn çalışanları

Bir yakınımın evinde derginin 5. Sayısını görünce önce çok şaşırdım. Fakat, kısa sürede şaşkınlığımı üzerimden attım ve mutlu oldum. Orta Anadolu Kürtleri adına böyle zengin içerikli ve kaliteli bir dergi yılların özlemiydi. Sizleri kucaklıyorum.

Bu işte bana düşen görev derginin dağıtımını, tanıtımını ve satışını yapmak olacak diye düşünüyorum. Dergiye abone olduk ve elimize tüm sayılar ulaştı. Evimizi 3 ayda bir birnebun ıstacak. Saygılarımla.

DK -Kemal Cihanbeyli'li

Değerli Bîrnebûn çalışanları,

Ben Konya Kürtlerinden olup, şu anda İsveç'te Karolinska Enstitüsün'de doktoramı yapmaktayım. Öncelikle hepimize böyle bir yayını düşündüğünüz için yüreğinize sağlık diyorum.

Yaptığınız çalışmanın tarihin tozlu raflarında çürümeyip, onun altın sayfalarına, altın harflerle yazılacağından emin olabilirsiniz. Buradan okuyucularımıza bu derginin yaşamasının sadece okumakla olmayıp, üretkenlikleri çapınca ellerinde bulunan, dergide yayınlanabilecek her türlü materyali (şiir, masal, öykü, fıkra, derleme ve tabiki kendi yazdıkları v.s.) sizlere ulaştırmasının tarihi bir görev olduğuna inanıyorum. Çünkü tarihe ancak yazarak ve üreterek not düşebiliriz, dolayısıyla herkesten ricam, içinde bulunduğumuz ortamı, zamanı, çağı, sürekli okuyup, kalemimizle yazıp, yüreğimizle severek, gelecek nesillerimize aktaralım. Bunun için herkesi sevmeye, düşünmeye ve yazmaya davet ediyorum. Unutmayalım, ki biz kendi tarihimizi kendimiz yazamasak, efendiler kendilerine göre yazacaklardır. Gelecek güzel günler adına *hezar silav li we...*

Hayrettin Güven
guven@cbt.ki.se

Slaw Hev

alno !

İlkönce Kürt halkının yeni yılını geçte olsa en içten dileklerle kutluyorum. Dilerimki 2000 yılı tarihimizde bize güzellikleri getiren yılların başlangıcı olur. Fakat untumayalım ki

güzellikleri bizler mücadele içinde yer aldıkça daha kolay elde edeceğiz. Şahsen, bazı boşluklar hissediyorum, Kürt halkının aydın bir kesime ihtiyacı var, bunuda biz Kürt gençliği, üzerinde yoğunlaşmalıyız, yoğunlaşmalıyız ki aydın, bilinçli, geleceğe daha emin adımlar atalım. Kürdistan halkının yıllarca çektiği acılara birşekilde kendimizi özgürleştirerek, güzelleştirerek, son verebiliriz. Biz gençlere çok iş düşüğünü unutmayalım. Bu konuda her Kürt gencide üzerine düşen görevi, büyük bir ustalıklada başaracaktır. Bundan da eminim. Fakat beni kaygılandıran bir konu var, ki oda Avrupa'da yaşayan Kürt gençliğinin hızlı bir şekilde batlaşması ve kendince özgür olduğuna inanması, beni gerçekten de kaygılandırıyor.

Özgürlük nedir arkadaşlar? Özgürlük insanın kendisini sorgulamasıdır, kendi muhakemesini yapandır, kendi özgür iradesine dayanarak kendi kararlarını alan insandır. Onurlu bir şekilde halkının sorunlarına eğilen insan özgür insandır. İşte batlaşmayı özgürlük sanan genç kesim beni kaygılandırıyor. Aynı zamanda da düşündürüyor... İşte bizim bir boşluğumuz. Yeterince bilinçlenmemişiz. Yeterince bilinçlendirecek insanımız yok. Ben Kürt halkının bu konuya eğilemsini istiyorum. Halkımıza eğitimin ne kadar önemli olduğunu anlatmanın ve bunu her birey için bir zorunluluk olduğunu göstermemiz gerek.

Devrimci sevgi ve saygılarımla.

Helin Gorki
gorki@hotmail.com

Kelhasan da bir ölüm dıramı

Birnebûn Dergisine!

Değerli okuyucular, ben hayatımda ilk kez bir dergiye, hemde bir Kürt dergisine yazı yazıyorum. Bu bana heyecan ve cesaret veriyor. Çünkü; Kürtler tarihlerini hep sözlü olarak korumaya çalışmışlar, onun içinde Kürtlerde yazı dili fazla gelişmemiştir. Ben acı bir olayı yazacağım için de, çok üzgünüm.

Olay, benim edindiğim izlenimlere göre şöyle başlıyor: 1999 Nisan yerel seçimlerinde, Konya'nın Cihanbeyli ilçesine bağlı Kelhasan kasabasına, 1964 doğumlu **Mustafa Karagöz** seçiliyor. Seçimden hemen sonra çalışmalarına başlıyor.

Çalışmaları arasında; bir pazar yeri projesi ve pazar yeri için su çekme planları da var. Belediye planlarını uygulamaya başladığında, daha önce köyün su ihtiyacını karşılayan, ama yeterli olmadığı için, kullanımı bundan yıllar önce iptal edilmiş. Mustafa Seçilmiş'in tarlasındaki su, tekrar gündeme gelir. Sorunda, bundan sonra başlıyor. Tarla sahibi, suyu vermemekte direnir. Belediye başkanında sorunu çözmek için adli makamlara başvurur. Tarla sahibi, Mustafa Secilmiş'de bu durumu mahkemeye veriyor.

Adli makamların vereceği kararı beklemeden 19/10/1999, sah sabahı, saat 9^{oo} dolaylarında kasabanın ortasında Mustafa Secilmiş, başkan Mustafa

Mustafa Karagöz, 1964-1999

Karagöz'e yaklaşıyor, selam verip, *ne olacak bu durum*, diyor. O da *zaten biz mahkemeye vermişsiz*, der demez, *öyle mi* diyor ve daha önce hazırladığı silahla, Başkanı 8-10 yerinden vuruyor. Başkan Cihanbeyli Devlet Hastahanesine götürülürken, Turanlar köyünün yakınında vefat ediyor.

Ben burada başta yakınları olmak üzere, tüm Kelhasan Kasabası halkına baş sağlığı ve sabır diliyorum.

Böyle olayların dünyanın hiç bir yerinde olmaması dileğiyle.

11.01.2000

Mevlüt Ekici

Rheinfelden-İsviçre

Teşekkürler

Öncelikle böyle bir dedrğinin oluşu, hatta bu derginin internette sayfası olması, bir İç Anadolu Kürdü olarak çok sevindirdi. Derginizi bir kaç sayı hariç, hep takip ediyorum. Derginin hem tarihsel öğretisi hem yayında, kültür, dil ve edebi metinleri de içermesi dergiye daha bir güzellik katıyor. İç Adadolu Kürtleri, örneğin ben Bala Kürtlerindenim, ama nereden geldiğimiz çelişkiliydi, bu her halde İç Anadolu geneli için geçerliydi. *Bîrnebûn* sayesinde kendi geliş ve göç öykümüzü öğrenmiş oldum. Yalnız sizden ricam, ben Ankara da ikamet ediyorum. *Bîrnebûn*'un diğer sayılarını nasıl bulabilirim?

Eğer şiir veya hikaye-fıkra gibi, düz yazı türlerini derginizde yayınlatabiliyorsanız, bir şeyler yazıp gönderebilirim.

Çalışmalarınızda başarılar.

Lı xwe rınd bnerın!

Nihat Yılmaz / Ankara

Selam dostlar

Orta Anadolu Kürtlerin sesi selam
Büyüyecek gelişecek senin sesin
Duyulacak senin sesin
Bakma öyle konuşmadığımızıza
Bakma öyle sesiz kaldığımızıza
Yanlıyorsunuz
Ses geliyor
Doğdu çocuk
Her ne kadar ülkesinden
kopuk
Gözümüz aydın
Bîrnebûn
doğdu ...

Devrim

Silafên germ li we hevalên delal!

Ez ji we ra hemza xwe tijî gul dikim
û ji we hemûyan re dişeynim. Ez bi
rûpela we serbilind û gelek dilxweş
dibim. Ez nuha dikarim bibêjim; ez
kurdê Qonyê me. Ez bi we hêdî serbilind
im û dibêjim ba hêdî kurdên Anatoluya
navîn rabin ser linga û bibêjin em kurd
in û kultura me, zimanê me dîroka me
û welatê me heye. Ez ji we tişteki pir
mezin dixwazim; karê xwe dewam kin
hetanî em azad dibin. We ra şîva pir pir
silaf dikim û dibêjim serkeftin ji we ra
ji gelê me ra!

Ji we ra oxir biy.

Nihat Yılmaz

Xebatkarên hêja yên Bîrnebûnê!

Hejmara heyştan ya Bîrnebûnê ku we
şandibû navnîşana min, gêhişt destê
min. Ji ber vê bihîstariyê we bi dil û
can spasiya we dikim.

Bi gel vê nameyê şîra xwe ya bi navê
“*Dûr î*” dişînim. Hêvidar im, ku hûnê pê
kefxweş bin û vê şîrê pelên Bîrnebûnê
de biweşinin. Ku hûn bixwazîn, ez dika-
rim şîrên xwe yên din ji bişînim.

Bi hêviya serkeftinên we yên nû,
rêz û silavên xwe pêşkeş dikim.
Bimînin di xweşiyê de.

Muhammet Gözütok

Özel Tıp Kapalı Cezaevi
Ermenek/KARAMAN

DÛR Î

Şevên pêxwas destê min diqerisînin nîkarim mistdim
birîna stêrkên qaşegirti
hilma te ya kevnare
li rûyê min î şikestî dixê
digizgizim
lê, tu dûr î

li peristgeheke xopan a Zerdeşt
li te gerîyam
agirê lertzok û zirav a fîndekî bûyî
di şermezariya demê de xwe disewitandi
bi bêhêvî

ji dûr ve
qijîna bajarên ducan dihat
li gûndê kavilkirî
mîtribê diranzer
beroşên mis ên malan pîle dikirin
bi hêviya vegera gundiyên koçberkirî

dûr î
lê, dûrbûneke nebikilometreyî
ji rîya ku kalên min bi heştiran ve hatibûn
bi trembilekî vegeyîyam
mîna ku cixere bikişînim
bi her nefesekî
ji nişkekê derbas dibûm
li şuna kelekan
pirên mezin hebûn li ser çeman

dûr î
lê, ne nepen î
ji baçermokan ditirsî
dizanî, bê dawî ne
lê, disa ji stêrkan dihêjmêrî
ji azadiyê hez dikî
rondik li te nayê
lê, pê tîna dijberên aşên bê dişkîni.

Muhammet Gözütok

FAT QÛLOTÊ

Nota: Rojan Şîyar

Berhevkar: Elî Gordoxî

Herêm: Anatolîya Navîn (Kulu-Cîhanbeyli)
Wê klamê 2-3 (şikle) versiyonê xwe henê.

Hewîr mayê lê
Di teştêda lê
Bûkê mayê lê lê
Paş perdê da lê lê
Zawa mayê lê
Di xewnêda lê
Hespî mayê lê lê
Di terlêda lê lê

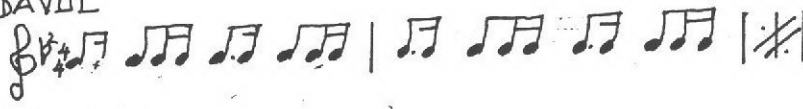
Hîlbad hîlba lê
Fat Qûlotê lê
Çîma tu natî kurbî kurbî
Bi eynatê lê lê
Çîma tu natî lê lê lê
Bi eynatê lê lê
Malê hana lê

Malê menê lê
Ji wana hûwa lê lê
Mal tûnene lê lê
Ma kes xwe ser kesî ra nepesinê lê
Ji Fatom bîtîr lê
Rind tinene lê lê

Hîlbad hîlba lê
Fat Qûlotê lê
Çîma natî lê lê
Bi eynatê lê lê
Baran barî lê
Li, herde ket lê
Sevda me ho lê lê
Bi dûne ket lê
Eşqa me oy lê lê

DAVLIL

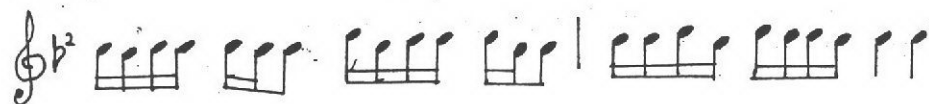
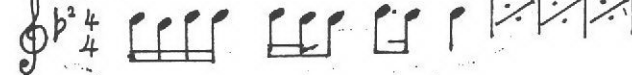
ZURNA

BAĞLAMA

SÖZ

Bi dûne ket lê
 Wextak Fatika min
 Heynan birin lê
 Silê Çutkî lê lê
 Bi çolê ket lê

Hilbad tuwe lê
 Fat Qûlotê lê lê
 Çîma natî lê lê lê
 Bi eynatê lê lê

KULU İLÇESİNE İSTİTASTİKLERLE BİR BAKIŞ 1997 GENEL NÜFUS TESPİTİ SONUÇLARI

İLİ: KONYA İLÇESİ: KULU

İDARİ BİRİMLER

NÜFUS SAYISI

	1990	1997
KULU İLÇESİ(TOPLAM)	58.712	56.706
ŞEHİR MERKEZİ	17.425	19.509
ACIKUYU	980	641
AÇILBAŞI	374	291
ALTILAR	988	941
ARŞINCI	385	332
BEŞKARDEŞ	1.679	1.213
BOĞAZÖREN	244	147
BOZAN	1.185	806
BURUNAÇIL	403	266
CANIMANA	1.082	1.355
CELEP (B)	2.087	2.626
ÇÖPLER	438	303
DİPDEDE	604	863
DOĞUTEPE	272	167
FEVZİYE	240	131
GÖKLER	95	46
GÜZELYAYLA	264	203
HİSAR	272	168
KARACADAĞ (B)	2.611	2.888
KARACADERE	508	498
KIRKKUYU	414	211
KIRKPINAR (B)	1.747	2.131
KOZANLI (B)	4.344	5.416
KÖMİŞİNİ	1.502	919
KÖŞKER	150	127
SARIYAYLAA	285	234
SEYİTAHMETLİ	59	22
SOÇUKKUYU	217	191
ŞEREFLİ	471	324
TAVLİÖREN	342	264
TAVŞANÇALI (B)	5.848	5.592
TUZYAKA (B)	1.997	2.139
YARAŞLI	2.006	1.110
YAZIÇAYIR	1.079	1.064
YEŞİLYURT	1.018	867
ZİNCİRLİKUYU (B)	3.099	2.702

*-Edinilen bilgilere göre sayım memurları bazı köylerde sayımı tamamlamamışlardır.

Yukarıdaki bilgilerden de anlaşılacağı gibi köylerde nüfus azalmaktadır. Bunun temel nedeni göçtür. Avrupa'nın değişik ülkelerinin yanı sıra, Ankara ve Konya illeri ile Kulu ilçe merkezi göçün yapıldığı yerlerdir. Kulu ilçe merkezi nüfusunun % 15-20 Kürtler oluşturmaktadır. Buna göre ilçe merkezindeki Kürt nüfusu yaklaşık (net bir sayım yapmak bilinen nedenlerle olanaklı değildir!) olarak 3.500 ile 4.000 arasındadır.

Kürt köyleri toplam nüfusu: 28.231, Toplam Kürt Nüfusu ise: 32.000'dir.

Stranên alîyê me

Berhevkar

Osman Alabay

Şivano

Serî min diêşe nizam janê
Dili min diêşe nizam ta nê
Bijeşk doktor nafîleye
Destî şivanî, xelkê bû dermanê
Serî dişom bi ave gille
Gul berdane dorê milê

Şivanîye meke tu ye ker be
Heştîran mekşîne tu ye şevder be
Ser dili minda hespê kî xwe bikire
Kumandanê serleşker be

ji gundê Xelîkan

Nabim

Ez bûm berfa serî çîya
Ro bilind bû gîşt helîya
Rindê destî min bigirê
Bendö dile min qetîya

Çiyayên bilind bê dar nabin
Nawalên kûr, bê av nabin
Keçê destî min bigire
Tu dizane, bê te nabim

Ez derketim serî gira
Min bang dikir bav û bira
Rindê çavê te newîn
Piştî min xistin, bi kevira

Remzî, ye Elî Kîno

Gundê me

Gundê me devî newalê
Ez derketim hêşîya malê
Herkî çavî min li bejnê te ket
Min zor dayî ser cixalê

Rêye Polatliê, rêke duz e
Lê dibare berf û buz e
Ekî yarê xwe jî qîz e
Heta sibê pê dilîze

Erê bavo erê bavo
Qelingê min li te xwîn û avo
Te ez nedam xortî bejn ziravo
Te ez dayim kalî qumqumî dev kulava

Erê dayîk, te yê nezanê
Tu kor bibe her du çavanê
Tu kût bibê du junîyanê
Te ez nedam xortî bejn ziravo
Te ez dayim kerî bê malênê.

Remzî, ye Elî Kîno

Xanîye bavê te korlax in kêç ketinê
Memikê te bûne şemşemokê sîna,
bihn ketinê
Hatî sükê fîrotine, ez kirîqanê hilgirtinê
Aman Satê aman Satê
Te ez helandim qat bi qatê
Gundê Xofê bû Hûkûmatê

Klîma Huseyênî

Tûr/Sîna Şuşê-Yunak

Çavê belek dikîn henga
Xwe heqandî tima şengê
Piyê qulot, bazin tengê
Lêv helîsê, xwaş e dengê

Keçik delal xastî çewî
Ser kaniye bêxut payî
Kulilkê sor jîyan dayî
Çavê xestek li du mayî

Çav dikenin dilî zîz e
Ser govendê xwaş dilîze
Baran barî çilk erdê ket
Dengê defê bi ser gund ket

Sîna Şuşe

Li ser Kamîl*

Zîya Zîya Kamîl Zîya
Dîya te nemir ne pêqîya
Bûm dêlgura serî çîya
Dahişt kerîye Çîmenliya

Hespî Kamîlî min rewan e
Tel û bûjî girêdane
Mal şewityê carê derê
Hespî wa ye, ka Xûdanê

*Li gundê Çîman ê hatî gotin

Li Haymanê Canimanê
Keçik revand Kurdîstanê
Dilî êvîn hîro şabû
Rikê neçê orte rabû

Gupê xwe sor, çavê xwaş kil
Bijang bûn tîr, avet ser dil
Porî zêrî, sipîye can
Hevalê wen bihuştê man

Bejnê dirêj, xotê fere
Can kalûgevr, bîn biharê
Rindê delal, tim êvîn xast
Tilîye zirav bedewîm dest

Pirtûk xwand, pelik vekir
Porî zêrî, tîlya şehkir
Pirê cindî şox û şengê
Klam gotî xweş e dengê

Bejnê çeleng pîrr olfazê
Pil vemaşin dotî pezê...

Çurukî

KONYA-ANKARA KÜRTLERİ ÜZERİNE

Wolf Dieter Hütteroth

Almanca'dan çeviren: **Nuh Ateş**

Alman Wolf Dieter Hütteroth mesleği itibarıyla Coğrafya bilimcisidir. O, 1960–61 ve 1962/63 yıllarında İç Anadolu'ya alan araştırmasında bulunmak üzere gitmiş.

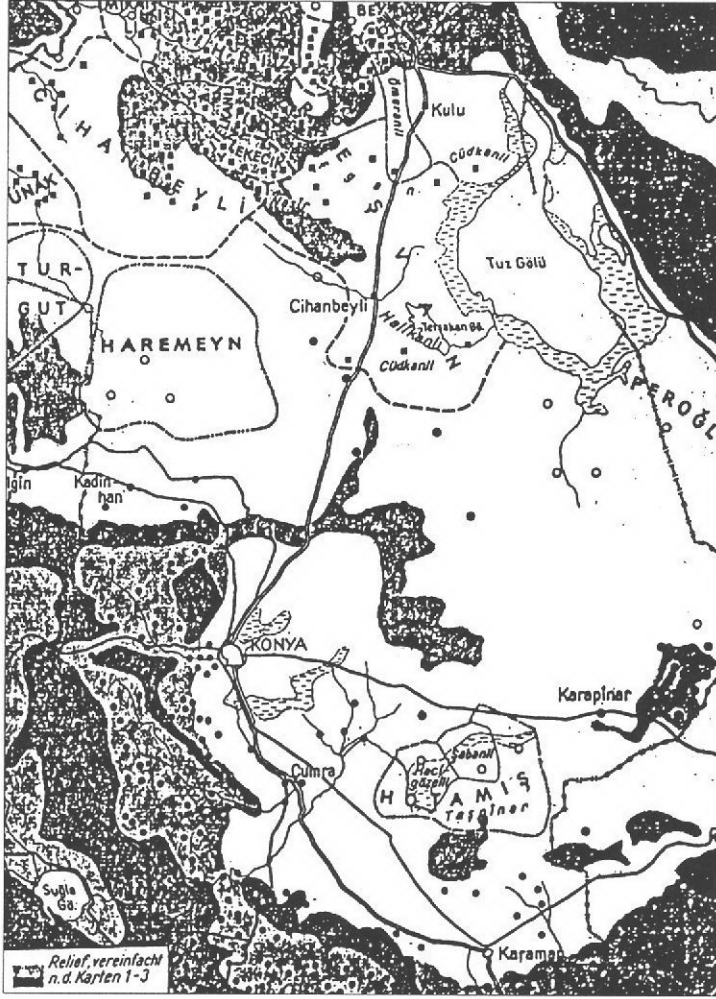
Hütteroth, "*Landliche Siedlungen im Südlichen Inneranatolien in den letzten vierhundert Jahren*" adlı araştırmasında Konya-Ankara arası bölge Kürtlerinden de bahsediyor. Göçebe Kürt aşiretlerinin yanısıra Türkmen aşiretlerinin ve muhacirlerin (Çerkez, Tatar) bu bölgeye gelişi, yaşam biçimi ve yerleşimi hakkında etraflı bilgiler içeriyor Hütteroth'un araştırması.

Bu çalışmada, Konya-Ankara Kürtleri Konusuna değinilen bazı bölümleri, Türkçe'ye çevirerek yayımlıyoruz.

19. yüzyılın kısmen belirlenebilen son çeyreğinde, İç Anadolu'nun büyük bir bölümünde, halkın çoğunluğu yerleşim yerlerini yılda en az iki kere değiştirmekteydi. Değişik çadır türleri yazlık yerleşim alanlarında yaygın bir biçimde görülüyordu. Ancak halkın mobilitesi oldukça belli köy ve aşiret sınırları içindeki alanlarla sınırlanmış ve daraltılmış bir vaziyetteydi. Sadece Toroslarda, kışlakları Akdeniz kıyılarının düzlüklerinde bulunan ve tümünden göçebe olan

aşiretlere rastlanmaktaydı. İç Anadolu'da 19. Yüzyılın başlarında, tüm aşiretin yeni mera ve yerleşim yeri arama, tahsildarlardan kaçma veya iç çatışmalar nedeniyle sıkça uzak yörelere yapılan ve periyodik olmıyan göçlerine rastlamıyordu⁽¹⁾.

Ancak bu göçerler 19. Yüzyılın son çeyreğinde son buldu. Yöresel etnik yapılanma, günümüze dek süren şekliyle kendini korudu (Bkz. Harita).

1870'de etnik aşiret yapılanması (Yazarın kendi tespitlerine göre)

Harita için Notlar:

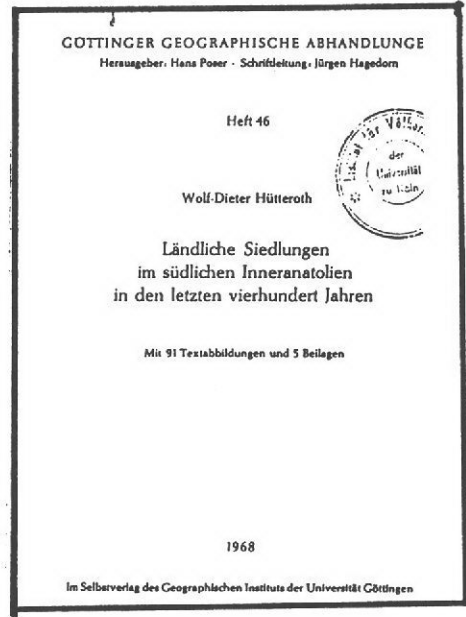
Harita'da 1870'de var olan tüm yerleşim birimleri belirtilmiştir. Araştırma bölgesinin Kuzeyindeki mevcut yerleşim birimleri 1890'daki duruma ve daha sonraki kaynaklara (Ankara Salnamesi) göre belirlenmiştir.

- Yerli Türk köyleri (aşiret yapısı bilinmeyen)
- Kışla köyleri ve Küçük Türkmen köyleri
- Yaklaşık olarak Türkmen aşiret bölgesi, Türkmen aşiret adları ve bazı alt aşiretler
- Aşiret örgütlenmesine muhtemelen sahip bulunan ve günümüzde yerleşik Türklerin kışla köyleri
- Kürtçe konuşan halkın köyleri
- Yaklaşık olarak Kürt aşiret bölgeleri ve tespit edebildiği kadarıyla alt aşiret adları.

Bozkır bölgesinin Haymana'ya doğru uzanan Kuzey kesiminde bulunan kışla köyleri, 1870'lerde bir yandan büyük yerleşim birimi diğer yandan adları bilinen aşiretlerin merkezleri konumunda bulunuyordu. Yeniceoba, Bulduk, Kozan, Celep, Kürdoğlu, Dondurma (Halıkanlı), Yapalı ve Taşpınar'da aşiret ve kısmen alt aşiret adları halen bugünde biliniyor. Ve yöreye yerleşimin ne zaman gerçekleştiği bazen yılına varıncaya kadar kesin biçimde belirtiliyor. Buraya yerleşim geleneği kesinlikle 200 yılı geçmiyor.

Dondurma'da bana, buraya 1858'de yerleştiklerini söylediler. Reşvan Kürt aşiretine mensup köylere, örneğin Karagedik'e 1846/47, Burunsuz-Sereflî'ye 1844, Bulduk'a 1853/55'de yerleşildiği anlatıldı. Osman Paşa adında biri onları Doğu Anadolu'dan Haymana'nın güneyine sürüp yerleştirmiş. Şeyhbızın Kürtleri ise yerleşim tarihlerini 1800 ile 1810 olarak belirttiler. Benim bildiğim en eski belge, Ahmet Refik'in yayınladığı 244 nolu olup, 1776'dan kalmadır. Bu belgede, Karaman eyaletinin soyguncu aşiretleri arasında "Karaca Kürt" adı geçmektedir. Ancak bununla, Konya vilayetinin kuzeyinde bulunan Karacadağ yöresindeki Kürtlerin kastedilmiş olup olmadığı kesin bilinmiyor. Resmi belgenin tarihi ile Şeyhbızın aşireti'nin yerleşim tarihi arasında 30 yıllık bir süre farkı bulunuyor.

19. yüzyılın ikinci yarısında, İç Anadolu'nun bozkır bölgesinin kuzeyinde yer alan bu kışla köylerinde de, yerleşim yerini değiştirme sistemi, bugün tespit edilebileceği gibi, aynı biçimde ve uzun süreden beri olmasada, Tuz gölünün

güneyindeki gibiydi. Kuzeydeki bu kışla köylerindeki çoğu Kürt aşiretleri 19. Yüzyılın ortalarına kadar daha çok göçebe olarak yaşıyordu. Örneğin; Dondurma'lılar 1860'larda her yıl güneye doğru, periyodik olmasada, sıkça kışın Akdeniz'e kadar, Adana çevrelerine kadar uzanan göçlere çıktıklarını hatırlıyor. Reşvan aşiretine mensup kuzeydeki kışla köylerinde, özellikle Bulduk'lu ve Yeniceobalılar 19. Yüzyılın ortalarına kadar aşiret federasyonunun bir bütün olarak Ankara'nın ve Çubuk'un kuzeyindeki dağlık yörelere yapılan göçleri hatırlamaktalar.

Yazlak amaçlı yaylaya göçlerin kışlak köylerin çevresiyle sınırlandırılmış olması bu bölgede yeni bir oluşum. Bunu, bölgenin kuzeyindeki kışla köylerinde, 19. Yüzyılın ikinci yarısından önceye has olan bir durum olarak sayamayız...

19. Yüzyılın ikinci yarısında, Haymana'nın dağlık kesiminde yaylacılık konusunda, ancak kat bilgilerden ötürü, sınırlı

belirlemeler yapmak mümkün. Öncelikle, Perrot ⁽²⁾, Ainsworth ⁽³⁾ ve Tschihatscheff 'tan⁽⁴⁾ kalma raporların iki önemli konuda çakıştığını belirtmek gerekiyor. Birincisi, hazır düzenli köylerin varolduğu gerçeğidir.Seyahat güzergahları üzerinde bulunan bugünkü yerleşim yerlerinin hepsi belirtilmiş. R. Kiepert'in güney Haymana dağlık kesimine ilişkin belirlemelerini ağırlıklı olarak bu yazarlara dayandırdığı için ⁽⁵⁾, 1906 tarihli haritası 1870'den önce, topografik konumlanışı yanlış yada belirsiz kalsa da, var olan yerleşim yoğunluğunu içeriyor ve güzergahlardan uzak bulunan yerleri ihtiva etmiyor.

İkincisi, Haymana'nın Kürt yerlileri öncelikli olarak hayvancılıkla uğraştığı ve kısmen uzak yörelere göçe çıktığı belirtiliyor. Haymana'nın güneyindeki aşiretlerin, özellikle Cihanbeyli ve Reşvan aşiretlerinin İlkbaharda halen,

halk arasında hatırlandığı gibi, Kuzeye doğru, Ankara'nın ve Çubuk'un kuzeyindeki dağlık kesimlere, Kızılcahamama dek uzanan göçleri belirtiliyor ⁽⁶⁾.

Aynı aşirete mensup, mevcut köylerden kopmadan uzak yörelere yapılan göçler, Kürtlerin gelmiş olduğu doğu Toros'lardaki durumla ilişki benzerliğini akla getiriyor. Orada da, aşiretin tümü göçebe olarak yaşamıyor, bir bölümü daha çokta aşiret alt birimlerinden oluşan sürü sahipleri ve aileleri bu tür göçlere çıkıyordu⁽⁷⁾. Nüfusun geri kalan büyük bölümü köylerde yada yerleşim yerine yakın olarak kurulan çadırlarda kalıyordu. Her iki kesim arasında çok yönlü ilişkiler korunuyor, aynı aşirete mensup olunması halinde bu, mülkiyet ilişkilerine göre değişen tesadüfî bir çeşit iş bölümünü andırıyor...

---

(1)- Bkz. De Planhol, 1959, s. 527

(2)- G. Perrot, les Kurdes de l'Haimaneh, Rev. Des Denx Mondes XXV, 2, Paris 1865

(3)- W.F. Ainsworth, Travels and Researches in Asia Minor, London 1842, Bd.I, s.136-155

(4)- P. De Tschihatscheff, 1867

(5)- R. Kiepert, Karte von Kleinasien 1:400 000,Bl. B III, Angora

(6)- Ainsworth 1842, Bd.I, s.146

(7)- W. Hütteroth, Beobachtungen zur Sozialstruktur Kurdischer Stämme im Ösdlichen Taurus, z.f. Ethnologie 86, 1, 1961, s.32

GOTINÊN MEZINAN

Berhevkar: *Sebiha Özgür*

- Akil pîrr sermîyan e, ne karê her merîya ne.
- Berî xwangê berve bira, berî birê berve kevira.
- Bi vestîyayî kir, bi vesîyayî xar.
- Bikê bi kîzê, li ber cennetê bilîzê.
- Bu xerman e, ne bu derman e.
- Buka paş perdê, kes nizane nasîbê kê.
- Bukê li ser hespê kes nizanê nasîbê kê.
- Bûye marê nîv kuştî.
- Çavên li deriya, xulî bi seriya.
- Çî neçê para keçê.
- Cumê xeyî cuyê li henîya xwe xistiyê.
- Demika gûla, yeka sosina.
- Destê desta bişon, destê çexbin rûya bişon.
- Dev tuneşî
- Di gunda de mer neman, ji dîkara dibên Abdurahman.
- Dilî xwangê bi xwangê bişewtiya çelkê sê(sav) ne davite ber.
- Diza ji diza dizî, erd ezman lêrizî.
- Dizî biharê peyîzî li xenê.
- Ecer hatin, kevin xelat in.
- Erev bi erev ra gotîye magî qûn reşo.
- Gewenda têr xwar, yê li dolê xin.
- Heştira le pê girêde.
- Heyî yî kanî ye, tûne yî genî ye.
- Ji qara kete bin bara.
- Ji şorê nabêre rev gerek.
- Kerê şiv li gu.
- Kes ji arê xwaş narive.
- Kês nasibî kesî naxe.
- Kevir li sêr kevir name.
- Kevirî xwê yî giran e.
- Kutte bi ta ketiye.

- Malî dine li dine bime.
- Mar ji punge heznakê, punga li ber poz birûzê.
- Memir e memir e hefa tê, mirî şunda kêfa tê.
- Mî bi nigen xwe, bizin bi nigen xwe.
- Milê gu dixwe terawîya nake.
- Mîna marî di tur da ye.
- Mîna maye(hevîrtirş) mirdesî.
- Mirîşkê hek kiriye, qûna dîk dişê.
- Miriyê pir şuştî yê tira bikin.
- Mîya çê li mexel ê.
- Navî bajarî dur, xweş e.
- Ne bi malî pir ne bi gerdanî sor.
- Nifirê hêrin êzmana, şiva verin xudana.
- Palî yê çê berdane cê.
- Paşîye şewereşê tim hîverunê.
- Pê baranê ga cil dikê.
- Quzî avê li rîya avê bişke.
- Ro terin, qêda-bela narin.
- Sal car nabin yek.
- Sere xwe wekê li bextê xwe mêzke.
- Serê xweyî şuştîye henayî xwe helmaştîye.
- Serra xirxalo bin ra korpolo.
- Sevîya rokê xerdîye, 7 cara mal barkiriye.
- Teka çalê, rizkî salê.
- Şil kir zîya bike.
- Şîri da bigrê hetta pîri.
- Şorê xeraw ya xudiya ye.
- Tu devî ma bûkêy, ez jî yî malê exê.
- Vestîya kir, vesîya xar.
- Virin, li mala ma jî pir in.
- Xalan xelk in apan milk in.
- Xelk çû raketine Mest(Mistefa) hatê runiştinê
- Xêlk nenika meriya ye.
- Xizana halî xwe bizaniya riza bixarina.
- Xudanê sebrê biye mîrê misirê.

NÎV RO HEBIS BO HEMO

Nuh Ateş

Zivistanekê li gundê Germîyan, heyamî sar, wekî zuqim bû. Ji serma, dev û rûyên meriya diqerisîn. Mina ku gotî, te tuk kira, tukê te ya li hewa bicemdiya. Berf û dupiyê li ber hev didan.

Gundiya digotin, dupîya Hesênê Mamê ye. Hesênê Mamê şivanê axlera wûye. Ew li çolê, li hewşo bi keriyek pez va, vi ber dupiyê ketiye; di bin berfê da maye û miriye. Keriyê pêz ji telef bûyê.

Kesî nedizani, ku va afeta kîngê bûye, belkî pence, belkî ji sedsalî berê. Her ku zivistanê, di eynê wextê da, dupî dibû, digotin, va dupîya Hesênê Mamê ye.

Zivistanên van deran, ên deşta Anatolîyê û li derdorên gola xwê, carina mîna yê sibiryê ne. Li derva, bayê borêz vîzevîz bû, mîna ku li vîriskîye ke bitirs dixist. Wî berfa teze û kewke dida ber xwe, berba dikir, pê dilist û di bir li kendal, li kêrt û kortan cidihîşt.

Wê şevê qe xew neketibû çavê Adulê. Mêrê wê, mîna Hesênê Mamê, li hewşo, li ber pezê axlera bû. Devdeve siwê, êdin ba ketibû û tina sermê şikeştibû.

- Hemo rawe, wexta mektewê hat... Rawe lawikê min, here mektewê, bixwîne û bi merikî çê we, Adulê digot.

Her siwê, wexta ku wê Hem ji xewê radikir, va şora digot.

- Hemê qe dil tunebû, ku ji xewa siwê û ji nav nivînê germ rawe. Wî yekcara xwe li nexwaşî dina ya jî li mane û muna digeriya ku nehere mektewê.

Lê Adulê, ji ya xwe nedîma, nig dida ser. Hemo neçar dima radiwû.

Sowê gimegim wû, vê diqet. Tîna arê kerma, kix û kêse li odê zu belav dibû.

Hemo rawû, dest û serçavên xwe şuştin, kincê xwe li xwe kirin, paşê li kêleka sowê runişt, xurînî xwar. Pêy xurînîyê, turikê xwe yê kitawa heyna û kermek jî da bin çeng, ji mal derket û da rîya mektewê.

Arduyê mektewê li ser malan wû. Her telewekî ji dehpanzdeh rojan carekê kermek yan jî tepikek dibire mektewê.

Bi rê da, Hemo raste gelho hat. Gelho û Hemo him cîran him jî hevalê hev bûn. Wana ji hev pir hezdikirin.

Li nivê rê, wana bîstkê mektew, sarî û serma ji bîrkirin. Ge, bi topê berfê tê zîlikên cemêdê, yên ku bi çurikên xaniya da dêwistibûn, kewdikirin. Ge, xwe ji neqewên piçûk da xûşdikirin.

Dengê zilê mektewê listika wan birrî. Ew bi lez berve mektewe meşyan.

Mektewa gund ecer bû. Ew bi bilindîya xwe di ser xaniyê gund gîştkan

ra bû. Ser xaniyê gund bi xwêliyê nixmandibû, lê ser mektewê bi texte û kiremît bû.

Mexlîm yekî tenê bû. Li gund, mêrê vê simêl û bi qirewet tenê ev bû. Mexlîm û mektew ji gundîyan va weng xay dikirin, ku tê bigota qey ew ji dunêke din hatine.

Pênc sinif gîştik di dersxanêke da, li ba hev bûn. Li diwarê dersxanê yê pêşî textê reş li dar xistibû. Li jor têxte, bi herfên gir û bi tirkî nivisek wegna hewû: – „Di jîyanê da rêberê ên rind ilm e“.

Di ser vê nivisarê ra, resmê Atatürk li dîwêr xistibû. Hemo li ber textê reş, beri berve sinifê, bi pê dawestibû. Wî seri kiribû ber xwe û guçikên ceketê xwe nure serhev dikir. Mêxlîm navê wî xwendibû, ew rakiribû têxte.

Mexlîm yekî dest bi ço bû. Ew di dersxanê da vê ço nedibû.

Ew tenekî nêzke Hemê bû, bi hêrs û bi tirkî bang kir, got:

– Tu nizanî ku li mektewê û li mal bi kurmancî dengdikin yasax e?! Dizanî dizanî, tu çi heywani! De, destê xwe dirêjke!

Bi vê gotinê va, wî ji vêzka da ço berjor heyna û go zing li destê Hemê xist. Wêrinî vi Hemê ket. Hêstirk ji çavên wî firiyar. Siziya dêst, mina axûya mara, li nav canê wî belav bû. Destê wî yê rastê mîna ku puç bûbû. Wî ew kire bin çengê xwe yê çepê, wegna li ber têxte radigerî.

Mêxlîm careke din bang kir, got:

– Niv ro ji te ra hebis!

Wî bi guhê Hemê girt, ew bi xwe ra kaşkir bir, kire odayek piçûk ya ku bi ser dersxanê va bû. Edeteke wegna

hewû. Mêxlîm bi dizkî wezifê dida çend telewan. Ew mîna ku ajan û berdevkên mêxlîm bûn. Wezîfayê wan ew bû, ku li nav gund û malan bigerin, guhdarkin, ka kî bi kurmancî dengdike. Wana navê telewên ku bi kurmancî dengdikin didane mêxlîm.

Di tenefusê da, Gelho çû ber pencera hebisê, bange Hemê kir û got:

– Hemo, ez im, Gelho. Xwe pê meêşîne, va jî ya derbasbe. Mêz ke, ez çend şekirê lêmunê di qula pencerê ra diavêim te. Ezê bi nivro, ji paydosê şunda li ber mektewê, derîya te çavkim.

Hemê mirûz bitahlkiribû, dev û lêv gîwaştibû, xwe nure serhev kiribû û di quncikê odê da runiştibû.

Mezinê gund, dê û bavên telewan, pirê wan, xwendin û nivisîn nedizanîn. Disa jî, wana qimeteke mezin didane xwendinê. Ji mêxlîm ra pir hurmet dikirin. Xwarin û vexwarina mêxlîm li ser wan bû. Her ro malekê ew dawet dikir.

Mezina vi piçûkan ra digotin, „Bixwînin, bi meriyê çê win“. Hena jî digot, „Bixwînin, bi mexlîm win“. Di malan de, li kurika xistin edet bû. Lowma, lêxistina mêxlîm bi wana bibed nedihat.

Xelkê gund di emrê xwe da mektewa kurmancî, elifba û kîtabên bi kurmancî, qe nedibû. Li ba wana, ku mektew û hêwisîn tenê bi zimanê tirkî tewê.

Zivistanê barkiribû û bihar gihêştibû nîvi. Heyamê xweş wûn. Ji çiyên gund ên reş bêtîr, her der hêşin xay dikir.

Hemo di sinifa çaran da bû. Lê ew her çû ji mektewê vi dûrdiket. Rokê

deçû du-sê nediçû. Ew êdin bûbû qaçaxê mektewê.

Rokê, mexlîm çend telewên gir û bi quwet bijartin û şandin pêy Hemê. Wî got:

-Herin, Hemê biwînin, li ku derê tewe ma biwe, wî bigrin bi zorê bînin.

Koma telewa hazirîya xwe kir û vi rêketin. Gelho xewer zu gihandibû Hemê. Hemo derketibû jorî gund, li ser girê darê rûniştibû û çavdikir. Gund li ber nigên wî bû. Ku ajan û berdevkên mêxlîm ji kijan axzê da bihatana, wî ewê bidîyana. Li paş gir, çîyayê gund bilind dibûn. Hemê dil hewû, ku xwe biavê ta pišta çîyê.

Wexta ku telewê mêxlîm ji Hemê va xaykirin, wî xwe mina çikê gihandê pišta çîyê û li bin zinarekî gir mewzî girt.

Wî ji jor da, bi kêfkonî kevir berdidan telewan. Her ku kevirê diavêt, di dû ra dikire wêrinî û ji dayik û makên wana ra şorên neçê digotin. Kevirê ku wî diavêtin, wexta ku li kevir û zinarên din diketin, çîng û çîng deng derdixistin.

Wêrinîya Hemê li çîya û nawala diket û şûnda vedigerî. Bi dengê wî û bi çînge-çînga kevira va kew, kergû û ruvîyên çîyê dihevabûn û ji tîrsa ra şûna xwe guhêrîn.

Hemberîyên Hemê mêzkinin, ku ewê tu avilê nekine, dev ji Hemê berdan. Ew neçar man û vegeyîyan gund.

Wexta ku Hemo ji çîyê daket û hate deştê, Gelho xwe gîhande wî. Bi xwe ra, qozîyek nan î bi rûn û penir ji Hemê ra anîwû. Hemo bi hatîna Gelhê pir şah bû. Wana dest di suyê hev ra birin û li van deran gavekê awere bûn. Ew bi moz û pîrik lîstin. Wana mozekî ser sor girtin. Perikê wî yên direj qetandin û dezîyekî

zirav tê pišta moz girêdan. Paşê ew li quleke pîrikê gerîyan.

Gelho devê xwe nêzike qula pîrikê kir û got, „Kurrr...kurrr...kurrr...“ Bi vî dengî va, pîrik bi lez hate ber deriyê qulê, lê dernekete der.

Hîngê, wana bi dêzî girtin û moz berdan qulê û bîstkê çavkirin. Bi hev ra wer digotin:

- Niha, moz gihêşte oda pîrikê û silav dayê. Pîrikê ji moz ra xwarin çêkir û qehwe qeland. Wana nan xwarin û qehwe vexwarin. Paşê moz hate kêf û li suyê pîrikê nişt.

Niha, moz pîrikê dide ber xwe û tîne...

Bi van gotinan va, wana dezî giran-giran berve jor dikşandin.

Moz pîrik ji qulê derxistibû. Wî bi derzîya xwe tê pašila pîrikê ra kiribû û lêm vi ser xistibû.

Gelho hema devê qulika pîrikê bi kevirêkî girt, ku pîrik şûnda danekewê.

Hemo kevirê heyna pê li pîrikê xist, ew pan û puç kir. Xun û lêma pîrikê pişikî dest û rûyê wî. Bîza wî jê va hat. Hundirê wî lihevket. Ew bi ser pîrikê da verşîya.

Hemo û Gelho êpî awere bûwûn. Ew pir vi derengî ketibûn û bi nivê şevê hatibûn mal.

Hemê bi şev di xewnê da dibû, ku beranekî kel dida dû mêxlîm. Berên ji par ra tê mêxlîm heldida. Nig ji bin mêxlîm deçûn, ew li ser piştê, mîna kundirekî li herdê diket û wêrinî wî ser diket.

Di xewnê da, dengê Adulê dihat.

Wê digot:

- Hemo rawe, wexta mektewê hat, here mektewê, bixwîne û bi merikî çê we!

KANLIKIŞLA

Orta Anadolu Kürtleriyle ilgili anılarımın öyküleştirilmiş halini, gerçekliklerine bağlı kalarak yazacağım. Şahıs isimlerinin bazılarını ve yer isimlerinin aslına bağlı kalacağım. Zevkle okumanız dileğiyle...

Şükrü Gülmüş

Kim Urfa'ya "Şanlı", Antep'e "Gazi", Maraş'a "Kahraman" demişse; Koçhisar'a da "Şereflikoçhisar" demiştir. Sanki Kürdistan'ın ve Türkiye'nin diğer il ve ilçeleri "şansız, gazisiz, korkak ve şerefsizmiş" gibi bir durumda ortaya çıkıyor. Ama yukarıda Allah, aşağıda devlet-i ali vardır. Onun her dediği "Allahın dediğinden önce" olur. Yeter ki o buyurmasın. Akan sular bile durur.

Şereflikoçhisar'ı önce duymuştum. Ama onun merkez köylerinden Kanlıkişla'yı edebiyat öğretmenimiz Seyit Alp'in orali olmasından sonra duymuş ve görmüştüm.

Her senenin yaz aylarında; herkes memleketine gider, tatilini yaparken, ben yanıma bir arkadaşımı alarak, yeni bir gurbet yolculuğuna çıkardım. O sene Kızıltepe'li arkadaşım İdris ile Ege'nin incisi, İzmir'deydik. Nereye baş vurmuşsak kovulmuş, üstelik bazı yerlerde dayak bile yemiştik. En son Mezarlıkbaşı/Havra sokakta kahvede komi olarak çalışmaya başlamıştık. Ben dışarıdaki müşterilere, arkadaşım içeriye bakıyordu. Kahvenin önünde şoförlerin çay paralarını ödememek için bardakları diplik ve kaşıkla beraber yok ettiklerini gördüm. Bunun üzerine değnekçiyle kavga ettim. Ve arkadaşışma;

- Artık çalışmayacağım. Ben okula gidiyorum.

- İyi ama daha okul açılmadı. Nasıl yapacaksın o zamana kadar?

- Sen bana biraz para ver. Ben birşeyler yaparım.

Kararımı vermiştim. Gidecektim. "ama nereye?" sorusunun yanımda vermiştim. Hedefim Kanlıkişla, ikamet Seyit'lerin eviydi. İlk kez gidecektim. Ama "Arayan bulur/Mevlayı da/Belayı da/Olsun/Aslanan aramaktır ya/Bulunan ha Mevla/Ha bela olmuş/O kadar da önemli değil." Ve bence; bir Kürt birini sevmeyi görsün. Çıkarır ya onu yüreğine koyar yada çıkarır yüreğini verir. Ondan sonrada yüreksiz yaşanır mı yaşanmaz mı? Onu asla düşünmez.

Egenin incisi İzmir. İklimi yumuşak, insanı demokrat yapılı, yeri Kürtlere en sert granit kaya oluyordu. Kürtler, TC. Yetkililerin gözünde potansiyel tehlike oluyordu. Nefret ediyordum beni, varlığımı ve Kürtlüğümü kabul etmeyen her şeyden, her yerden. Onun için Cigerxwin'in "*Minnelli cennettense, minnetsiz cehenneme, serbest ve azad olarak giderim*" sözü temel felsefemdi.

Uyur-uyanık bir halde Şereflikoçhisar'a geldim. Ama Kanlıkişla'ya nasıl gidecektim? Onun hakkında hiç bir bilgim yoktu. "Sora sora insan Bağdat" bile bulunurdu. Bende öyle yaptım. Sordum. Bana "aha şuracıkta" dedi taksi şoförü. Bende „O zaman beni

Kanlıkısla'ya götür" dedim. Valizimi alıp bağıja attı. Git, git, git hala Kanlıkısla görünmedi. Ben içimden yakası açılmadık ne kadar küfür biliyorsam, hepsini sıraladım şoföre. Ben, İzmir'den 150 lira ile çıkmıştım. Yüz lirayı pantolon cebimin zulalı yerine saklamıştım. Taksici, eliyle koymuş gibi, beni Seyit'lerin kapısının önünde durdurdu. Adama usulca yaklaştım.

-Borcumuz ne kadar kardeş, dedim. O, bana sırtarak;

-Sen için bir yüzlük olsun.

Yüzlüğü duyunca; başımdan kaynar sular döküldü adeta. İzmir'den Ankara'ya 30 liraya gel, ama Şereflikoçhisar'dan Kanlıkısla'ya "bir yüzlük" diyor adam. Can simidim gibi sakladığım parama elimi attım. İçimden "aman bir rezalet çıkmasında, ne olursa olsun" diyorum. Bir muska gibi yaptığım yüzlüğü, adamın eline koydum. Eline sıkarkende "senin yaptığında insanlık değil ama seni bu insanların suyu yüzüne veriyorum" dedim. Bunu der-demez parladı. Bağırıp çağırmaya başladı. Bunun üzerine, sinirlerimin telleri koptu. Bir yumruk adamın alınının ortasına indirdim. Ardından, evin önündeki ibriğe elimi attım. Ardına verdim. İçerden adamlar çıktı. Aramıza girdiler. Ben kendimi tanıttım. Seyit'lerin misafirligine geldiğimi söyledim. Ben bunu der-demez beni içeri aldılar; valizimi getirip beni baş köşeye oturtular.

"Seyit Ankara'dadır" dediler. Ben normalde çok üzülecektim. Ama bu olaydan dolayı sevindim. Bu insanlar; her ne kadar dillerinde bir farklılaşma olmuşsada benden, halkımdan bir parçaydılar. Daha söylemeden yemek

geldi. Ardından çaylar demlendi. Tütünler sarıldı. Biranda kendimi evimde, memleketimde hissettim. Karnımız doydu. Çaylarımızı yudum-larken, katar katar duman yolladık ciğerlerimize. Ondan sonrada söyleştik. Bir yaşlıca amca;

-Kurban olduğum neden bize derdini söylemedin. Seyid'in misafiri bizimde misafirimizdir. Ben önce anlamadım,

-Nasıl yani?

-Şoför, parasını vermediğini söyledi. Onun için kavga etmişsiniz!

-Nasıl olur? Serseri adam benden yüz lira istedi. Bende verirken "senin yaptığın insanlık değil" dedim.

Odada bulunanlar küçük dillerini yutacaktı adeta. Yanımdaki gençte "amcalardan da para aldı o şerefsiz" dedi. Artık ben o gece adeta bir Hint taraklı yataкта sabahladım. Akşam kafama koydum. Şereflikoçhisar'a gidip o şoförü bulacak ve kesin vuracaktım.

Köylüler benim bu niyet ve düşüncemi biliyorlarmış gibi beni bir an bile yalnız bırakmadılar. Çubuk Barajının olduğu köylerin üzerinden traktörle yola bıraktılar. Beni barajın önünde bırakıp "burdan her saat Kaman'a vasyt bulunur. Oradanda Kırşehir'e gidersen" dediler. Akşama kadar bekledim, hiç bir araba gelmedi. Takvim yapraklarında; 1972, ayları hatırlamıyorum. Ama kesinlikle bir ramazan ayıydı. Barajın tam karşısında bir köy vardı. Bir köylü; "Hemşerim yabancıysan şu üç katlı evin yanına git. Hacıdır, varlıklı ve misafirperverdir. Senide misafir eder" dedi. Ben onun aksine; tam karşımdaki evi gözüme takmıştım. "Hele bir iftarlarını yapsınlar garipler, ondan sonra giderim" dedim. Ama ben daha

teklif etmeden genç bir kız; “yabancı kardeş, babam diyorki, eğer gidecek bir yeri yoksa ve fakirhanemize gelmek isterse buyursun, diyor” dedi. Valizimi alıp avlu kapısını açtum. Kapıdan içeri girdiğimde evin tüm fertleri beni ayakta karşıladılar. Sanki kırk yıllık bir dostları ve evin bir ferdiydim. Oturdum. Yemek hazırdu. Yemeğimizi yedik.

Yere bağdaş kurup, onlara teyplerinin olup-olmadığını sordum. “var” deyip getirdiler. Bende Arame Tikran’ın kaseti vardı. Hepsinin anlamıyorlardı. Ama müziğin tınısı onların ruhunu okşuyordu. Kürttük. Kanımız birbirini çekiyordu. Gece uzadıkça, söyleşimiz ve dostluğumuz arttı. Ben onlara, onlar bana hikayelerini anlattılar. Ben yaşlarda bir oğulları Urfa’da askermiş. Ne zaman isterlerse; onları alıp Urfa’ya götürebileceğimi söyledim. Okulun adresini verdim. Sabah olduğunda beni birkaç gün daha bırakmak için çok dil döktüler. Ama ben kalmadım. Dolmuşa getirip bindirdiler. Biletimi kestiler. Bunlara sesimi etmedim. Çünkü birkaç liram kalmıştı. Öpüşüp ayrıldık. Dolmuş hareket etti. Ben şoförün hemen arkasında oturuyordum. Baktım onlarda Kürtçe konuşuyorlardı. Elimdeki kitabı kapatıp onları dinlemeye başladım. Aklıma bir haylazlık geldi.

- Bana baksana şoför efendi ne konuşuyorsunuz öyle aranızda? Şoförün yanındaki;

-Kürtçe!...

-Kürtçede nasıl bir dil? Kim kullanır bunu? Bakın ne güzel Türkçe konuşuyorsunuz. Nerden çıkarıyorsunuz bu kuş dilini?

- Sen ne biçim konuşuyorsun efendi. Biz Kürdüz, Kürtçe konuşuyoruz. Türkçe’nide gayet iyi biliriz.

- Türkçe’nin dışında başka bir dil konuşmak yasak!...

- Nerde yazıyor bu yasak?

- Aha elimdeki anayasa kitabında.

- Ne öyle bir yasak dinler ne de öyle bir anayasa tanırız. O zamana kadar; sessiz kalan şoför, ara sıra dikiz aynasında bakıyordu.

- Bana bak esmer genç, kalbımı basarım sende bir Kürtsün. Ya aslını inkar ediyorsun yada numara yapıyorsun, deyip frene bastı.

- Ya doğrusunu söyle yada in aşağı!...

Mecbur kalıp doğrusunu söyledim. Okulumuzdan bahsettim. O zaman şoförün yüzü çiçek çiçek açıldı. Bana gülüp devam etti.

-Hemşerim biz, o Kürdistan’ın saf köylüleri olsaydık belki susardık. Ama biz bu dilimizi taa Almanya’larda bile serbestçe konuşuyoruz. Burda hiçbir güç bize dilimizi yasaklıyamaz.

Sürüp gitti ondan sonra dostluk üzere söyleşimiz ta Kaman’a kadar. Ondan sonra beni lokantaya götürdüler. Karnımı doydurdular, biletimi kesip Kırşehir’e yolculadılar.

Onbeş gün önce gelmişim. Ama değil onbeş gün, onbeş yıl Kırşehir’li Kürtler arasında kalabilirdim. Ben artık, Kürtlerin her evinin doğal ferdi olmuşum. Herkesin bir evi, bir anası ve babası vardı. Benim onlarca evim, yüzlerce anam vardı.

6 Ocak 99/ Almanya

HEFT BIRA

Berhevkar: *Memoste İrfun Baysal*

Çi hebû çî tunebû, di malekê de heft bira hebune. Bavê wan rokê dimire, wana jî xizanî terin xabatê. Wana kû herin xabatê, dîya wana bi ducana bûye. Bi dîya xwe ra dibên:

– Dayê, kû darguşê te bû lawik ala kesk, kû bû keçik, ala sor bi dadake, Bû keçik em ê verin mal. Na kû bu lawik em nêni mal.

Dayîka wan rokê derguşake xwe dibe. Darguşa wê keçik dibe. Dayik pir kêf xwaş dibe. Ji kêfa ra xwe şaş dike. Ji ber ala sor, ala kesk datîne. Bira rokê li mala xwe mêzedikin ku ala kesk li darda ye, dibên birakî me yî dîn bûye. Ew jî ji bu vê nêne mal.

Pir sal derbas dibin. Va keçika mezin dibe. Rojekê keçik bi hevalên xwe re, li bin siya darê rûdinin. Teşîyê lê dikin. Ji va keçikna yekê ba bibertikeve. Gîştik bi hev ra tikenin. Îcar bi pîstî hevdu tikevin, kê ba biberket. Herkes sond tûxe, ku min nakir. Kî bi bave xwe, kî jî bi birayê xwe sond tûxe. Va keçka jî:

– Golkî mey qun bi rix bimre min nekir.

Ji hevalan jî yek bi hêrs ji ra dibê:

– Ez te bi qurbanê heft bira kim. Tu çima bi heft birayên xwe sond naxî. Tu bi serê golik sond tûxî.

Va keçika bi girî tere ba dîya xwe.

– Te heta niha çima jî min re negot, heft birayên min hene. Min li nav hevalên xwe bi serê golkî me sond xwar. Çima min jî bi birayên xwe sond nexwar. Dîya keçikê meselê

ji pêşîye de jê ra tebê. Keçik tigrî aş nabe. Dixwaze birayên xwe biwîne. Dîya keçikê, ji keçike re:

– Çarek heye. Tu wana binî cih tu ê birayên xwe bibînî. Ez ê ji te re kerekê bi xweliyê çekim. Tim jê re bê ço ço. Mebê çuş. Tere bi rê tikeve. Îcar di rê de morikê dibîne. Ji kerê re tibê çuş û ker tixele. Keçik bi şuva tê mal, bi girî:

– Mindî rê de morik di. Ji kerê re min got çuş û ker xeliya.

Dîya keçikê jê re kerêkî din bi xweliyê çêdike. Îcar keçik li vî kerî siyar tibe. Tim jê re tebê ço. Wuqas morî, zer û ziv li rîya xwe tebîne nabê çuş.

Pir tihere hendik tihere, ker tê li malekê disekine. Keçik peya tibe. Tikeve hundir, ku kesik li hundir tune. Di hundir de heft cih hene. Keçik bi xwe xwe tebê va mala birayên min e. Xênî paqîş dike, şivê çê dike û xwe vedişîre. Êvarê bira tèn mal. Ku çî biwînîn. Mala wan paqîşkiriye, şîva van hazir e. Heft bira rutinin, nizanin va çî ye. Ji tîrsa re jî şivê jî naxin. Tebên lek axû têdaye. Jibo vê pariyek şivê bi piskê tam kirin tidin. Ku tişt bi piskê nê, êdî ew jî şivê tuxin. Pişt xwarinê jî hevdu tîpirsin va çî ye, kî ye? Yek jî van tebê:

– Yek jî me xwe li mal veşêre ka va kî ye.

Berê bira yê mezin li mal timê yên dîn tiherin xebatê. Pir zeman derbas tibe. Birayê mezin tikeve xewê û

keçik derdikeve paqîşî van tike, şîvê van çetike. Keçik dîsa xwe veşartine. Birayên din ten mal ku biraye mezin tiştêk nedîye. Pî vî ziravî her birak li banda time tiştêkî nabîne. Heta biraye piçuk.

Birayê biçûk bi derawa xwe li xewê tine. Keçik dertikeve dor baniya berav tike. Şîva van çetike. Û bira ji par re raytene guliyen we. Jê re:

- Tu î n î, tu cin î?

- Ez na î n î m na jî cin im. Ez xwanga we me. Bira jê re:

- Ti xwanga me tune ye. Xwang:

- Wexta ku ez hatime dîwê diya min bi heycanê re, xwe şaş kiriye ala kesê bi darda kiriye.

Êvarê birayên din jî tî mal. Ew jî pê tihesin. Xwangê xwe hemêz tikin û jê heztikin. Birayên wê bi ro tiherin xebatê. Ew jî ji wan re bermaliye tike. Lê, temekê li xwangê xwe tikin.

- Xwangê, piskêke me he ye bê wê tiştîkî mexwe. Ku te çî xwar nevî te nevî we. Ku te ver nekir a bi arî te da mîzke. Arî te dê vemre. Tiştî ku tu pê êr pêxî tune. Roke xwang malê rêş tike. Hewik mûj li erde tiwîne. Ku bavê devî xwe pisik te bîra ve. Bane pisike tike. Pisik nê. Pisik jî pi zanebûn nê. Vê ticerbîne. Xwang mûjê tavê devî xwe. Pisik te bi arî vê de mîz tike. Va bê ar time. Ji birayên xwe re şunake şîvê çêke. Tere derve tikeve, ku li dure tê nabera heft çîyanda dumanêk hêl te. Xwe lê digrê tihere. Ku lê wê dere sê jin runiştine. Danikê tikelnîne. Her sê jin jî jê re:

- Lê lê lê tu hatî çî? Va mala hirçê ye. Tu hatî çî? Hirç ku ware ya te ji xwe re bike jînik. Xwang halî xwe ji wan re tebê. Ew jî bi lez kozîk ar tedîn. Pêşîye we ji henek danî tikên. Berî wê tidin mal.

Keçik bi lez tê mal. Li riye tiliyê xwe li kevira tikeve xun tike. Bi gav gav xun ji lingî we tiçilke û ji pişiyê we de jî hewê daniyê, li erdê tikevin. Hirç tê mal, ji jinên xwe re:

- Bihna îsanên xerîb tê. Qat kin, kî hate vir. Ew jî, ji tîrsa ra qat dikin. Hirç dilopên xwûnê û hewê daniyan taqîp tike, tê mala vê. Hirç jê ra tebê:
- Derî veke. Keçik venake. Hirç jê re:

- Du tiliya xwe ti qullê dêrî ra derxe, ezê gustirkekê pi tê dim. Keçik tiliyê xwe dirêj tike. Hirç tiliyê wê tike devî xwe û timêje. Bernade heta ku keçik bîrva dice. Hirç cidêla tihere mal. Birayên keçikê tî mal, ku derî girtiye. Yek ti pacê re tikeve hundir. Ku xwang bîrva çûye. Jê tipirsin va halî te çî ye? Xwang her tiştîkî ji van re qat tike. Heft bira tiherin mala hirç, ku bikujin. Tiherin digên mala hirç. Hirçê tikujin va sê jinan jî xelas tikin. Va jinana heytinin tî mal. Sê bira va sê jinana li xwe mar tikin. Ro tê van jinana ji xwangê vana tiqarin. Tebên em ê rêkê li vê bikin. Mûyekî hirçê tikin kûzî avê. Xwang jî kûz avê vetuxe. Mûyî hirçê xwang ro pi ro tîperçivîne. Va jinana jî mêrê xwe re tebên:

- Xwanga we bi ducan e. Bira ku pêtihesin, tebên emê wê bikujin. Bira ku xwangê bikujin, xwang li ber van tîgere:

- Min mekûjin, min tiştî neçê nekir. Ez ne ducanî me. Bisekin heta ku ez zam. Hûn hingê min bikujin.

Ro tê xwang vetirşe ji zikî wê mûyîk dertikeve. Perça zikî wê datê. Bira dizanin ku jinên wan lê îftera kirine. Her sê bira jî jinên xwe bertîdin. Gîştêk bi hev re tî ba diya xwe. Jîyana xwe bi hev re derbas tikin.

YARANÎ/HENEK

QELIND

Malbatek dike lawê xwe (Miço) bizewicîne, di gund de jê re qîzekê dibînin. Lê, dayîka keçikê li wan re dibêje qewlên min hene. Şertên xwe jî; yarek rûn û yarek peynir e. Lêbelê de tû were wê çaxê, yarek rûn pir bi qîmmet bûye. Yarek penir zû peyda dikin, yarê rûn ra jî çareyekî wiha dibînin; nivê yarê bi çamûrê tijî dikin, serî yê wê jî bi rûn por dikin û dibin didin diya keçikê. Bi vî awayî daweta xwe dikin û bûkê tînin malê.

Roj derbas dibin, hefte derbas dibin, vê carê pismamê Miço dike daweta xwe buwe. Bayraxê dardixin, bi du-sê roja şûnda ca mêze dikin ku jinek jêlva têye qîreqîra wê ye; li juniyên xwe dixîye, porê xwe diçurikinîye.

Pismamê wî lêre dibê: Lo Miço, ca bindire, ev jina ku jêlva tê ne xasûya te ye?

Miço dibê: Way limin bavo, ew gêştiye çamûrê, ez birevim.

Jordan

TELEFON Ê QÊDIR

Qadir saf, Mille jî pir bi henek e. Rokê Qadir tere ba Mille. Mille dibê: Qadir ezî herme derekê weng telefon tên mêske. Mille tere ba cîranekî xwe û telefon dike jî Qadir ra. Dibê: Tu kî yî, Mille heye? Qadir dibê: Na Mille tune ye, ew jî hîn nû derket, tu kî yî? Mille xwe jî wa derna nakê, dibê: Ez Elik im, jî Ewropê da telefon dikime, tu kî bûyî? Qadir dibê: Oooo Ela tu yî? Tu çi dikî? Başî? Ez Qadir im. Mille jî mêle Elikê da lê dipirse dibê: Mille jî min ra slav ke û xatirê xwe dixazê. Paşê Mille te û dibê: Qadir te çi kir, çi nekîr? Qadir dibê: Mille, tu çing çuyî Elikê telefon kir. Mille dibê: Na lo, Elika çî ye, qêy te rind nasnekirîye! Elik li Ewropê bû û tim alqohol vedixwaribû. Qadir tewê: Tu dîni! Ez Elikê nasnakime! Bihna reqîyê jî li dev dihat.

Mille Xelikî

TE BÎXWE JÎ KÎR, TE BI MEJÎ KÎR

Wek tê zanîn li biharê hemû gundî haywanên xwe dibin zozanan. Hatina biharê jî bi gulîlkan û bi çûçikan ve tê nîşan kirin

Rokê mêrê malê radibe dibînê ku bilbilên biharê hatine, dikine vîçe vîç. Zarokên xwe re dibê; de rabin destpêka biharê ye. Pêz buwin zozanan. Lê heftêk, du hefte derbas nabin, berfek pir dibare. Hemû pez qîr û wenda dibin. Û zarok li dû pêz digerin. Li wan yek dibînê ku çûçikek (bilbilê) biharê li ber qulê ciyê xwe can daye. Ew bilbilê jî herdê radike û mûyên wê dirûçkîne û bi hêrs wiha dibê;

Bilê, bilê min di ..... nê, te bi xwe jî kir, te bi me jî kir.

Jordan

ŞAHİDBÛNA EHMED

Zevî hîşk dikin, genim û ce hiltînin, li şûnê sap dimê. Ji sap jî lodên kayê çê dikin. Ehmed, Hecî û Hemol terin ji lodekê, kayê didizin. Vana erebeyên xwe yên remorq tîjî ka dikin terin. Lê xwedanê têrle vana dibîne û dide mehkemê (dadgehê). Lê, xwedanê têrle ji Ehmed re dibê, eger tu li ser vana li mehkemê şahîdiyê bikî, ez ê te efkim. Ehmed qebûl dike. Jenderme tên Hecî û Hemol dibin û mehkeme destpêdike. Hekîm jî Ehmed pirs dike,

–„Te dî kû vana ka dizî.“ Ehmed dibê: Erê min bi çavê xwe dî ku wana ka bir.

Hekîm dîsa pirs dike:

–Ehmed! Li wê demê te çî dikir li wir? Ehmed serê xwe heydine jî xwe emîn:

–Qe min jî erebek ka biribû.

Li ser vê gotinê, hekîm her sisîyan jî dişîne hepsê.

Millê Xelîkî

MEMÛRÊ DEWLETÊ

Li gûndekî merivekî pir desteng hebû. Tenê beranekî wî yî çê hebû. Bi pera berdida ser mîyen xelkê û pê dewara xwe dikir. Di sêri da, serê mîyekê, deh lîra distan. Dûre herku diçû heqê beranê xwe zêde dikir. Li beranê wî pir berxên çê diketin. Gundiyan seva wê deng nedikirin û pê razî bûn. Lê, êdî zamanek hat, wî heqê beranê xwe pir zêde kiribu, gundiyan hêdî nikaribûn hewqes pere bidin. Ji ber vê, gundî çûn li dewletê gilî kirin.

Dewletê du vazifedarên xwe şandin û baranê gundî, li dest girtin. Du kes dan ber berên ji bo ku wî xwedî bikin. Beran pir goşt girt, bi kef bû. Dewletê beranê çê, bê pere berdida ser mîyên gundiyan û tu heq li wan nedistan. Lêbelê vê carê, li dolê bêren berx çênebûn. Rusipîyên gund li hev kom bun; ka em çibikin, çî ne kin? Paşê qerar dan û gotin: Ka em jî xwedîyê berên, ê berê bipirsin, ka sebaba vê yekê çî ye?

Gundiyan yek şandin hindê xwedîyê berên. Lê pirs kirin; sebaba vê yekê çî ye.

Dewlet ewqas berên rind xwedî dike. Lê, li dola vî berx çênabin, sebeb çî ye?

Gundî got: Divê ez herim beranê xwe bibînim, li wî bipirsim, ka sebeb çî ye. Ez ê dûre jî we re bibê.

Xwedîyê berên çû hinda beranê xwe û lê nerî, ku berên pir goşt girtiye, vegerî hat, jî gundî ra got: Hûn zanin beranê min çî dibê? Ew dibê: Ez bûme memûrê dewletê û bi kefa dilê xwe me. Karê xwe, li gor kêf û zewqa xwe dikim...

Berhevkar: *Yusuf Özden*

TÛRÊ GENÎ

Rokê xwezgîncî terin malekê ku keçikê wan bixwazin, bavê keçikê bi hatina xwezgînciyar pir şa dibe, tu li wan tiştêkî pirs nake û xwe giran jî nake. Hema keçika xwe dide wan.

Xwezgîncî giştik şaş dibin. Piştî ku şerbet vexwarin û şiranî xwarin bi şûn de, li bavê keçikê dipirsin: Apo, sebeb çî bu, ku te hema keçika xwe da me?

Bavê keçikê got: Lavê min, wexta ku keçik di mala bavê de qert bibin. mîna turê kufikî,

li milê meriya dalqandî dimînin. Çiqas ew bîminin genîtir dibin.

Îcar merî wî tûrî çiqas zû ji milê xwe daxîne, û bi milê hevalê xwe ve daleqîne çêtir e.

MIX

Carekê xortekî kurd û xortekî tirk, hevalê hevdu bûne. Xortê kurd tim xwe dipesînîne, ku mêraniya xwe pê bide qebl kirin.

Rokê xortê kurd li yê tirk re gotiye, niha ez dikarim mixekî bi serê xwe di vî diwarî de bikutim û derbazî aliyê din bikim. Xortê tirk, lê bawer nekiriye û gotiye: Tu nikarî.

Li ser vê, bahîs girtine û xortê tirk çûye mixek, li wan mixên dirêj aniye. Xortê kurd ew mixê dirêj daye ser diwêr û bi serê xwe lêxistiye, sê çar caran lêxistiye, lê mix derbas newiye. Xortê kurd ecêbmayî dimê; çima ev mix nariyê. Tere li aliye diwêrê din dindire, çî bibîne; ku kurdekî din paşve serê xwe dayê ber diwêr, nahêle ku mix heriye.

ZÊRÊN DEWLETÊ

Yekî desteng kûpek zêr dibîne. Wan zêrana giştikan dike tûrekî û li kera xwe dike. Ew û jinika xwe, li paş hev li kerê sivar dibin û berê xwe didin seraya paşê.

Nobetçî xeber dide paşê ku mêrek bi jinika xwe ve hatine ber derî û dixwazin paşê bibînin.

Paşa izinê dide, ku ew derbazî hundir bibin.

Merivê feqîr jî paşa re dibê: Paşayê min, min kûpek zêr diye. Ew zêr, jî min re heram in. Malê dewletê ne. Min ev hanîn, ku teslîmî te bikim.

Paşa pir şadi dibe. Fermane dide, dibê: Wan zêrana bibin mala min. Paşa, jinika mêrik jî lêdistîne, dike malê dewletê û li birayê xwe mar dike. Kera wî jî, li sarayê dike wezîrê xwe û mêrik jî li wir dide ger.

CIVÎNA OSMANIYAN

Paşayekî Osmaniyan, rokê civînek mezin, bi rûsipî û wezîrên xwe re çêdike. Civîn heta derengiya şevê dewam dike. Xanima paşê li malê bi tenê dimîne, ditirse. Hema radibe tere civîne û dibêje: Paşa, paşa, zû rave, were mal. Diz ketine mala me. Paşa, jî xanima xwe re dibe: Xanim, belkî tu tirsîya, yan jî qiratiyek hat ber çavê te. Tişt tine, here mal.

Jinik dîsa dibê: Erê welle, diz ketine mala me, zû rave, were mal. Paşa dibê: Xanim, ne va ne, diz tevda li hindê min in. Min derî li wan girtiye. Ma diz li ku mane ku werîn, mala me kevin?

Berhevkar: *Yusuf Özden*

Teklifa bê fedî

Yusuf Yeşilöz

Sala 1971a bû, piştî ku leşkerên Tirkîyê disa cuntayek çekiribûn, mêrê Zeva Reş, Hecî, çûbû Elmanyeyê. Hecî, bavê pir zarokan bû. Hejmara wan ya wê demê nayê bira min. Lê niha tev hev yanzdeh keçik û lawikên wî hene. Wî alikariya xwendevanên zanîngaha ODTU, li Enqerê dîkir, yê ku dixwastin şoreşeke mezin li Tirkîyê çêbikin. Ew yeka çûbû guhên devletê. Bi şev û roj leşker li her cî, li wî digeriyan ku wî bigrin û bavêjin zindanê. Hevalên xwendevan ji Hecî ra rêwîtiya Elmanyeyê amade kiribûn û Hecî karîbû bê mesref biçê Elmanyayê.

Ez nexwazim îro ji we re qala wê bikim, ji bo çî leşkerên Tirkîyê disa cuntayek çêkiribûn. Lê mixabim ew meseleyeke dûr û dirêj e. Ez dixwazim bi tenê qala Zêwê û sohbeta wê ya balkêş a bi ciranê wê, Mille re bikim.

Hecî sê sal bûn çûbû Elmanyayê û hiç nehatibû mal. Carekê tenê xeber û ji zarokên xwe re ji cilên ewropayê şandibû. Meriyek ji gundê Cûtka ji Elmanyayê hatibû îzinê. Hecî ew tiştana bi wî ra ji malbata xwe re şandibû...

Zêwê bi zarokên xwe tev hev li warakî biçûk, nêzikî meriyên Hecî, dijiyan. Wexta Hecî çûbû, wan meriyan Zêwê û zarokên wê biribûn cem xwe ku wana biparêzin. Zêwê êdî ketibû bin parêza wan. Ez nexwazim îro ji we re bêjim, ew parêza pêwîst bû yan ji na, ji bo ku ew meseleyeke bi serê xwe ye û

dûr û dirêj e. Wek hat gotin, bi tenê ez dê ji we re qala sohbeta di navbera Zêwê û Mille da derbasbûyî bikim.

Meriyên Hecî devlemend bûn. Keriye xwe yê pêz, hespên wana yê kehil, erdên xwe yê fireh hebûn. Keçikên wan pir bûn. Lê bi tenê lawikekî wan hebû, navê wê jî Mille bû. Minak em dizanin, navê "Mille" jî Kuran-î Kerîmê tê. Lê ti elaqaya (peywendî) Mille bi Kuranê tunebû, bi tenê navê babîrê wî Mille bû. Çend mehan piştî bûyina Mille, bapîrê wî navê xwe lêkiribû, dixwast ku torîne wî navê Mille bide jiyandin. Mille leşkeriya xwe xelas kiribû. Simbelê wî mina şivê bûn, dikarî bê alîkarî rihên xwe kur bike û bibiriqîne. Lê kemasiyeke wî tenê hebû; ew li wa salên xwe, hîn nezawicibû. Hevalên wî giştik zewicibûn û bavê gelek zarokan bûn. Hetta hetta bavê zarokên li çaxa dibistanê bûn. Mille jî ber wê yekê dîn dibû.

Jin neditîna Mille ne ji bo malbata wî bû, ne ji bo ku malbata wî navekê xwe yî xirap derketî bû; sedem bi tenê ew bû ku Mille lê dima (kekeç). Ew disa dibe meseleyêke dûr û dirêj eger ku ez ji we re qala wê bikim, ji bo çî kesek keçikên xwe nadin mêrê kekeç. Baştir e ku ez bêm ser sohbeta Zêwê û Mille.

Zêwê piştî nimêja nivro li siya xaniyê xwe yê tekgoz (oda) runiştibû. Mille hate

ba wê. Wexta wî dît ku Zêwê bi xwe de ketiye, ji wê pîrsî ku ecep derdên wê hene yan ji kesekî dilê wê êşandiye.

”Na” got Zêwê, ”ji bo ku gavan manga bibe çêrê ez îro berî berbangê rabûm ser xwe ku wan bidoşim, Ji bo vê ez pir westiya me.”

”Wan mangana du her roj di ber berbangê didoşî. Heta îro her dem rihêkî te yî bi ken hebû, lê tu îro pir xemgîn î.

Zêwê careke din ceriband ku Mille ji ser xwe jê xelas bibe û got ku zarokan nehiştine ew rokeve.

Bersiva Mille disa hazir bû:

”Xaniyên me pir nezîkî hev in. Eger zorakên te bi şev bigirîyana me ji dibihîst û diya mina ku tu mina keçîka xwe ya mezin kirî dilê xwe, ya bihata û ji te bipirsiya; zarok ji bo çî digirîn. Bêje Zêwê, derdê te çî ye?”

Zêwê ceribandina dawî kir:

”Ganên manga min ê ku ez ji zarokên xwe re didoşim îro sibe hişk bûn. Ez ditirsim ku ew ji mîna manga min a sala çûyi ku mêr bi gana girt û kuştibû, bimire û em bê şîr bimên!”

”Lê, hingê tu ne mîna îro bi xwe de ketibûyî. Diya min li te pir bi hêrs bibû û tu rezîl û rûsva kiribû. Tu ji bo mirîna mangê qet negirîyabûyî. Te gotibû ”ma xwedê li cihê heywanan zarokên min biparêze!” Te goşt qelî kir, paşîngê sê mehan kiribû nav xwarinê!”

Milleyê kekeç dest ji Zêwê berneda. Zêwê ya ku bi henekên xwe navûdeng bû tiştêkî din ceriband. Ez baş nizanim, ew gotinên ku wê ji Mille re kirin rast bûn, yan ji wê yaranî bi wî kirin. Mille li hemberê wê li ser baliveke runiştibû û li benda bersiva Zêwê bû. Zêwê destpêkir:

”Tu bi xwe dizanî, mêrê min sê sal in çûye. Ew li benda efa dewletê ye, lê ef ketiye strûyê kerê. Ez ji ber tenêbûnê eciz bûme û dixwazim bi mêreki baş re birevim. Tu dikarî ji min re alîkarî biki?”

Mille carekê xwe paşda û carekê ji pêşda xar kir. Qutiya xwe ji baxir (mis) ji beriya xwe derxist, cixareyeke qelew mina tiliya xwe yê qalmûskê piça. Ew bi hestê xwe yê mis vexist. Bêhnakê kûr ji kişand, dûman bi kêf berda hewayê û bi inte intê (zimanêki ku li dime) dest bi gotinê kir:

”Ez pir mêrên nezewicî nasdikim. Lê ji wan bi tenê sisê li gora hemdê te hene...”

Mille çavên xwe berdane ser Zêwê û dom kir:

”Hesenê Memê hîn nezewîciye. Eger ew teklifa te yê zewacê bibihize, ewê li ser baskê teyrêkî bifire û bê ba te ku xwe bi te bide naskirin. Ew insanêki pir baş e, lê, heta îro kesekî keçîka xwe nedaye wî. Ew dê ji bo te baş bibe. Lê, kemasiyeke wî tenê heye; çavakî wî tune. Berî ew biçe eskeriyê giha diçinî û kirşek kete çavê wî û çav kor kir. Hingê piraniya gotin ku Hesen ew kirşa mexsûs kiriyê çavên xwe, ji bo ku ew neçe eskeriyê. Lê ew meseleyekê din e... Ji bo wê jî ez wî bi dilê xweş pêşniyar nakim. Berî giştêkê em merivên hev in.

Mêrê duwemin Millê Osman e. Ew ji bo durustiya xwe bi navûdeng e. Eskeriya xwe jî kiriye. Malbata wî heta îro ji wî re li keçîkek geriyana û nedîtin. Kesekî keçîka xwe neda wî. Ji bo ku Mille, heta xortaniya xwe, bi nivînan de mîz dikir. Ji bo wê ez wî jî tewsiyê te nakim. Ji rindiya te ra gune ye.

Mêrê din jî, Umê Hecibesê ye. Umê hinekî mezin e. Wexta mixtarê gund, Usiv çibû rehmete, ew bûye. Ew sih sali

ye. Berî ku ew biçe eskeriyê, ew bi hûnera xwe ya suwarî û mîrxasiyê, bi navûdeng bû. Hingê ew ji hespê xwe yê kehil de gêrbû û niha dikule. Ez wî ji ber vê yekê ji te ra pêşniyar nakim. Berî giştkê, tu di bin parastina me da yî.”

Zêwê mat mabû û li Mille mêze dikir.

Mille got, ”Zêwê, eger tu bi rastî mêrekî baş, nêzikî xwe dixwazî, ez jî li vir heme!” Paşê Mille serê xwe kire erdê, minak adetî bû.

Zêwê li Mille mêze kir, bi lez û bi dengê bilind got:

”Wê deme ez bi te re jî, nazewicim. Ji bo ku tu lê dimeyi û navê te derketiye, kesekî heta îro keçika xwe nedaye te!”

Mille rabû ser xwe, rûyê wî bi temamî sor bibû, xwe da ser rîya mala xwe, kire piste pist û di hundirê xênî de wendabû.

Winterthur, 24.11.1999.

Xwendevanên birêz û delal,
em careke din gazî hemû kurdên
Adatolîya Navîn dikin, ku beşdarî
berhevkirina folklora kurdî bibin.
Daxwaza me ew e; ku her xwendevanek
bikaribe *Bîrnebûnê* bi çîrok, metelok,
gotinên pêşiyar, mamik, serpêhatî û
bîranînên xwe dewlementtir bikin û hem
jî folklora me ji wendabûne biparêzin.

Hûn dikarin nivîsên xwe li ser navnîşanên *Bîrnebûnê*,
yan jî bi rîya posta elektronîk, e.mailê bişeynin.

Navnîşana li Swêdê:

Box: 3318, SE 163 03 Spånga / Sverige
Telefon: 0046-(0)8-761 81 18
Telefaks: 0046-(0)8-761 24 90
E-Mail: apec@swipnet.se
<http://home.swipnet/apec>

Navnîşana li Almanyayê

Postfach 900348, 51113 KÖLN/Almanya
Telefaks: 0049-(0)2203-301630
E-Mail: birnebun@hotmail.com
<http://birnebun.subdomain.de>

XEVNA WELATÎ BERÊ

Dr. H. Mikailî

Ez di treneke elmanan da me, ê ku di saetekê da bi 150-200 km tere û meri dîsa jî li bala wê nawe. Ez çavên xwe digrim. Jiyana min a berê, a li welêt mina (note) şerida filmekê li beri çavên min derbas diwe. Ez bir dikim ku li Elmanyê me, ez hendu ne di trenê da me, li hela min, li hember min tu elman rûneniştin e, ez qe(t)naherim ferqiyê wan.

Nika, ez li gundi xwe me, li Mikaila, Mikaila gundeki Enqerê, girêdayiyê Polatliyê ye. Dem dema havinê ye. Xermani, zîyan (zewi) têne çinandinê. Ez xwe li ser lodek tomanê direj dikim. Bîna tomanê ku hîn nû hatiye çinandin, tê poz û bivîla min. Vê bînê dikşînim, dikşînim,kuur dikşînim kezewa xwe ya spi. Min çiqas jî bîra vê bihnê kirîye. Lo qe meri bîra tomanê jî diki?

Bi Xwedê! min kiriye, Poz û bivîlên min kirine. Ez li ser tomanê, çavên min li stêrka, dikevim xeweke xaş, xeweke kûr. Ê xevnekê diwînim. çend salen ku min qe xevn neditî wû. Ez di xevna xwe da li gaza Sêbirê me, li Sêbira av şekir, Sêbir, zozana xalanên min. Bi lawi xali xwe yî Omer, bi Nêmiq va pezî wan diçerin. Li derva li bin esmani bi

stêrk bilxura (dan) şivanki dikelîn. Di kulêv (keçe) da radimedîn (radizên). Bi sermayê bayî siwê (sibê) eşkere diwin. Qirş û qala berhev dikin û bi çaydanî ku jî isê, jî dû reş bûyi, çaya siwê vedixwin. Li hêlê çayê runê kal, tomasta bi reşreşik û nanî tirş dixwin. Ez jî wir radiwim û xwe nişkava li bîra sîqo diwînim. Eee ez heta vir hatime, qe xatirî avê bîra sîqo dihêlim. Ava bîrê sîqo, weqas sare ku ê kevira bicemidine, weki şîrîne, mîna hinguv e. Hîn jî wê şîrintir, hîn jî wê sartir qet tiştê li dinê tunne ye. Ez xu (xwe) li ser zik dirêj dikim û bi dêv dikevim avê, têr têr jê vedixwim. Bi vê avê zikî meriya temel naperçive. Kî dimire? Kî dimîne?

Ew diwe kû ez careke din jî di xevna xwe da bîra sîqo newînim. Kî dizane? Belkî ez jî vê wêda hîn qe jî xevna newînim. Tehma xwe, jî avê bîra sîqo hildigrim. Ji wir da radiwim, terim. Girî Sor, demekê li ser vir rûdinim û li gund mêzedikim, sêr dikim. Hîn pir şûn hene li benda min. Diherim Bivîlê, dike hîn herim Maxrê û Kanîya Moda. Kanîya Moda cenneta dinê. Her der heşini, jî erdê av dizê, di nav avê da masiyên

reng bi reng mîna xaliyê dikelin. Li wir xwe davêjim ser çêrê û rûdinim. Ro mêjîyî serî meriya dikelîne. Ew germeke ji dîn derxistinê ye.

Bîna çêrê, pêçekê, gulgupika her der girtîye. Jinên gund li ser Kaniyê Moda kinca dişon, hînek jî danuga (bilxur) dikelînin. Cîran gî piştgirîya wan dikin. Zaro hemêz hemêz tomenê ji danuga ra dikşînin. Û nav xwe da dikevin îddîê, ku sîtila kê ê peşta bikele. Ji kêleka çêm hînik tûzik û mendikê jêdikim. Ji jinan naneke hişkeva, nanî ku hîn hînnû li ser sêlê hatiye birjandin, distînim û wana dikim qozi. Bi kêfêkê, bi îştehekê parîyeke gir ji wê gesdikim. Dengê teyran, dengê beqan, kir kira Hespan, arînîya keran, orînîya mange û golikan tên guhê min. Ee naxira Mikaila bê Bellik diwe? Bellik bê klam bê stran diwe?. Bellikî Mehko, Mehkoyî Aşiq, stranên wî hîn qe li derikê nehatinê gotin.

Zaten Bellik jî va kilamana berê qe ne strandî bûn. Nika li vê demê, li vê angê li hev danî bû. Dengî wî veqas şewitî bû ku, du çilk grî ji çavên min berjêr bûn, hetanî ser lêven min hatin. Du hêstirên bi xwê, ên bi hesreta Welatî Berê barbû yî.

Ez ji wir jî rawûm. Hîn gelek şûn hene li welatî min, li gundî min ku, ez di vê xevnê da lê bigerim. Bazara ku min li jor jî qalê kirî bû, kî dizani belkî va ya xevna min a dawiyê ye. Nişkava bi dengî elmanêkî va divenciqim. “Darf ich bitte durch? „, Mêrik dixwast ku ji trenê dayê. Min çîpe xweyî dirêjkirî, kişandin û ew

derbas bû, ji trenê peya bû. Nika ez û Elmanî ku li hela min rûniştîye, em tenê di kompartimana Trêne da man. Bi hêvî (umuda) ya dîtina xevna welatî berê min dîsa çavê xwe porkirin.

Le belê xew neket çavên min. Dengê radyoya Kölnê bihîst. Di vir da dihat pêşkeşkirin ku;

Ecevît gotiye; “Li Tirkîyê pirsra Kurda tune ye. Eger hewû ya, ê li Heymanê jî hewû ya.” Ez bi vê şorê vî mîna ku di tînda hatiwûm lêxistin. Dest û ningên min dihezîyan. Heşê min ji serî min çûn. Her derê min tevizî. Ji hêrsa, ji bê çarêtîyê. Eze bersiva vî kuçikî ning şewitî, sîngselekî dev bi xwîn çito (çawa) bidimê. Eze çito jê ra biwêjim ku, em bi sedsalane ku li Heymanê, ne û tim Kurdin. Hûn me bi listik û dolabên xwe ji kurdîtîyê şenakin bi dûrvabixîn. Ji welatê me yê berê şenakin biqetûnin, raçikên (tamar) me çend sedsalin ku bi Welatî Berê va girêdayîne. Ava xwe ya jîyanê em bi vana ji welatî berê vedixwin.

Her Kurdekî Heymanê, Anatoliya Navîn, Şexzinî û Kurmanc di xevna xwe da tim Welatî Berê diwînin. Ew xevna, xevna kalî min bû, a kalî kalî min bû, ez jî diwînim û ê ji hela zaroken me da jî were dîtin.

Va xevna ji berê da hatiye, ê heta dawîye jî here. Li Heymanê qe gundek tune ku, li ber diwar

û odan da qala welatî berê, qala merî û binyata berê neyê kirinê, neyê pirskirin.

Qe hewîdar nebe sinselegî reş
Eco. Ew xevna, ne notê xevnâ te û
ên hevalên tene. Ew xevnana ne bê
bingeh û bê bawerî ne.

Tu yê vê xevnê xwe, ê ku tê da
kurd giştik bûne tirk, carekê biwîne.
Em xevna xwe hertim diwînin.
Bihna Welatî Berê qet ji pozî me der
neket û der jî nakeve. Kuçik bavî
Eco û ên wekî wî nave gundên me
guherandin, qisekirina kurdî qedexe
(yasak) kirin, navên zarokên me ji
navberê rakirin.

Bi wayê xwestin ku em hendi
xevna Welatî Berê newînîn û
zarokên me ji rokê esl û binyata xwe
înkâr bikin. Lo bi ser navî Xwedê,
vana bi serpiya va dîn in, seme ne,
heşê xwe bi kayê va xwarine. Lo vana
nizanin kû li Heymanê navê her
kevir, çîya, bani, gaz û newala kurdî
ye. Lo vana hewce ye ku navên va
derana giştikî biguherînin û li ser her
derê mina ku li navî gundî min
kîrine, lewhayeke bi navên tirkî
bikutin.

Ez bixwe xwe û Kurdên
Heymanê giştika îhbar dikim. Lo
werin navê Bivîlê, Maxrê, Kanîyê
Mala, Kaniya Sili Qînto, Kanîya
Moda, Sêbîrê, Girî Sor, Qirê Bellê û
Kurê Eftêr jî biguherînin. Buhayên
lewhayên tirkî jî beriya min da, jî kîsî
min da. Lo va bê namusana, bê
bêxtana bê welatekî berê ne. Vana

meriyên bê xevnin. Ew na ji va
tiştana bê xeberin. Ez bi dengî
wolkmenê Elmên bi yek da
venciqîm. Elmên çavên xwe li min,
ziq bibû li min mêze dikir. Le belê tu
manek ne didayê ku ez çidikim, çima
di trêne mîna bêheşan çî xet (Kaxiz)
ketiye destên min li ser vana bi lez û
bez dinivîsinim û dinivîsinim.

Ez jî vê xew û xevnê rawibûm, le
belê Bihna tomanê, çêrê, tuzikê,
mendikê û Danugan hîn jî di poz û
bivîla min da, denge Bellikî Aşiq hîn
jî di guhên min da bûn.

Ferhengok

Şor: Laf

Tînda lêxistin: Çarpılmış gibi

Hewî: Umud

Merî: İnsan

Jîyan: Yaşam

Welat: Memleket

Bawerbûn: İnanmak

Lod: Saman yağmı

Zozan: Yayla

Rune kal: Tereyağ

Venciqîn: İrkilerek uyanmak

Danug: Kaynatılmış Bulgur

Sînselek: Kartal, Akbaba

Raçik: Damar

Reşreşik: Çörek otu

Ew hikaye (kinçîrok) bi devokê Anatoliya Navin hatiye nivîsandin
ku bira (Bila) karaktera vê devokê jî dinê, jî navberê wenda nebe.

ÇÎROKA GURÎ*

Çurukî

Guri çûye hinde hut
Ti û birçî canî rut
Serhevra bû ye bulut
Li mil jêke çerm û purt

Çû hut ra bû bişqorî
Hut xizan kirin gorî
Tîm waja kirin berî
Gundî rabûye serî

Hut guri va girtin bahs
Cot ajotî bi hewes
Hut milên jêkir kiras
Beder berba-ka badas

Lo kî li kê suhatî
Mil jekîn çerm û tati
Ketî bejne qenc petî
Kî çûye ew nehatî

Lo gurî cot hûr bajo
Hedî here kûr bajo
Tajiyê min ku mexel hatî
Dîsa here wir bajo

Berf barî xwe cil meke
Diranî xwe zil meke
Beroşê mast qul meke
Kîpikê kûz şil meke..

Guri sevi bê xadî
Şarên hut kirîn kedî
Dinye walî tişt nedî
Neynikê datim xwe dî

Ga ajotin çûye cot
Xwarî parî mast û mot
Şerjekir sor, goşt firot
Ar berada canî hut

Tajî ser zinar mexel
Li soq xistî çoy zoxal
Avefî navqirş û qal
Gayî reş hilla, hatî mal

Gurî gurîye hune kê
Bazdayî ser stune kê
Stun lerzî, lekîya
Gurî serra pêkîya

Gurî sivik bêbarê
Jinê hutik guharê
Lo hilato zu warê
Finc Firofî du serê

Lo huto tu suhatî
Ew derav,a kê gotî
Ta girtî zikda petî
Tirse gurî dil qotî

Jinîk hilgirt hut revî
Çihiştî mal û zevî
Ling dawistî serkevî
Şun ê lêda nehewî.....

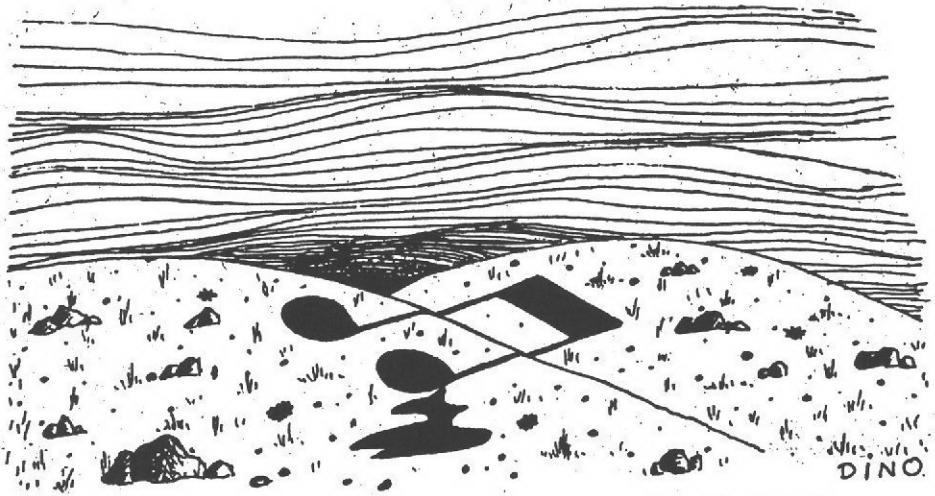
Xizan revî rast û çe
Eşîn diran perçê gep
Lingê westî rep û tep
Gurî sîngê xistî lep

Va camer,a gurîye
Welat welat gerîye
Pirr diye, têr dirîye
Kûlê dinya ra nêriye.

*-Va çîroka bi awayê lirîk hatiyê nivîsandin

BİNBOĞALAR'DA KÜRT ŞARKILARI-3 (KLAM Û STRANÊN KURDÊN BİNBOĞA)

Hazırlayan: *Mehmet Bayrak*

1993 yılında Sivas'ta yakılarak katledilen Orta Anadolu Kürtlerinden ressam ve karikatürist Asaf Koçak'ın çizgileriyle "Dağlarda akıp gelen Kürt şarkıları"

Esmer Nota: Zozan Ozmanian

Ro hilatîye de de si - bê-da, Oy lê e - zî dîn bûm de der-dê te-da,

Kirîv tu bû-ya ma-lê te bi-şewitîya ku te car-kê derî le min dera-nî xwe-dê da-da,

Wax li min le min za - li - mê le min, Wax le min le min be ça - li - mê le min.

Ro hilatîye de sibê da
Oy lê ezî dîn bûm de derdê te da
Kirîv tu bûya malê te bişewitîya
Ku te car-kê derî le min vekir
Xwedê dada

Wax le min le min, zalimê le min
Wax le min le min, be çalimê le min
Payîz hatiye hêndî sar e
Zalim, ku derdê te eke ê min hezar e
Zatan⁽¹⁾ xelkî be hewesa dilê xwe ra
dekeni, delîzi

Garîp çima ustî min û te î xar e
Wax le min lê min, ustî xarê lê min
Wax le min le min, bêxeberê le min

Te ez din kirim be vî aqîlî
Kevirekî dedim ser vî dili
Xirabîya min û te je Xwedê ra çi bû
Ku ez deşewitûm tu denalî
Wax le min le min esmer le min
Wax le min le min, bextreş le min

Çima tuneye çara me
Ca Xwedê bigê be cara va

Ku mêrkekî le dunê miradê xwe hilnani
Le dunê yaşeme⁽²⁾ ê heram e
Wax le min le min, esmer le min
Wax le min le min, min tunedîya le min.

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
Berhevkar: **A. Alxasî**
[Kilama Albistan/Maraşê]

(1) Zatan: jixwe

(2) Yaşeme: Jiyîn

Fadîme

Nota: Zozan Ozmanian

Di - lî - hê min şû - na te ye î her ro be dal - xe ye,
Di - lî - hê min sû - na te ye î her ro be dal - xe ye,
Te - he ji mi - lan - da ki - rin tu çî - ma ê bê sev - da ye yar Fa - dî
me Fa - dî - me, Yar Fa - dî - me Fa - dî - me can Fadî - me Fa - dî
me carkê we - re ma - lê me.

Dilî min şûna te ye, î her ro be dalxe (pêl) ye
Dilî min şûna te ye, î her ro be dalxe ye
Te je milanda kirin, tu çima ê be sevda ye
Yar Fadîme Fadîme, can Fadîme Fadîme
Caekê were malê me

Ezê tîm le çiyakî bim, le yaylan ⁽¹⁾ be bakî bim
Ezê tîm le çiyakî bim, le nav gulan be bakî bim
Je xatirî te rindê, ezê be eşqîyakî bim
Yar Fadîme Fadîme, can Fadîme Fadîme
Dakê te yê zalim e, ê nizani be halî me

Le Nergele⁽²⁾ baxçe ne, le Qaşdaxê⁽³⁾ yayle ne
Le Nergele baxçe ne, le Qaşdaxê yayle ne
Keçikê ergen le yaylan, ê timê be dalxe ne
Keçikê ergen le yaylan, ê time be sevda ne
Yar Fadîme Fadîme, ez heyranê Fadîme
Carkê were gundê me

Fadîme were malê me, carkê bihnke gulê me
Fadîme were malê me, carkê bihnke gulê me
Le vê buharê ku weri, dîsa were yaylê me
Yar Fadime fadîme, yar yayleci Fadîme
Yar bêricî⁽⁴⁾ Fadîme, ez heyranê Fadîme

Şahsultanî sêrsiz e⁽⁵⁾, tu eke wîjdansiz e
Şahsultanî⁽⁶⁾ sêrsiz e, tu çiqase dînsiz e
Şorê dakê xwe meke, eke⁽⁷⁾ pire ersiz e
Yar Fadîme Fadîme, can Fadîme Fadîme
Tu çiqase zalim e, carkê were gundê me
Yar Fadîme Fadîme, can Fadîme Fadîme
Carkê were malê me, ez heyranê Fadîme

Gotin û Muzik: **Şahsultan**

Berhevkar: **A. Alxasî**

[Kilama Albistan/Maraşê]

-
- (1) **Yayle:** Zozan. Kurdên li herêma Albistan û Maraşê,
li cîyê peyva „yayle“ bi kar tînin.
(2) **Nergele:** Gundekî Albistanê ye.
(3) **Qaşdax:** Navê çiyakî ku li herêmê ye.
(4) **Bêricî:** bêrivan
(5) **Sêrsiz:** reben, bextreş, kesê ku qîmetê nadinê.
(6) **Şahsultan:** Navê dengbêjê
(7) **Eke:** yeke.

Zalimê Nota: Zozan Ozmanian

Lê lê tu le çîya - kî ez li çîya - kî Za - li - mê ba lê - di - xe lê
 her he - wa - kî, Lê lê se - wa ku min je te hez - ki - rî
 Dîl - ber te - ma te ez di - kuj - tim be sev - de - kî Ey ey ey ey ey
 Lê za - li - mê ey ey ey.

Lê lê tu le çîyakî, ez le çîyakî
 Zalimê ba lêdixê her hewakî
 Lê lê sewa ku min je te hezdikiri
 Kirîv tema te ez kujtim be sevdakî
 Ey ey ey, lê zalimê ey ey ey.....

Lê dostê çîyayê Qaşdaxê ekî bilind e
 Zalimê têda têne goça gund e
 Xelkê ku çêl û çûrne⁽¹⁾ xwe hene
 Je heq da dostê minê eke rind e
 Ey ey ey, ez qe tune bîm lê lê lê .....

Lê lê êiyayê hana rê de ber ra
 Zalimê çavreş bûrî de ser ra
 Dostê ez ê ber dunê pir degerime
 Ez be qererê dilî xwe, tu rindan nabînim de ser te ra
 Ey ey ey, ey sebaba min ey ey ey .....

Dostê were k,em be hev ra rût û cerm bin
 Ku em mîna Esli-Kerem de ser hev da ar bin
 Ey ey ey, ey lê lê sebaba Şahsultanê ey ey ey.....

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
 Berhevkar: **A. Alxasî**
 [Kilama Albistan/Maraşê]

⁽¹⁾Çêl û çûr: Keçel û kor

Bese dînê

Nota: Zozan Ozmanian

Be vî sevdâyî min dîn meke, Za-lim hên-dî mer-he-met kê, We-re we-re
be-se dî-nê (ku min) De ser te ra de çê-ne-kir,
Tu hin-gê be se-rev-de ke, We-re we-re be-se dî-nê.

Be vî sevdâyî min din meke
Zalim hêndî merhemet ke
Were were Besê dînê
Ku min de ser te rade çê⁽¹⁾ mêze kir
Tu hingê be serevde ke
Were were Besê dînê

Besê min eke esmer e
Bejnê xwê be zêrî zer e
Were were besê dînê
Wekî din ê pire rinde
Bazî aqilî xwe'y kehr e
Were were Besê dînê

Bengekî ⁽²⁾ le çengê ⁽³⁾ te ye
Heyfa min ê lê sîngê te ye
Were were Besê dînê
Qehran be havkî xwe meke
Sebeba te dakê te ye
Were were Besê dînê

Porî te çiqas reş e
Evdengkirinê te,y pir xweş e
Were were Besê dînê
Zalim ê ku em je hev kirin
Dexwazim şanxwîn vereşe
Were were Besê dînê

Şahsultanî be sevda ye
Î le rîya te perwane ye
Were were Besê dînê
Tu be min ra erê biwê
Min le rêyê te serî xwe da ye
Were were besê dînê
Were were Besê dînê Tu yara dilî minî
Were were ez heyranê

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
Berhevkar: **A. Alxasî**
[Kilama Albistan/Maraşê]

(1) Çê: kê.

(2) Beng: xal, şanikê ben

(3) Çeng: çen, çene, erçen.

Gulîcanê Nota: Zozan Ozmanian

Çi kani - ye - ke le ber dîyêr e A - vê sa - re we - ke çe - re

We-re we - re Gu - lî - ca - nê Mêrkî ku mi radê xwe hil - na - ni

bidest bi - gi - rin bavê - ne êr e, Ax mi - nê Gu - lî - ca - nê.

Çi kanîyeke le ber dîyêr ⁽¹⁾ e
 Avê sar e weke çêr ⁽²⁾ e
 Were were Gulîcanê
 Mêrkî ku miradê xwe hilnani
 Bî dest bigrin bavêne êr e
 Ax le minê Gulîcanê

Le Meraşê mişmiş debûy ne
 Dendikê xwe xweş debûy ne
 Were were Gulîcanê
 Ku keçik lawkê rind le ku hene
 Qedirê xwe reş debûy ne
 Ax le minê Gulîcanê

Derîyê we de derîyê me da
 Ku min girt te çima veda
 Were were Gulîcanê
 Sewê ku me je hev hezkiri
 Ev çî arê ku de merîyê te da
 Ax le minê Gulîcanê

Dilî min î be birin ⁽³⁾ e
 Gulîcan tu êsir kirin e
 Were were Gulîcanê
 Le qûlî zemên nemîni

Ku be gencî dert min kirin e
 Ax le minê Gulîcanê
 Baran barî le erdê neket
 Şerpa te le malê me ket
 Were were Gulîcanê
 Ku dake ⁽⁴⁾ te got ku ka şerpa te
 Bê le kinc şuştinê be ber avê ket
 Ax le minê Gulîcanê

Gulîcan bejnê xwe de bake
 Porî xwe be serda şe ke
 Were were Gulîcanê
 Bese Şahsultan şewitî
 Be vî sevdây min dîn ⁽⁵⁾ meke
 Ax le minê Gulîcanê
 Merhemet ke Gulîcanê

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
 Berhevkar: **A. Alxasî**
 [Kilama Albistan/Maraşê]

⁽¹⁾ **Dîyêr**: gir, tûm.

⁽²⁾ **Çêr**: kêr.

⁽³⁾ **Birin**: birîn

⁽⁴⁾ **Dak**: dê, dayik.

⁽⁵⁾ **Din**: dîn, (ne ol)

Nota: Zozan Ozmanian

Ax lê min yarê
Oy lê Dostê çel qirix (1) ê je hev hezdekin
Ê terin tim qalê hev dekin
Were yar.....
Lê lê ez heyranê adetêhêlê me ne
Ê dilê sadiq jehev dekin
Were yar.....
Ax le min yerê, le min yerê
Geribê yerê..... oy.....

Oy lê..... oy .....
Dostê çel qirix (1) ê je hev hezdekin
Ê terin tim qalê hev dekin
Were yar.....
Lê lê ez heyranê adetêhêlê me ne
Ê dilê sadiq jehev dekin
Were yar.....
Ax le min yerê, le min yerê
Geribê yerê..... oy.....

Oy lê..... oy.....
Dostê her ku ez serî xwe datînim
Ezî te be xewn debînim
Were yar.....
Dostê lê rind vê dunê pirin
Ezî degerim tuye minê te nabînim
Were yar.....
Ax le min yarê, le min yarê
Mehkumê yarê..... oy.....

Oy lê..... oy.....
Dostê avê Nergelê le ser dilan şeqand
Çaxa ku ez dehatim, te çima de dû min da
deda hesretan
Were yar.....
Lê lê mala talya (2) xirab bişewitînin
Ku gurbetî je me ra kiriye Wetan

Ax le min yerê, le min yerê
Mehkumê yerê..... oy.....

Oy lê.....oy.....
Dostê ew çî qewaxe (3) ku deverd keti
Ba lêdixê qol (4) deqeti
Were yer.....
Ez heyranê tu xêrxwaze min û te tune ne
Were k,em destî xwe de destî hevkin
Herin je vê memleketê
Were de yar, were de yar.....
Ax le min yarê, le min yarê
Mehkumê yarê..... oy.....

Oy lê.....oy.....
Dostê were k,emherin yalî baxan
K,em rûnin le siyê qewaxan
Lê lê wîjdansizê merhemet ke
Te Şahsultan kujt be meraxan
Ax le min yarê, le min yerê
Mehkumê yarê..... oy.....

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
Berhevkar: **A. Alxasî**
[Kilama Albistan/Maraşê]

- (1) **Qirix:** Kesên ku bi dizî ji hev hezdekin, ku evîna qedexê bi hev ra dijîn.
(2) **Tali:** bext, şans, felek
(3) **Qewax:** sipîndar
(4) **Qol:** şax

Dostê 1 Nota: Zozan Ozmanian

Dos - tê çiya - yê Qaş - da - xê lê ber be dar e,
 Dos - tê çiyaye Qaş da - xê (xey) lê ber be da - re,
 Bû - kê a - vê yay - lê me ye sa - re le we - re
 lâ - lâ ez heyra - nê

Dostê çiyayê Qaşdaxê lê, ber be dar e
 Dostê çiyayê Qaşdaxê lê ber be dar e
 Bûkê avê yaylê me ye sar e, de were lê lê ez heyranê
 Ax ê le avê hesret e
 Qurban ê le dilî min dekîye ker⁽¹⁾ e, de were lê lê lê te nemayê
 Le Qaşdaxê sosin debûy ne, dostê le Qaşdaxê sosin debûy ne
 Wextê yaylan hêşin debûy ne, de were lê lê yaylecî yarê
 Ê ku je gîştan baqiltir
 Weleh sewê dostan din debûy ne, de were lê lê tu ne dostî
 Dî⁽²⁾ Nergelê baxçe û bax e, dî Nergelê baxçe û bax e
 Dostê dilî min je te ra durax e, de were lê lê bejn ziravê
 Ku du dilan je hev hezkir
 Ez qurbanê le nezerê heq⁽³⁾ nê yasax e, de were lê lê mehkumê yarê
 Le Ambarê⁽⁴⁾ gul dubûy ne, dostê le Ambarê gul debûy ne
 Keçikê rind vê dil debûy ne, de ax le minê vê dilê yarê
 Ê ku je hev hezdekirin
 Weleh le hêlê me rezil debûy ne, de were, lê lê rezilê yerê
 Seqaldutanê⁽⁵⁾ le amec e, dostê Seqaldutanê le amec e
 Bûke rêkê ber ê be wîrwe e, de were lê lê de rê da were
 Ez bû me Şahsultan şewitîm, dostê ez bû me Şahsultan şewitîm
 Weleh eşqê te je min ra derman e
 Dostê eşqê te je min ra ilac e, were lê lê melhema minê

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
 Berhevkar: **A. Alxasî**
 [Kilama Albistan/Maraşê]

- (1) **Ker:** Ev bi maneya qelişandinê ye. Ava sar dilê wî kerî kerî kiriye, qelaştiye
 (2) **Dî, di:** gund
 (3) **Heq:** Xweda. Li vê herême piranî peyva „heq“ bi maneya Xwedê tê bi kar anîn.
 (4) **Ambar:** Gundekî Albistanê (Elbistan) ye
 (5) **Seqaldutan:** Gundekî Bazarcixê (Pazarcik) ye.

Dostê 2

Nota: Zozan Ozmanian

Dos - tê ba - kî da - ran lê di - he - jî - nî, A - vê cur - ran
 lê de - çel - qî - nî Dos - tê min ev je te lê re - cû ne - kir ku tu be vê se
 ve - day min bi - pe - qî - nî, We - re we - re lê bejn zi - ra - vê,
 Qirxini - yê di - lê lê xwe ba - vê.

Dostê bakî daran dehejîni
 Avê curnan⁽¹⁾ deçelqîni
 Dostê min ev je te recû⁽²⁾ nekir
 Ku tu be sevdây min bipeqîni
 Were were bejn ziravê
 Qirxiniyê dilî xwe bavê

Dostê mektubekê yolemîş ke⁽³⁾
 Navî xwe le ser yazmîş ke⁽⁴⁾
 Kez bê m dostê, tu bê heval
 Dijminê me çetlemîş ke⁽⁵⁾
 Were were bejn ziravê
 Su⁽⁶⁾ ketina dilî xwe bavê

Dostê tu be çam be lê, ke be merx bim
 Tu be mî be lê, ke be berx bim
 Ez qurbanê, heta ku em je hev têr bûn e
 Tu be gul be lê, ke be av bim
 Were were bejn ziravê
 Qirxiniyê⁽⁷⁾ dilî xwe bavê

Dostê tema tu de dalxa min bû
 Tu delala dilî min bû
 Dostê poşmaniya paşê pera nake
 Lê lê, berê aqilê tey le ku bû
 Were were bejn ziravê
 Le su ketina dilî xwe bavê

Here dostê lê te ez kujtîm
 Te ez destpê kirim le dunyê hîştîm
 Şahsultan bû ye berfa çiyayê qaşdaxê
 Te ez helandim tu ne hîştîm
 Here dostê le te nemîni
 Tu mirazî xwe hilnanî
 Were were bejn ziravê
 Tu qirxiniyê dilî xwe bavê

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
 Berhevkar: **A. Alxasî**
 [Kilama Albistan/Maraşê]

(1) **Cura:** Kortên kûr, ku di zinar û latan da bi avê baranê tije dibin.

(2) **Recû:** Hêvî, ercû nekir: hêvî nekir, ne dipa

(3) **Yolmîş ke:** Bi rêke.

(4) **Yazmîş ke:** binivîse

(5) **Çetlemîş ke:** biderizîne. Derizandin, qehirandin.

(6) **Su ketin:** xeyidîn

(7) **Qirxini:** dilşikeştî, xeyidin.

Dostê 3

Nota: Zozan Ozmanian

Dos-tê te di ku le me çar ki - rin, Ustîye mi-no te xar ki-rin
Tu doste min û te tu-ne ne, We-re k'em sewê hev bi-mi-rin
We-re we-re ya-rê ya-rê, Ga-ri-ba-na us-tî xa-rê.

Were were yarê yarê
Garibana ustî xarê

Dostê te dî ku le me çir kirin
Ustiyê min û te xar kirin
Tu dostên min û te tune ne
Were k'em sewê hev bimirin
Were were yarê yarê
Garibana ustî xarê

Tu çiqas eke xayîn e
Were carkê min bibîne
Ku tu dosteke sadiqane
Be vî sevdây min meşewtine
Were were yarê yarê
Garibana ustî xarê

Dakê te yê melamet e
Bihna te je rahanê me tê
Ez sewa te şewitîm yarê
Hêdî¹ were mehemet ke
Were were yarê yarê
Garibana ustî xarê

Tu çî haye din û zirt e
Were ke Şahsultan bipirse
Te ez mîna Kerem şewitandin
Zalim je xwedêyî xwe birise
Were were yarê yarê
Garibana ustî xarê

Gotin û Muzik: **Şahsultan**
Berhevkar: **A. Alxasî**
[Kilama Albistan/Maraşê]

¹ Hêndî: êdî

Nota: Zozan Ozmanian

Dostê 4

Dos-tê çû-me se-ri çiyayê Qaş-da-xê oy, Lê lê
 min mêzi ki-ri le ya-lî Bîn-bo-xê Dos-tê ku di-lî te jî mî
 ne di-lî mî-ne oy, Lê lê we-re Tur-kiye bê û-ça-xê oy.

Dostê çûme serî çiyayê Qaşdaxê oy...
 Lê lê min mêzi kir le yali Binboxê¹
 Dostê ku dilî te jî mîna dilî min e oy...
 Lê lê were Turkiye be ûçaxê² oy...

Dostê çûme serî Çalanqelê³ oy...
 Lê lê min mêzi kir le yali Nergelê
 Min go dostê were em ê hevdune oy...
 Lê lê min çare nedî le te tembelê oy...

Dostê ez deketime orta diyêkî (gundekî) oy...
 Lê lê min tu pirsî je almanciyekî oy...
 Dostê sewa te le nav êlan megergism
 Qurban ezî bûme serserîyekî oy...

Min go lê lê esmer were va ya te nebû oy...
 Lê lê heyfa minê le rîndiya te bû mekin
 Tema4 ev sevday berê î le serî we bû oy...

Gotin û Muzik: **Şahdultan**
 Berhevkar: **A. Alxasî**
 [Kilama Albistan/Maraşê]

¹ **Binboxe:** Çiyayê Biboxe.

² **Ûçax:** firok, balafir.

³ **Çalanqele:** Dibe ku navê keleyek be li herêmê. Ez bi xwe li ser vî navî tu tiştî nizanîm.

⁴ **Tema:** Li hemberê vê peyvê ez tu peyvê din di Kurdî da nizanîm.

Wekî bêje: Çawa hun nizanin û nayê bira we, ev sevdâ berê li we jî hebû,
 hun jî di halê min da jîyîn, hun jî nasdikin vê rewşê.

Dostê 5

Dostê tu çima je min radebiri
Derekî çaresiz te bigiri
Were were Pêrîşanê
Dostê heval minê te nabin
Mêrkî dost ê le rîyê hev bimiri
Were were sextekarê
Were were berdiwarê
Dostê here le te nemîni
Tu miradê xwe henîni
Dostê te ez şewitandim
Te ez de keviran firandim
Sûçê min je te ra çî bû
Te ez de dora xwe gerandim
Dostê here le te nemîni
Şan¹ tu belê xwe bibîni
Here here pêrîşanê
Dostê şorê ku de ulîyan² da maye
Kesî gorî dilî xwe nabîni
Were were pêrîşanê
Were were dert giranê
Were were mal neketê
Ar be gundî bavê ketê
Dilî har î min depeqîni
Were were pêrîşanê
Dostê te emrê minê teva kirîye
Tu miradê xwe hilnîni
Dostê here le te nemîni
Şan tu belê xwe bibîni
Were were ustî xarê
Here hêstir kirne xarê
Şahsultan i be tenêye
Tu çima carkê virva nêye
Were were pêrîşanê

Dostê ne royê min ro ye
Ne Şevê min şev e
Giştik seba te bela ye
Were were pêrîşanê
Were were dert giranê
Kirîvê here tu kîrvayê³
Here here le te nemayê
Here here pêrîşanê
Here here dert giranê

Parek ji kilamekê(*)

Dostê te Şahsultan pir rezil kir
Te be eşqê xwe êsîr kir
Lê tu çiqase nanûxwêsiz¹ bû ye
Ku te hevaliya me zû je bir kir
Heywax bûkê le rîndîya te
Dilê min keta bejna te
Ez şewitîm yar sewa te oooy...

(*) Ev dawîya kilamekê ye. Ji bo ku kasêt bizdibû pêşîya vê kilamê em nizanin ku çî ye.

¹ Nanûxwêsiz: bēnanûxwê, nankor, xayîn.

Gotin û Muzîk: **Şahdultan**

Berhevkar: **A. Alxasî**

[Kilama Albistan/Maraşê]

¹ **Şan:** însalah. Gava nîfiran dîkin bi kar tûning

Wekî: şan tu sibê nebîni, şan tu îşev bimiri.

² **Uli:** Merivên pîroz û mezîn.

³ **Kirva:** kiriv.

Keçika Axê

Berhevkar: *Muzaffer Özgür*

Çi hebî yê çî tune bûye zemankî axayek hebûye. Wî axayî 800 pezî xwe yî bi 40 şivanî hebûye. Karê van pir bûyê. Li alîye din da jî, keçikika axa yê pir rind û delal hebûye. Rokê axa jî jinika xwe ra dibê:

- Em herin bajêr, ser-kincên xwe bikin, pirtûnî bîstinin.

Ji bo tû nerindî nê nê ser keçika xwe, wê dike konikî û dor aliyê kon da bîra dikole. Ji wî karî şiva, jîna xwe heydinê tere bajêr.

Seet terin, ro terin. Rokê eşkiyak jî çîya tê deştê û konê axê dûyne. Tê hêla kon û denga dibîze. Şivan bi keçika axê ra dibê:

- Dilê minî li te ye, tê min bikî? Keçik jî bersiva wî didê:

- Bavê min ez teslîmê tê kirim. Ez te nakim (rûdine û digirî).

Eşkiya derdikeve meydanê şivên dikujê. Bi keçikê ra dibê:

- Tû xanga minî, were, em derkevinî derva. Gavên xwe davên û herdû jî dikevin bîrikê.

Zemankî şinda axe û jina xwe tèn mala xwe.

Mêsdikin keçika wan tune. Axe ji jina xwe ra dibê:

- Va wara li me nehat! Goça xwe topdikin, bardikin derika din.

*Eşkiya di birê da dibê:
Havayî barê şekê tekê
Bruska barê çîya bi şewkê
Henîya xuşka (xang) min ê bi deqê*

Wext tere, zeman tere, ji bire xelas dibin. Hendik terin, pirr terin, rîya wan bi mala bavî keçikê dikeve. Axe wan nîvan dike. Ji keçikê pirr hezdike. Ji eşkiya ra dibê:

- Xuşka te pir rind e, dilê min ketê, tê bi min dî. Eşkiya dibê:

- Tu axaye kî, ezê bi qurbanê tekim. Axa bi keçikê ra dixwaze dengke û dibê:

- Ji min ra qala xwe bike.

Keçik meseleyên ku ji serî derbas bûne, jê ra dibê. Axe pîs dibe.

- Oy mala min, xalî li serê min be. Tû keçika minî, dibê û kilamê distêre:

*Yerî yerî axê yerî
Pezê axê diçêre bêrî bêrî
Kê ecebê wenge giran dîne
Bav li keçika xwe buyê mûşterî*

Axe bang eşkiya dike û je ra hekata xwe dibê.

- Keçika min helalê te ye.

Wana li hew mar dike. Je ra heft ro, heft şewa li dolê dixê.

Çeroka min çu qatê, rehmet li wê cimâtê.

Değerli okuyucular, abone ücretimiz değişmiştir.

Xwendevanên birêz, heqê abonetiya kovarê hatîye guhartin.

1 yıllık (ji bo salekê): İsveç: 280 SEK • Almanyaya: 40 DM

Türkiye banka hesap numarası: F. Yıldız Vakıf Bank Polatlı Şubesi
Hesap No: 00158001 445398272.

İsveç hesap numarası: (Bîrnebûn) postgiro: 468 65 12-7

Almanya hesap numarası:

M. Özgür, Stichwort "Bîrnebûn" Deutsche Bank-Köln
Konto Nr: 591 26 62 BLZ: 370 700 60

İsim ve adresinizi yazmayı unutmayın! Nivîsandina nav û navnîşana xwe jibîr nekin!

LAWÊ HESPÊ

M. Sirin Dağ

Çi hebu yê çî tunebu yê. Li gundeki mêr û jinek hebuyê. Tu kurikê wan nebune. Toxtor bi toxtor digêrîne û li ber xwedê digêrîne ma kurekî bide wana. Piştî sala bûn xwedî yê kurekî.

Rokê jin di xevna xwe da kalekî rispî dibîne.

Kal jê re dibê:

– Sibê here kêleka behrê, hespekê ji nav behrê stûyê xwe biderxe. Di devê wî de sêvek heyê. Sêvê jê bixwaze û bi mêre xwe re parke. Her yêk ji nivî sêvê bixwin. Daviyê de xwedê dê lavekekî termî zêrinî bide we:

– Sibê jin radibe û xevna xwe ji mêrê xwe ra kat dike û bi mêrê xwe ve tev diherin behrê. Wek kalê gotî, ji nav behrê hespek stûyê xwe derdixe û di devê wî da sêvek hebû.

Hesp:

– Ezê sêvê bidim we. Hunê bibin xwedî yê lavêkekî termî zêrinî. Lê lavik heft salî bu, hunê ji min ra bînin. Jin û mêr ji bêcarî xwastina hespê qebl dikin. Sêva xwe par dikin û dixwin. Ro diherin û ten. Lavekî wana tê dinê. Lavik mezin dibê heft salên xwe tiji dike. Lê

naxwazin lavê xwe bidin hespê. Bevê xwe dibê:

– Em jê re heqivekê dagirin. Ma here ci yêkî ji behrê dur û xelas be. Wer ji dikin. Lawik heqîwa xwe digre, serê xwe heydene û dihere. Pir tere, hendik tere, mêze dike kû li ser rêya wî laşek heyê. Li ser lêş; şêrek, gûrek, teyrek û mêriyek heyê û ji bo parva kirina lêş her çar bi hev ra şer dikin.

Lawik dibê: – Hun dawestî, ez li we parvakim. hestîyê sîngê para şer, pîl û hêfer para gûr, tiştê hûndir bila teyr bixwe. Serê lêşe ji besê mêriye ye

Her çar hêyvan bi wê parkirinê têne ser û ji lêvik re dibêjin: – Te ew rindî ya ji mere kir. Due yên me hene. Em wan duena bi ber texin. Dema kû ser û belan hatin serê te, tu wan duena bixwine em dê werin, te xilaskin. Dueyên xwe bi ber têxin. Lawik xatirê xwe dixwaze û bi rê dikeve.

Pir tere, hindik tere raste gundekî tê. Mala axayê gund dipirse, dihere mala axe, li wir dibe mîvan. Ji axe re dibê:

– Ez li karekî digêrim

Axe

– Naxirê me bê gavan e, tu bişadikî here naxirê.

Lawik qabul dike û li wî gundî naxira êxe diçêrîne. Li wî gundî ser deh salan re gavanî yê dike.

Keçeke êxe yê pir rind hebuyê, bi lêvik ve dilê xwe dikevin hevdu. Bi şev, bi dizî hevûdu dibînin. Va cend ro û mehan berdevam dike. Rokê ji merîyên êxe, yek ji êxe ra durima van kat dikê. Axe bane lêvik dike, je re dibê: – Te li kê derê diyê ku gavan bi keca êxe re zewicine.

Lawik:

– Em ji hevûdu hezdikin, me dil girtiyê.

Keca êxe jî dibê:

– Erê bawo rast e, em hevûdu hezdikin, me bizevicine.

Axe naxwaze dilê keça xwe bişkêne. Lê, bi xwe xwe dibê; ezê bi al wî bikujim. Ji lêvik re dibê: – Du şertên min hene. Te ew anîn şunê, ezê keça xwe bidim te. Lawik qebul dike.

Axa:

– Şerta min ê siftê; xaniyêkî min tiji ce heyê. Lê ce û genim tevûhev bune. Tu yê di şevê de cê û gênim ji hev bibjerî. Lewik tere xaniyê cê û gênim, dest bi bijartinê dike. Lê mêzedike pir bi qare. Wê demê hêyanên ser lêşe tene bîrê. Due ya mêriyê dixwîne. Li ser dinê çiqas mêri hene gîştik digên hev û di şevê de jê re cê û gênim ji hev

vedibjêrin. Axe sibê mêzedike ku ce û genim hatîyê bijartinê. Heyret dike û jê re dibê:

– Şarta min a din; paş heft çîya gundek heye. Xwanga min li wir diji. Qet kes neçûye wira. Pir dût e. Tu yê herî qelûna min li wir e, tu yê ji min re bînî.

Lawik dikeve rê pir tere, hindik tere diweste. Li bin derekê rûdine û difikire. Wê demê teyra li ser lêşe têbîrê. Dua ya teyrê dixwîne. Li ser dinê çiqas teyr hene berhev dibin tên lêwik dikin perê xwe terin mala xwanga êxe. Qelûna êxe hildînin, tînin ji êxe re. Axe dibê:

– Te heq kir ezê keça xwe bidim te.

Axa çel ro û çel şevan jê re li dolê têxe. Lavik dibê ezê bûkê bibim mala bavê xwe. Axa destûra wan dide. Bi rêdikevin, ku here gunde xwe, gava tên kêlaka behrê, hespek ji nava bahrê stûyê xwe derdixe û dibê:

– We ji bîrkir, lê min ji bîrnekir. Dê û bawê te li ser şora xwe dane-westiyan. Ez îro te nadim wana. Lawik rûdine, dueyên şer, gûr û teyran dixwîne. Li ser dinê çî şer, gûr û teyr hene gîştik tên li hespê dicivin. Hesp dikujin û wana xilas dikin. Wana dibin mala bavê wî. Li gundê xwe ji çel ro û çel şevan li dolê dixin. Bi dê û bavên xwe ve digên ber miradê xwe.

Çîroka min çu qatê, rehmet li vê civatê.

KLAMÊN ALÎYÊ ME

Berhevkar: *M. Sirin Dağ*

BARTI

Baran barî herd miş mişî
Cani yê tor bu ling terişî
Xelkê go çî berdûş e
Min go lawikî xort bu di xwe gerisî

Bertî Bertî aman Bertî
Koma malê Kûmê li min rabirtî
Sala yek bu min dilekî xwe girtî
Qûta pîrik ji dest min girtî
(Neqaret)

Jêrda tê wo te xwe bakir
Dûmanê cixalê li xwe belakir
Xelkê go çî berdûş e
Min si û sê cara maşella kir
Lo cûtgaro cût li bennê
Onderê di dest da ji dari
Em barkinî herinî yaylê
Arî kişlê yî li me nê

(Gundî Omê)

EF

Şev e şev e Efo şev e
Ma bayî berbangê li te nekeve
Ar di mala hekîm keve
Go efê bi çuk e li te nakeve
Ezo bi teva ezo bi teva
Kanî ya gundê me mermer e
Ef çî ya rind e tere sere
Bejna Efê dara ter e
Wirda wêda werdigere

Gölyazı

XELO

Lawo lawo Xelo lawo
Dîwar bi ser de xaliya wo
Ela Musê ji bin revîya wo
Xelê min di binde ma wo
Neqaret(rewan)

Ewrekî reş î tarî
Ne girmişî ne jî barî
Xelî min tu derde xwe tunevun
Xelê min kuştin ji necarî

Li bana xelo li bana
Kerî yê Şukirê neman hatin dana
Kerî yê Xel î min di fêzêda mana
Dakê xwe qurban xuna
meyî li dev û dirana

AGIT (Zincirlikuyu)

AMAN LO

Hîv helatîyê çî ya bilind e
Şewqa xwe da bejna rind e
Her ku çavê min li bejna te ket
Ezî dînik bu me li nava gund e

Aman Elo aman Elo
Bejna zirav dîragê kela
Porê pirî li te bu bela
Xwedê emrekî pir bi min te da
Min bikişanda tela bi tela
(neqarat)

Ezo bi teva ezo bi teva
Nifira bikinî dê û bava
Destê xwe di destê min ke
Ma kûr biwin ji her du çava

Cindî cindî Elo cindî
Av li porê zer cemidî
Elo gidî Elo gidî
Av li porê zer cemidî

Gölyazı

BIRÎNA KEVN

Birîndar im
Devê birîna min sar e
Va birîna
Birînek kevnare
Çend Newroz rabirtin
Kevê nagre
Newroz dîsa dixemile
Ji nûva were
Dilê min de ragerîne
Min berve çiya dikişîne
Carek din
Germîye Newrozê
Bide ser devê birîna min
Bikewîne
Ax li min
Birîndar im
Dayê li min
Li cemê Dîclê biqelivîne
Birîna min
Sor biherike Dîclê
Carek din
Ma avde
Neçilmisen
Kulilkên azadî ya min

1995 *Mem Xelîkan*

ŞERÊ PISMAMA

M. Sirin Dağ

Payiza 1919a, ber êvarê, ewra reş dagirtibû ser Awanoxlîyê. Husê Birê xortekî bihîst salî ye. Bi Elê va dil girtibûn. Qewlê xwe dane hev û du ku birevîn. Şevê reş bû, hîv jî tunewû, çava çav nedidîn. Baranê jî dest pê kiriwû. Husê hespê xwe zing zingî kir, sîleha xwe li nava xwe girê da û siwar bû. Çû herda ku bi Elê va şor dayiwûn hev û du. Elê di bin wê baranê da li benda wî bû. El avîte terkîya xwe ji nav gund bi derket, berê xwe da Qonyê. Li wir merine xwe hewûn. Du şev û du roya da gehîştibû Gundê Pêxas. Li mala Hecîyê Osê bû mîvan. Yê ji berekê wûn. Bapîrê wana jî Deşta Kort (Çûqirowê) tev û hev hatibûn Anadolîya Navîn. Hen ji wana li Qişêrê bi cî û war bûyiwûn. Ji wê berê hen hatibûn li Qonyê cî girtibûn. Husê hatiwû xwe avitibû paş merîyên xwe yê li Gundê Pêxas.

Dû nivro wû. Husê Birê û Hesenê Mihê li ser sokana Mala Mihê rûniştibûn. Hesen qehwek bi kelandî dayibû ji Husê ra. Cixare dikişandin. Hesen jî hemsalê Husê wû. Nozde-bihîst salî wû.

Husê ji Hesen ra digot: "Bavê min tim qala merîyê me yên li vir dike. Li vir pîr merîyên me hewûne. Lê ez wana rind nas nakime. Hecîyê brangê te salê carekê tê li mala me dibe mîvan. Ez wî rind nas dikim."

Hesen "Erê dizanim. Tim dixwaze here axza we, cem merîyên xwe. Nuha

dîsa wê va çû. Mehîneka me ya qîr hewû. Çend ro ne wenda bû. Em lê gerînî negerînî me nedî. Mehîn kire mane, wî me ra jî go "Ezê li mehîne bigerim. Min ew dî dî, min nedî, ezê heta Qişêrê herim. Tu here ku nuha li mala we ye" got.

Husê: Bavê min ji bo Hecî digot; eşqîyakî mezin e. Li wan derana bi nav û deng e. Heqqê kesî naxwe. Xizana rind diparêze.

Hesen "Li van derana tê girtinê. Cîran û heval jê hez dikin. Hevalê Hecîyê Buxurcî ye. Cîrana diparêze. Ji dest yên bi heyî digre dide xizana. Hecîyê Buxurcî jî, Hecîyê me jî tu cara li gundê me yên kurmanca nerindî nekirine." Got.

Hesen tewaxa xwe ya tûtînê ji ser balîfê heyna dirêje Husê kir. Husê go: "Na, ez nakişînim. Royê li ber ava ye, ez dê rawim."

Di vî devî da rêvîyek hate ber malê. Li gundê Memo, merine Mala Mihê hebûn. Lawikê xwe dizewicandin. Mala Mihê dawet dikirin. Hesen mîvanê xwe bire hundir. Li quncikê hodê yî jûr bi rûniştikandî da. Li dil û xatirê wî pirsî.

Hesen go: "Rind e, heqqê me yê em herin. Lê Hecî li mal tune, kî me yî herê?"

Daka Hesen, Fata Mestê li dawîya hodê rûniştîwû.

Go: "Erê Hecî tune. Lê di ser gunda ra merî şandine pê me. Neçûyî nawe.

Em nerinî, ji bîr nakin. Tu yê herî. Tu yî hîn ji vê mezintir biwî?"

Hesen "Ez cara li tiştêkî veng nehatime diyinê. Ezê bi şa bikim?" got.

Fatê "Çi heyê ku tu şa nekî? Oxintîya van biwe bide wan, dolê xêr ke, bê li qusûra me jî mêz mekin. Hecî li mal tunewû. Fatê ez şandim. Bûk biderxistin şu va lêxe were."

Hesen wê şevê mîvanê xwe berneda. Nanê wî kir, kire xewê, siwe da bi rê kir.

Daka Hesen ew kiriwû bin barekî giran. Di ser gund ra, herê gundekî yad dawetê. Hînî xort bû. Erf û edetên kurmanca dizanîn. Lê cara li tiştê veng bi tenê nehatibû diyinê. Rabûn û rûniştina xwe dizani. Ji xwe xwaş wû. Xortekî qefes qolinc pan, bejn zirav û dirêj wû. Xortekî himî çeleng, himî camêr bû. *Çoyê kesî di ser çoyê xwe ra nedidî* Li gund li Xeca Kalê bi dergîstî wû. Xec jî ji rindîya xwe va pire rind bû. Meriya xwe wû. Keçeke gewre kal, sû dirêje pî dirêj wû. Li hev û du bi dil wûn.

Ji nivro bi şû va wû. Hewake xwaş, eyamekî payizê yî germ wû. Cûtgara toxim dirîşandin. Hesen û du hevalên wî gêştibûn dawîya Gundê Memo. Dengê dol û zurnê giran giran dihate guhê wana. Ku ketin nav gund, mala Êsê pirs kirin. Xortekî mala Êsê jî wana ra nişan da. Kû gêştin ber malê, kalekî 50-55 salî rawû bergunde wana hat.

Gewende zanibûn ew mîvan in, hatin li ber wana dengê dol û zurnê bilind kirin û lêxistin. Hesen ji berîya xwe zêrek biderxist û avite ser dolê. Du pez jî ji oxintîyê ra anîwûn. Kalê destê xwe dirêje Hesen kir û got "Hun bi xêr hatin"

Hesen destê kalê paçkir û da henîya xwe bi şu va got: "Ez Hesenê Mihê me,

wana jî hevalê min in." Wek Hesen di serê xwe da fikirî bû, ew xwedanê dawetê Ês wû.

Mala Êsê du goz xanîyê ku derî xwe li rohilat mêzedikirin, ji xweliyê bûn, ewana xanîyê rûniştin û raketinê wûn. Bi ser wan herdu gozana va, du gozê din hewûn, deriyê wana li başûr mêz dikirin. Yêk jî wana xanîyê malê wû, tiştê xwarin û vexwarinê yî têda wû. Goza din jî aşxane wû. Li rohilata xanîyê rûniştinê, ji wana firk axir, gom, kadîn hewûn. Ji der va li ber quncikê ku xanîyê malê bi xanîyê rûniştinê va digêştine hevdu, xaliyekî bidestkirî raxistibûn. Li quncik postekî bizina avitibûn ser xêlî. Herdu kenarê xêlî yê digêştin diwara, balifê yaninî yê ku bidestkirî dayî bûn ber balifa. Ser xêlî jî metilin avitibûn. Êsê, Hesen û hevalên wî li ser xêlî bi rûniştandî dan. Li ber diwarên din jî, çend cil û donek raxistibûn. Gundî li ser wana rûniştîwûn. Di navbera gom, axir û xanîya da meydanake fere hewû. Jin û mêra tev û hev govend dikişandin.

Ês bi wan rûyên xwe yê spî, mîna xortekî li dîndara mîvana dawestîya bû. Tûtin lê digirt, qehwe bi belavkirin dida. Hesen wana tûtin negirtin, ji bo ku li cem mezina venedixwarin. Ku qehwe gerandin, mezina ew girt bi şû va, Hesen wana heyne. Ês yek bi yek li dil û xatirê wana pirsî. Meriyên xwe yê li gundê Pêxas jî mal û can da pirs kirin.

Dolê şên wû. Keç û xortên berzewac xwe xemilandiwûn. Bi sê çar qora govend dikişandin. Hesen him vi civatê ra deng dikir him govend sêr dikir. Keçikê di govendê da yek jî yekê rindtir wûn. Lê keçikek hebû, te qêmîş nedikir ku lê mêzekî. Hesen çavê xwe ji ser wê

nedibirîn. Yêke bejnziray, navtenik, sûdirêje pî dirêj wû. Guliyê xwe hûr hûnayû wûn. Wexta ku xwe di govendê da ba dikir, rextê gulîya li navê diketin. Kum dayûwû serê xwe. Di bin kum da kitanê li sêrî wû. Dora kum bi zêre mendo xemilandî bû. Xeftan li xwe kiriwûn. Meydanîyekî dirêj, bi ser wî da çuxekî lê wû. Bi ser çûx da saltekî Semûlê li xwe kiri wû. Bervanka herîrî dawû ber xwe, piştî Tereblûsê li nava xwe pêçayî bû. Di nîga da jî lapçîn hebûn. Xezala kurda ya digotin ew bû.

Xortek hat, Hesen û hevalên wî dawete govendê kirin. Sê gavî dihate kişandinê. Sê-çar deqqa govend gerya bi şû va, Hesen tismaleke gewr ji berîya xwe bi derxist, derbase serê govendê bû. Vî gewende ra go: "Li giraniyê, li zaravê Elî Fatmê xe". Ji heqê govendê dihate derê. Sergovendekî baş wû. Di govendê da jî çavê xwe li wê keçikê digrandin. Fatê jî ku fersend di, tim li Hesen mêzdkir.

Hesen ew ji xortekî malê pirs kir ka ew kî ye. Fata Gulê wû. Xwanga sê bira wû. Dûre dûr va merî ya xwe wû. Bapîrê wana berpismamê hevûdu wûn. Hesen çî kir çî nekir navbera xwe û Fatê di. Pir xorta li gund ew xwastibûn. Vî kesî ra negotîbû erê. Fatê jî ku Hesen di, nedî dilê xwe ketiwû vî.

Hesen zanî ku Fatê ji wî hezkir xwast ku wê birevîne. Fatê nedixwast ku bireve. Li gora erf û edetan rev ne tişteki rind wû. Li gora gotinên Fatê, birayên xwe yên şer wûn, ê bela biderxînin. Wê jî dixwast ku bi şan û bi şûret bi bûk we. Hesen wîngê jê ra rastîya xwe kat kir ku yî bi derxistîyê Fatê, êdî zanîbû ku jî revê bîtir çare tune. Gotiwû erê. Tismalek xwe bi hev û du guherîn. Hesen çû cem hevala nav dolê.

Siweda berbû hatin ber mala bûkê. Xalê zave sîleha xwe xelat da û deri bi vekirin da. Bûk anîn li hespekî xemilandî siwar kirin. Zurnevan jî li zaravê bûkê dixist. Bûk di dor gund ra çerx kirin. Anîn ber mala zêve. Jinekê perene hûr, nuk û mûjin di ser bûkê ra velokirin. Kurika dest bi hev ra dinan ew berhev dikirin. Jinekê jî dergûşek lavik anî da dest bûkê. Keçik û bûk ketin pîyên wê heynan birin hundir. Lavikekî 10-12 salî jî cîzê bûkê, balîfek revand bir da zêve, xelatek xwe jê stend. Ku bûk derxistin bi şû va nanê dawetê dinan. Pênc pez serjêkiribûn. Li nanê; şorba meyrê, goşt, zad û xoşava çîra hewû. Hesen vana dû nanê wa xatirê xwe xwastin. Ûsê jî ew hersê ûd kirin û bi rê kirin.

Hesen dû dolê va sê şeva çû Gundê Memo û hat. Fersend nedî ku Fatê birevîne. Şeva çara brayên Fatê li mal tunewûn. Fatê vî daka xwe ra got "Ezê herime cîranekê, eza zû werim." Niv seet çû, Fat nehat. Seetek çû Fat nehat. Daka wê ji dola Mala Ûsê bi şû va li wê çûyibû sêsintîyê. Fat dû dolê va hatîbû guherîne. Rawû çû cîrana xwe pirs kir. Lê Fat neçûyibû wira. A ku jê ditirsya hatiwû sêrê. Cîrana xwe ya ku li navbera Hesen û fatê diçû dihatî û ew vî Hesen ra verê kirî jî got: "Xaltîya Gulê ma ew vî Hesen ra neçûyîwe?" Xaltîya Gul destên xwe avite porê xwe û porê xwe rûçikand. Hewlî bi ser gunda daxist. Brayên Fatê, ap û xalên wê û malmezînen wana li mala Gulê berhev bûn.

Brayê Fatê yî mezin Hesê Gulê digot "rabin, em di dûkevin, vava bênamûsî ye bêarî ye." Kesî guh nedida ser kesî. Her yekî şoreke xwe dikir.

Hesê: "Gul mayê serê me di nav selkê da berjêr ke" digot.

Malmezinekî "em bi mala Mihê va berpismamê hev û du nî. Ew du cahil in. Wê sûşikestîyê wa anî serê me. Lê niha em dûkevin meriyê werin kuştinê, xwînê birije, gundê di hev kevin" got.

Hesê Gulê jî digot "Ez bi ser vê da carek din li nav gund nagerim". Mezina nehiştin kes dû wana keve.

Hesen û Fat destê birbangê gêştibûn gundê Pêxas Hesen, li teqê xist, daka xwe jî xewê rakir.

Daka wî ku jinek li ba dî "Hesen ewê li cem te kî ye? Hene te çû dergîsta xwe revand? Te fedî jî nekir? Xecê tu çima ketî pê vî dînî?" got.

Hesen go "Etê, wa ne Xec e, wa ya Fata Gulê ye, jî gundê Memo."

Daka wî "Wê malê min şewitando, min sala cara tu kirî şuna meriya, te çû jî min ra dujmin çêkirin? Lê dergîstê te ya çir biwe?" got û meşîya çû cîranek jî xewê rakir. Li mala vî hodek jê ra bi vekirin da û ew di virda veşartin.

Di ser reva wana ra sê ro derbas bûn. Li gundê Memo fesad û nexwaz rehet rûneniştin. Xortên ku Fat xwastî, Fatê jî ew nekiribûn, dest bi derew û gale gura kirin. Brayên Fatê jî revê bi şû va hîn bi dere nav gund neketibûn. Ew reva li wana pir bi qar dihat. Ji gundê Pêxas jî tu deng bi derneketiwû. Kesek ne hat, ne çû. Bi xwe û xwe dikelîn. Aşîya gala gura nehat. Digotî "Hesen Fat nebir jî xwe ra, ê wê li çiya digerînine."

Li gundê Pêxas tişteki weng tunewû. Hesen Fat jî xwe ra kiriwû namûs. Kurê Gulê tu pirs nekirin ew gotinên navbera rast in an derew in. Bi wan gotinana tijî bûn. Hesê Gulê bra yê xwe yî biçûk

şande gundekî. Li wir Hemê Hecî hewû. Eşqîyakî bi nav û deng wû. Meriyê wana wû. Vî brayê xwe ra got "Ji min ra Hemê silav ke. Bê ma neke nexwe ma were"

Hesê Gulê di hundurê hodê da berjêr û berjêr diçû û dihat. Kû Fatê çî aniye serê wana, jî Hemê Hecî ra kat dikir. Mîna ku heş li sêri tunewûn. Bi ser wan gale gurên ku ketibûn nav gund da, tu yê bêyî qey dîn bûyiwû. Nedizani ku çî bike. Şer û bela jî rûya da dibarîn. Li seri û binê şora xwe tîm digot "Rev rev e, li çiya gerandin çî ye? Va ya bênamûsî ye. Kurê Mala Mihê mane, vê li me bikin.? Qey ez mirîme" Hes bi gotinên navbera ketiwû wû halî.

Şev wû. Li gundê Pêxas hîn kes neketiwû xewê. Mihê Kalê jî ber pêz hatiwû mal. Mih xwanga wî Xec û daka wana Kew di mal da rûniştîwûn. Bavê wana Kal î ne yî li mal bû. Mih jî bo wê hatibû mal ku dak û xwanga xwe bi tenê ranekevin. Ku dergîstê Xecê; Hesenê Mihê, Fat revandibû bi şû va, êdin ê bi dujmin bûn. Jin ku yê di mal da wûn jî, ew bi tenê cî nedihîştin. Her sê ya jî vir jî wê da deng dikirin. Ji nuşka va li ber derî û li ber eqê piste pistek kete guhê wana. Dû va repe repa hespa û dengê merina bilind bû. Mihê mîna ku tişteki dipayî bû cilê rawû, di teqa malê ye paşîyê ra xwe avite derva. Li erdê ket û rabû xwe avite çala gêname li paş malê. Ku xwe avit û navit yekî di hundurê çalê da sê qurşûn di canê wî da hejmartin. Xwîna germ bi ser da hat, tenê go "Ez lavikê Kalê me". Ji xwe derbas û bir va çû.

Hesê Gulê û heft heyşt meriyên din li derva wûn. Du meriyê wî jî deriyê malê şikandiwûn ketiwûne hundur. Hesê ew gotîma Mihê bihîst bi şûva vî hevalê xwe ra "lo te çî kir? Tê lavikê Kalê yî bi tenê

kuşt?" got. Hevalê vî jî got "Min go qey Hesenê Mihê yê, na hatiyê cem dergîsta xwe." Mih da hemêza xwe û jî çalê biderxist li herdê dirêj kir.

Di mal da du meriya rahiştibûn çengê Xecê ew kaşe derva dikirin. Xecê xwe jî dest wana radikşand, lê tu awil nedikirin.

Daka Xecê jî wana ra digot "Qurbana we me, şerê Mala Mihê we çima kire deriyê min? Keçikê min berdin. Em bê sûc û bê gunê ne." Rahiştibû kincê Xeca xwe nedixwas wê bide wana. Halle Mihê xwe yî delal jî newû ku di çî halî da ye. Yekî dest bi Kewê ra na, ew gêr bû. Rawû û go "Gûyê we li porê min, vê yekê li me mekin. Herin şerê xwe di deriyê Mala Mihê kin. Hun jî min zizanê çî dixwazine?"

Kesî guh neda ser wê. Dest û ningê Xecê girêdan û avitin hemêza sîwarekî.

Li wê gale galê û bi dengê sîleha cîran li dor mala Kalê gihêştibûn hev û du, Gundiyên Pêxas dihêrişin wira. Dor û paş wana hewş kiribûn.

Hemê Hecî dengê xwe bilind kir "Şerê me yî vi Mala Mihê ra ye. Hûn nekevin navbera me û wana. Emê naxwazîni ma xwîn birije. Bi şaşî me li lavikê Kalê xist. Ew î niha birîndar e, li paş malê ye. Rê bidin me em herin. Şevê reş e, li ser me giştika tîfing hene. Wê rê neda me, pir meriyê werin kuştinê. Xwîna here laşe yê bi serkevin." got.

Ji wan gotinên Hemê bi şûva mezinekî gund got "Rêya wana bidin ma herin. Şerê wana li derê wana be. Ew berpismamê hev û du ne. Şerî vana mekine derî gund". Dû va gundî ku belav bûn, daka Xecê kitana xwe jî serê xwe kir û avite ber lingê siwarî pêşiyê. Wan cêmerana pêle kitana Kewê nan û

çûn. Vi wê ra jî erf û edeteke kurda jî dane bin ningê xwe çûn.

Gundî çûne mala Kalê, mîna ku wana gotibû. Mihê Kalê yî birîndar raketiwû. Lê hîn dijîni. Arebeka hespa, Mih avitin ser û şandine xestexana Haymanê.

Wê şevê jî bera mala Mihê kî hebû giştik li mala wan gêştibûn hev û du. Hesen xwe dayiwû dawîya civatê, qe deng nedikir. Va bela vî kiribû derê wana. Hecî hîn li mal venegeriwû. Mezina deng dikir, vî jî guh dida ser wana. Kê mezinî deng dikir mîna ku hev û du teme kiribûn. Giştika şorek dikirin. Gotinên wana: "Kure Gulê yê şer in. Heşê wana yê nagehine. Qe ne cara jîn nehatine revandinê. Erê Hesen xwanga wana anî, lê huro jî li benda namûsa wana ye. Waya yêk wana kirî ne gerek bû. Çardehe roya bi şû va Hecî bihata emê li hev bihatanî. Lê ew bi ber hêrsê xwe ketin, bi hêrsê xwe nikanîn. Ê hatin dergîsta Hesenê revandin, lavikê Kalê yî birîndar kirin. Xwînê ketiye ber çavê wana. Heyşt-dehe meri ne. Em di dû kevin, em herin ser wana emê giştika bikujin. Ew jî yê qe ku nebe jî me çar pênc meriya bikujin. Werin em neherinî. Em û ew meriyê hev û du nî, ma xwîn nerije." wûn.

Çend xort li emper mezina derketin. Wana jî digot: "Ew werin di horta gundekî da berve çava Xecê birevinin, em jî rûnin tiştêki nekinî. Em wê qebûl nakinî. Kes naxwazê hun werin. Xortê me yê hene emê bi dû kevin, Xecê jî dest wana bigirin."

Dû wan xortana va, Hesen şor heyna û got: "Mezinên me rast deng dikine. Em dû kevin pir meriyê werin kuştinê.

Neçûyin ê rast e. Berdin, ma va bela ku min di we dayi, bi vikasiê derbas be”.

Mezinek çerxe xorta bû û go”Hun nizanin, hun ê xort in, cahil in. Li karê veng ku mezina go çi hun jî yê guh bi ser din. Rabin û belav bin.” Bi ser wê gotinê da herkes rabû û belav bûn, çûne malê xwe.

Kurên mala Gulê ku Xec revandin bi şû va jî ji dor gundê Pêxas bi dûr neketin, hero şivanek dihat û digot: ”Min ew huro li filan derê diyine.” Wana yê wexta ku li gund dora wan hewş bû, digotin ”Em naxwazin ma xwîn birije.” Mîna ku dixwastin Mala Mihê ma were ser wana. Mîna ku li şer û bela digerin. Rokê li çolê raste Osê brayê Hesên û Hecî hatin. Osê Mihê hîn xortekî panzde salî wû. Şivan bû. Pezek ji dest Osê girtin û birin. Osê hat li gund vava kat kir. Gotibû Xec ji yê li cem wana yê.

Gundiyan Pêxas jî dest bi gale gura kiribûn. Wana jî mîna gundê Memo digotin ”Ê Xecê digerinine.” Mezinek gund vi mala Mihê ra digot ” Wana ye ku huro pêz ji dest brayê we digrin, yê so jî werin jinê we ji dest we bigrin.” Bi ser va gotinên nav gund yê xerav da xort û mîrên Mala Mihê jî xûlî bûyi wûn. Kurê mala Gulê sê û çar ro derbas bûyi bûn, hîn jî gund bi dûr neketiwûn wana eşkere meydan dixwastin. Bifikirin xortên mala Mihê êdin rûniştin nediwû.

Xortên mala Mihê rabûn ser xwe. Hesên carek din vi pêşiya wana ket. Nedixwast herin şer. Xortekî sileh ji nava xwe kişand û berê silehê di Hesên alkîr û jê ra got ”Ya ku tu dikî bênamûsî ye. Serê pilokê tu yî tu yê werî, nehatîyî ezê siftê te bikujim, paşê jî herim ser wan bê arana ka çi dixwazine ma biwînin.” Bi

ser wan gotinan da Hesên zanibû ku yî tu awilê nekê go ”de rabin!”.

Di ber nivro, seet nehe-dehe wûn. Dehe-danzde xortên çeleng ji xwe xwaş, her tek ji wana tîremarek bû. 20-25 salî wûn. Hen ji wana yê bi dergistî, hene xwe jî yê berzewac wûn. Yek ji wana Husê Birê wû. El revandiwû, anîbû gundê Pêxas. Li hespa siwar bûn, tîfing û silehê xwe li nava xwe girêdan, ketin rê. Mezinekî gund heta dawîya gund kete dû wana. Digot ”Çûyina we ne ya xêrê yê. Werin vegerin.” Kesî guh neda ser vî. Li dawîya gund Hemê Molikî jî teve wana bû. Ew jî ji Qişêrê wû, mîna Husê Birê li gund şivanî dikir.

Ew xortana ji çiyayên dor gund daketinê, hetanî Text çûn. Li wir pir kort û kendal hebûn. Tu kort û endal nehiştin. Lê rastê wana nehatin. Ji Text bi şû va, gundekî tîrka hebû. Bi ser nneqewê da wergerîyan. Çemê Samsamê diherikî. Dora avê giştik qamûş wû. Hêdi hêdi nêzikî avê dibûn. Navbera wana û avê 30-40 metro hewû an jî tunewû. Xortekî ji wana digot ”Kurên Gulê tîrsîyan zanîn ku emê werin serwana, revîyan”. Hîn şorê di dêv da bû, jî nûşka va bi teqe teqa tîfinga meydan bû toz û dûman. Mîna baranê qurşîn bi ser wana da dibarin. Hen ji wana ji hespa da li herdê diketin, hena jî xwe ji hespa da adavitin herdê. Qîre qîra wan xortana, dengê tîfinga û dengê hespa tev û hev diwû. Xwe davitin kort û kendala ku xwe ji qûrşina biparêzin. Qûrşin ji nav vî qamûşî da dihatin. Lê kes ji wana va xuya nedikir. Çar pênc deqa, ne Hesên, ne ji hevalên wî tu deng ji silehên wana derneketibû. Ketiwûne pûsiyê. Giştika xwe şaş kiribûn.

Hesen di korteke biçûk da xwe veşartiwû. Kevirek ji xwe ra kiriwû talde. Bê birîn bû. Çar û pênc deqa bi şû va, ji nav qêmûş da ji ar hate birînê. Hesen wê wextê li piyê xwe yê çepê mêzekir ku çi mêzeke? Sê xortên delal û bejn wek rêhan li kêleka wî bêcan di nav xweliyê da raketine. Yek ji wana Hus bû. Husê Birç, sîwarê Elê. Wîngê Hesen nizanî çi bike. Radigerî. Bi xwe û xwe sond xwar û got "Ku min jî yek ji we xwaş cîhişt û jî vir çûm, ma ezî nemerî wim." Û rahişte sîleha xwe û ar kir. Ku Hesen dest bi êr kir, hevalên xwe yê ku hetanî wê wextê bê deng mayin ew ji hatine xwe. Wana ji dest bi êr kirin, gale gal kete nav kurê Gulê jî. Xuya dikir ku hen ji wana jî birîndar ketin.

Şer sê-çar seeta dewam kir. Sê-çar seetan bi şûva, tîfînga Hesen germ bû. Êdin ne diçerpand. Hevalên wî ji tu deng jê dernediketin. Dehe-panzde deqa bêdeng di şûna xwe da rûnişt. Kurê mala Gulê ku Hesen ar birî bi şûva guh dane ser xwe. Zanîbûn ku Hesen bê sîleh ma. Hêdî hêdî berve vî dihatin. Hesen nerevî, rabû ser xwe, tîfînga xwe avite herdê û ji wana ra got "Hun dua bikin tîfînga min germ bû, Min hûnê yek bi yek bikuştana" Wana tu deng nekirin. Ji wana du meriyan hatin rahiştine piyên Hesen ew gêr kirin û dane herdê. Hesê Gulê li ser vî rûnişt û devê wî bi vekirin da. Ew çi hêrs û çi kîn bû nizanim, zimanê vî xortî bi xwaşî ji dev kişand û qetand avit. Qîre qîra vî deng vi dinê dida. Mîna çûçîka serjêkirî xwe bi herdê va dida. Bi wê nebû, Hesê Gulê rabû ew da ber qûrşîna û bedena wî qul qulkî kir.

Mîna ku gotibûn rast wû, xwîn ketiwû ber çavên wana. Nedizaniyê ku çi dikine. Hîn ewê li herda meytê Hesen

bûn, rêvîyek xuya bû. Li ser hespê wû. Paçêkî gewr li çoyê xwe pêçayî bû. Hemê Hecî vi kûrşinekê ra hespa di bin vî da gêr kir. Ew axayê vî gundî tirk wû. Hemê ew nas dikir. Jê ra got "were". Ku ew berve wana dihat ji nav qêmûş da Hemê Molikî bi der ket û xwe avite paş vî merî. Hemê Hecî ku ew di got: "Wî ji paş xwe biderxe. Te ew bi derxist, derxist, te dernexist ezê bi kûrşinekê ra bedena we herduyan jî qul bikim!" Hemê Molikî ew gotîna bihîst bi şûva ji paş vi bixwe bi derket. Lê bi derket û neket ji horta henîya xwe da kûrşîn xwar û ji pê da gêr bû.

Kurê Gulê ji xwînê têr nexwarin. Mirî û birîndarên xwe berhev dikirin ku bi rêkevin. Ji dûr va kerîyek pez vi ber çavên wana ket. Zanî ku ew Os e, brayê Hesen î biçûk e. Duhî pezek ji dest vî girtibûn. Dîsa li wê derê bû. Birayê Gulê yî biçûk li hespa xwe sîwar bû û çû cem vî. Mîna ku gotibûn ew Osê Mihê wû. Ne fedî kir, ne jî ji Xwedê tirsî, ew xortê panzde salî jî da ber kûrşîna û vegeirî.

Kurên Gulê ya vi xwe ra kiriwûn. Sê birîndarên xwe heynan, berê xwe dane çiya û bi rê ketin. Dû xwe va ji gundê Pêxas pênc mirî û çar birîndar ji mêş û mozan ra cîhiştin çûn. Ew ketibûn navbera dill û mirada. Nehîştin Hesen û Fat, Husê Birê û El bi ber miradê xwe gêştana. Ew bi xwe di pê kişan miradî wûn, kesî nizanî.

Gundiye Pêxas bi mêr û jina ketiwûn rê. Jina porên xwe dirûçikan-din û digirîn, çûn ji nav terla ji kort û kendalan mirî û birîndarên xwe berhev kirin. Dev û bîvilên mirîya û birînen wana tîji mêş û moz bûyiwûn. Birîndar di nav xweliyê da nedihatî naskirin.

Pêxasan ew li ereba bar kirin û jin û mêr ketin rê.

Royê li ber ava wû. Erebeyên ku meytên wan xortên bi dergîstî û berzewac li ser, giran giran diketin nav gund. Gundî bi dora wana ketiwûn. Ber mala Mihê mîna mahşerê wû. Gundiyên Pêxas bi mêr û jina va li wir wûn û şîn dikirin. Fata Gulê û yara Husê Birê El li ser soka di nav jina da wûn. Porê xwe rûçikandine, rûyên xwe kiribûn dûrme. Şîn dikirin. Ji ber çavê wana da hezar hêstirk dibarî. Ku ew arebana ji Fatê va xuya bûn dest bi kilama xwe kir digot.

*Hayê hatin hayê hatin
Henê erev in, henê tat in
Mala Mihê bi mala Gulê va
Bûne heft dûlgera li ser min
Rûreşê rûreş li hev hatin*

*Kekê min hene dîn in
Zimanî Hesenî Fatê Mestê
Bi xwaşî ji dêv dikişînin
Govendê mêş û moza
Di ser ra digerînin
Yara Husî Birê yê
Rûreşa mîna min rûreşê
Di boyaxa min heldikişînin*

*Gundê me bişewite li xar da
Di çiyekî bi xwelî û xûbar da
Ez bi dîyarê Mala Mihê ketim
Seeta lêvike bi kostek hîna bi dîwêr da.*

Dora dine royê wû. Heciyê Mihê li ber malê rûniştîwû. Mezinên gund xwe dayibûn dorê. Ji Qişêrê hûnnî veşerîya wû. Tismala xwe di dest da, daka wî kilam digotine ew digirîya. Bi xwe û xwe li xwe xerav dibû. Royek hatibû dawestiyabû. Ew li mal nehatibû diyinê. Birayên xwe di vî şerî da bi tenê

hiştibûn. Tu li mal rûnenişt. Çar meriyên xwe heynan û kete pê kurên Gulê. Çiya bi çiya li wana gerîya. Çend roka bi şuva li kêleka Çemê Sûr li gundekî tîrka di çiyakî da ew hewş kirin. Hengorî wû. Hevalên xwe di çiya da bi şûn kirin û hetanî siweda bi tîfinga li ber hev dan.

Destê berbangê wû. Hêdî hêdî her der rûnî dibû. Ji paş zinarekî va kumê jinekê xuya bû û com bû. Hecî ar bi birîn da. Sê-çar deqeya bi şuva ew rabû ku Xec e. Destê xwe heyna û got "Ar mekin, ew reviyân!" Xec bi lez meşî û hat xwe avite sûyê Hecî. Bi ser hev da girîn. Hecî ew heyna û veşerîya gund.

Mihê Kalê di xestexana Haymanê da bihst roya bi şu va mir.

Hecî, dergîsta Hesen, Xec li gund da mêr û zewicand. Fatê Gulê li xwe mar kir û ji xwe ra kire bermalî.

Siweda zû wû. Giran giran serma ji dest pê kiri wûn. Êdî şivana hêdî hêdî pez dikişandin hewşoya. Li ezmana ro tunewû. Ezmanê ewravî bûn. Li ber mala Heciyê Osê, arebeke hespa dawestiya bû. Li ser arebê bavê Elê hatiwû Ela xwe ya delal yara Husê Birê ya bêbext bibe Qişêrê. Du jin ketiwûn piyên Êlê. Serê wê reş girêdayî wûn. Saltê wê bervajo likiribûn. Ew dianîn ku bi rê kin. Fata Gulê ya ku El <di boyaxa xwe helkişandî> ew di û meşîya, hat destê xwe di sûyê wê ra avit, dest di sûyên hev û du ra birin, bi ser hev da girîn. Wana jina na, ew bi zorê ji hev veqetandin û El li arebê nan. Arebe bi rê ket hetanî ku bi ser neqewa da hêl bû. Fatê çavê xwe ji dû wana nebirîn. Arebe ku li ber çavên Fatê da com bû ew hate xwe û çerx bû berê xwe da mala xwe û çû. Baranek hûr dibarî.

Zivingê-1

Musa Anter

Min gotibû; dizanim bê li kuderê hatime dinyê.

Êh, jiyana zarokekî şikeftê. Wê bê bala kê. Ramana min bi vî rengî bû.

Bi ser gelek teklifande jî, nedihate hişê min ku ez çîroka jiyana xwe binivîsim. Lê bi kalbûnê re, belkî jî ji ber kombûna serpêhatiyên, ev xwestin li cem min pêk hat. Şairê bi nav û deng û mezin ê kurd, Ehmedê Xanî, di pêşgotîna ferhenga xwe ya kurdî - erebî-ya bi navê Nûbara biçûkan de wiha dibêje:

***“Ne ji bo sahib rewacan
Belkî ji bo biçûkêd kurmancan”***

Îca, bi îlhama jî vî mirovê mezin, ez jî bîranînên xwe jî zarokên xwe re lê dikim. Bi hêviya ku ji gelek zarokên şikeftan re, li ser rêya jiyane bibero nahî...

Navê gundê min Zivingê ye. Ziving tê wateya cihê zivistanê. Lê zivistangeha me ne mîna yên mîletên dewlemend jî bo sportên çêle û şahiyên, belê ji bo zivistanan lawir lê bisitirin. Li welatê me gelek Ziving hene. Bi piranî, navên eşîretên wî cihî li zivîngan bûye. Wek mînak, jî Zivinga me re, Zivinga Temikan û jî yên din re jî Zivinga Hebizbinyan,

Zivinga Botan û hwd, hatiye gotin.

Hecêb e, kesên bi meraqa zanyariyê jî van Zivingan derketine jî hene. Mirovê ku diwana binav û deng ya Melayê Cizirî jî kurdi qulibandiye Erebi, Mele Ehmedê Zivingî bi xwe ye. Dûra li Qeza Suri, Qamişloke muftîti kiriye.

Ji xwe re li wê kerametê binêrin, di ser serdema şikeftan re ev nêzikî 7000 sal derbas dibin. Zivinga me, bêyî ku ji me bipirsin, hukumeta zalim ya demê, te digo qey nav li hesp û kûçikên xwe dikin, ji nişka ve, navê Zivinga me kirin “Eskî Mağara.” Em kin lêxin, piştî 65 salan ez bûm “Eskî mağarali”.

Van rojan bulgar navên tirkên Bulgaristanê diguherin dikin Bulgarî. Tê gotin ku ev kar bi mirovayetiyê re li hev nake, li dijî mafên mirovan e, falan filan... Hûn nebêjin ku bulgaran ev sûc jî tirkan fêr bûbin. Qede û bela, guhertina navan ne tenê hatiye serê şikeftên me, li welatê min çiqas gund hebûn, bêyî jî xwediyên wan bipirsin, bi tirkî nav li wan kirin. Ne gund bi tenê, lê herwiha navên gelek vilayetan jî guhertin. Mesela, Diyarbekir bû Diyarbakır, Elezî bû Elaziğ, Dêrsim bû Tunceli, û Şirnex bû Mazıdağ. Yê din jî nişanek erzan bi wan vekirin. Ji Entabê re Gaziantep û jî Urfa belengaz

re Şanlı-Urfa gotin. Ez nizamim bê çîma Mêrdînê hatiye ji bîrkirin. Ji Mêrdînê re jî bi hêsanî "Fakîr Mardin" dikaribû bihata gotin.

Erê, ev Eskîmağara di navbera berriya ku ji Iraq û Sûrî dom dike û t ê û çiyayên Tûr Abdîn de, gundek 20 şikeftî ye. Bêguman piştî serdema jeolojîkî çaran ev herêma yek ji warê sitara insanên herî kevn e. Ji ber ku qismek ji şikeftan xwezayî û hinek ji wan jî hatine çêkirin. Ava wexwarinê li gund tune ye. Ava baranê berdidin çalan, jê vedixwin û bi kar tînin. Vê dema dawî, ji Stililê (bi navê xwe yê nû Akarsû) bi boriyan av anîn jî, lê bi ser neketin. Ji zaroktiya min ve, çaxa ava çalan nedima, ji gundên cîran û ji serê kaniyên Zivingê bi ajalan av dianîn.

Hatina gund kêma û piçûk ji ziraeta bejî ye. Genim, ceh, nîsk, nok, şolik (ku her li herêmê bi tenê çê dibin) kizin û nokreşik diçandin. Li cihên şûvan jî tahlik, şebeş, hicûr, garisê spî, haşik û genek ku pir bi qîmet in, runê wê ji ya fasûlyê soya jî çêtir e û bi sedsalan dohnê wê ji bo ronahiyê tê bikar anîn, têne çandin. Bi kastî jî gundê me ji xwedîkirina lawiran re pir bi kêr tê. Şikeftên wê fireh in. Li gund kesî xerib tune ye. Çaxa Osmanlî hatin rojhilat û dest bi tapokirinê kirin, gundê di destê me de li ser navê kalkê min yê mezin Enterê Mihuteze hatiye tapokirin. Helbet malbat mezin bûye û gund di nava merivan de beş bûye.

Gundê min li bakurê rojavayê Nisêbinê dikeve û 25 km. jê dûr e. Ji esrên kevneşopê tê zanîn ku ne bi tenê xwedîkirina lawiran û çandiniya bejî, lê berhema tirî jî li gundê me pêk hatiye.

Lê, îro li ser axa me mêwek jî peyde nabe. Bi ser wê de ku li mezra gund hin jî cihê 8 mahzerên tirî hene. Ji gelek parçên qahfiyên kevn merov tê dighê ku berî dema musulmaniyê, li gor xwe, bi hecmek mezin, şerab hatiye çêkirin. Piştî musulmantî qebûl bûye, çêkirina dîmsê şûna ya şerabê girîye.

Ji kesên li dervî malbatê yê li gund re cîran dihate gotin. Bi qasî jî me re divîbû me erdê xwe diçand û yê dima me dida cîranan. Cîran jî ji her kar û xizmeta me re amade bûn. Li miqabil erdên diçandin, ji hatina xwe 1/10 didane me. Ev kar hemû bi qîm û dilxweşî pêk dihatin.

Dûra teraktor derketin. Dem guherî. Ji ber timayê cîranên li ber dilê me şêrin, belabûn. Li holikên (Gecekonduyên) bajaran perîşan man. Hîna jî gava em û cîranan li hev rast tên, mîna merivên nêzik em hevdû himbêz û maç dikin û bêhejmar serpehatiyên xwe di bîr tînin.

Ez texmîn dikim ev hişyarî-serkeftinên min yê dibistanan û hezjêkirina nivîskarî yê ye ji wir tê. Malbata me maqûlên erdek biçûk bû. Hatinên erdê mîna wekfa malbatê ne. Bav û bapîrên me, bavê min û pişt re jî diya min ev adet meşandin. Li cem me di navbera aşxane û xanan de oda gund hebû.

Her rêwiyê ku li vê odeyê dibû mêvan, bi xal û xatir belaş li vir diman. Her wiha dengbêj, stîranbêj û derwêşên ku pere û tiştên din distandin gelek caran rîya xwe bi odê dixistin. Çîrok, destan, stîran û gişk nimûneyên folklorê kurdî digotin û bikar dianîn. Oldaran, ji

bona nekevin ber gunehan bi tenê li erbane û zingilên bi navê xelile dixistin û qesidên olî dixwendin.

Ez niha pê dihîsim ku piraniya wan jî diwanên Melayê Cizîrî û Feqê Teran hatibûn girtin û van hunermendan bi terzê “mersiye” ya şairan zulm, qirkirin, bidarvekirin, jiyana surgunê ya bi êş û kul yê dema Osmaniyan û komara nû avebibû, tanîn zimên.

Di serhildana 1925an a Şêx Seîd de jî Licê, Qulpê, der û dorê Amedê, xelkên mal, mêr, zarok û zîçên xwe jî dest dabûn. Yanî gelek kurdên muhacir û qaçax di şikeftên me de disitirin. Diya min û gundiyan ew xwedî dikirin. Di nav wan de xaltîkek pîr bi navê Xeco hebû. Du law, mêr û du zawên xwe di bûyera Şêx Seîd de winda kiribûn. Tiştê lê bûbû şahid û kamaxa malbata xwe bi dengêkî bi şewat, hêstirên çavan û bi rengêkî digot ku her çiqas bi ser bûyerê re 65 sal bihuriye, ez hîna jî ji bin tesîra wê derneketime.

Bi ser wan hedîsên em xem dikirin jî de, mîna hemû zarokan em jî, bi listikên xwe yê bedew û şêrîn dijiyan. Li gund listikên me zarokan veşartok, xezalê, holî, qijimkal, lak û gelek şahiyên din yê mîna van bûn, ku nayên bîra min. Malzemê listikên me aşîq, xar, cam û parçeyên şuşa bûn. Ji davetan pê ve qiz bi xortan re nedilistîn. Ji xwe mecalê wan yê listinê jî tune bû. Ji ber ku giş listikên zarok û xortên nêr dilistîn hişk, nîşanî û diqet dixwestin. Dişibîyan talîma eskerî. Ev taybetbûn di timamê listikên li jor de dikari bê ditin, mîna listîka pêhîn. Hinek ji wan siwarbûn, wek veşartokê. Hinek jî bi pevçûn bûn, mîna xezalokê. Hinek jî wek hokey ya mo-

dern bûn. Lê goka ku kurdan di vê listikê de bi kar dianîn ne wek ya ewrupiyan çerm lê, jî dar dihate çêkirin. Bi navê xuçkanîk listîkek me yê din jî heye. Behtir jî bo xortan bû. Bi tirkî jî xuckanîk re dibêin “sapan”. Di cejnan de xortên du gundên cîran dihatine himber hev û bi xuşkanîkan li hevdûdixistin. Cih dibû meydana şer. Hinek birîndar dibûn. Lê tukesî bi dujminatîyê li bûyerê nedinerî. Ji bo xortan mîna perwerda mêrxasî û diqetê dihate ditin. Heger em bala xwe bidnê, hemû xort û zarokên kurdan di vê perwerda diqet, quwet û mêrxasiyê re derbas dibin. Bi kurdî tabîrek heye. Çaxa yek temenê lawê yekî din jê dipirse, yê din wiha bersiv didê û dibêje “gîhaye tîfingê.” Gawa jî bo min ev hate gotin ez 14-15 salî bûm.

Gundê me bê av e. jî ber vê yekê jî em bi hesreta avê bûn. Çaxa zivistanan li besta jêra gundê me av diherikî, li qiraxa lehiyê me biçûkan digot qey em li tenîştî cemê Dicle ne. Wek ku Yahya Kemal, jî bona Uskudar dibêje: “Desthilatdariya Uskudara feqîr gelekî dom nake” Ê me jî piştî ava lehiyê diçikiya, li qiraxa besta xwe em melûl diman.

Çiroka Sadirazam Mehmet Paşa û xarnûpê heye, Rojekê jî rojan çaxa Sadrazam li parka Gulhane digere, wezîrek jî yê wî xarnûpek herî qenc jêdike û dide Paşê. Paşe xarnûpê distîne û dipirse Ev çi ye? Wezîr bersiva wî didê: “ Bixwin paşe, mîna dirhemên helawa qudrê di nava wê de hingiv heye” Paşe dibêje “ jî te kuro!” û xarnûpê careke din dide wezîr. “ Ez vî zirçitî jî bona xatirê dirhemek hingiv nikarim

daqurtînim. Îca biraninên min ji dişibin minaka dirhemên hingivê nava xarnupê. Mesela, qaşo me sersala xwe Newroz ji bîr kiriye lê me sersala Rumî qebûl kiriye. Sersala kurdan piştî 1 ê çilê miladî bi 13 rojan e. Li giş gundan vê rojê, sersala dihat û hin jî tê pîrozkirin. Sersala rastî ya kurdan, Newroz, behtir wek cejna azadiyê tê pîrozkirin. Mîna sembola serfiraziya kurdan ku qehremanê mîtolojîk Kawa, li diji zulma samî Dehakê zalim, serî hildide û kurdan jî bin destên wî xelas dike. Di demên kevn de kurdan di sersalê de Newroz û cejna azadî ya Kawa di 31-ê tebaxê de pîroz dikirin. Dura dev jî 31ê tebaxê berdan. Nuha bi hesabên kevn 8 û bi yên nû 21ê Adarê tete pîroz kirin.

Li gor hemû çavkanîyên ereb, bîzans, Ermen û farisan, jî vê rojê re "Îdî Kurdî" tê gotin. Li rojhilata navîn hoya kîn û xereza tirk, ereb û farisan jî ber vê yekê ye.

Îca li seranserî Kurdistanê, her malbat bi qasî derfetên xwe, di sersala rumî de haziriyên xwe dikin. Zarok û xortên gundan di nava xwe de yekî mîna palyaço dineçiqşin û libasên kesa nedîtî lê dikin. Kurd jî van re QIRDİK dibêjin. Xort û zarok vî Qirdikî didin pêşiya xwe û mal bi mal digerin.

Bi kurdî manîyan dibêjin. Ji xelkê diyarî û geştan dixwazin, mesela, hin jî zaroktiya min de ev manî tê bîra min:

Serê salê binê salê

Xwedê bihêle xortên malê

Ka geştê vî malê

Xwediyên malê jî devliken derî vedikirin, bi zarokan şa dibûn. Pere yan jî fêkiyên hişk ên hazirkirî didane wan. Dîsan hozanên kurd ku em jî wan re

dibên MITRIB sersalan dikekî spehî girêdidan û dihatin oda axê gund. Dik berdidan dawa axê. Axê jî bi gurur, li meqamê xwe dik li mirtiban vedigerand û bexşîş dida wan. Em neha pê dizanin ku ev adet jî ola netewî ya kurdan zerdeştbûnê, jî melekê tawus tê. Helbet, mitribên belengaz nikarîbun teyrê tawus pêyde bikirna û gund bi gund bi xwe re bigerandana. Li şûna teyrê tawus wekilê wî dik neqandibûn. Ji ber ku li gor kurdan dik, lawirek binamûs e.

Birhatinek minî wek hingiv xweş jî heye. Ew jî bêrî ye. Di nava kurdan de navê bêrivanê tê bîra we... Xwediyê keriyên bi hêsabê 5 mehan nêrî û beranan berdidin nava mîh û bizinan. Dizanin ku jî giranbûna mîh û bizinan re pênc meh divên. Li gora iklima her heremekê bi hesabê ku piştî serma hişk pez bizên, katê guhandanê tayîn dibe. Li herema me, ev kar di meha ilonê de pêk tê. Di sibat û adarê de şîrê mîhan nadoşin. Berxikên wan gişk şîrên wan dimijin. Bi meha nîsanê re, çaxa her alî şîn dibin, bêrî dest pê dike. Bi piranî qîz û jinên ciwan diçin dotîna şîr. Ji berê de haziriyên xwe dikin. Meşkên xwe dikin tûrkên birêşî û rengîn. Bi kêf û kilaman diçin cihê ku şivan pez anîyê. Bi vê dilşahiye, xweşiya biharê û beza nav şînahiyê re, em zarok dijîyan. Sebebek din ya ku em bi wan re diçûn bêriyê jî bi destan vexwarina kefa ser şîr bû. Şivan, beranê herî spehî yê kerî digirt, şemla xwe li qîloçê wî girêdida û tanî pêşiya pêşenga bêrivanan. Qîza axa yan jî xwediyê kerî, ku jî mal de haziriya xwe kiriye, beranê şivên qebûl dike, beran cardî berdide nav pêz û xelata şivên didayê.

Her wiha, di cejnê olî û dawetan de, kincên taybetî û hine li por û destên me dikirin. Vê yekê hîsek mezin dida me zarokên kurdan ku em ji pir tiştan mahrûm bûn.

Di her dawetê de para zarokan ji hebû. Çaxa bûk tanîn ber deriyê zavê, bêyî ku diyariyekê bigire ew ji hespê peya nedibû. Piştî mezinê malê xelata bûkê dayê û bûk ber bi mal de meşiya û pê de, zave, li ser xanî ji jor de şerbikek tije şekir û pere, li ber nigê bûkê li erdê dixê. Her libek şekir û pere bi aliyekî ve belav dibe. Me zarokan hevdû dahf dida û kom dikirin. Balkêş e, ji qîmetê madî yê şekir û peran behtir, kêfa me û malbatên me ji wê yekê re dihat, bê ka kî bêhtir çavvekirî û celeng bû.

Merasîmek bi dilşewat û êş ya zarokên kurdanî din ji heye. Ew ji merasîma sunetkirinê ye. Gerçî sunet tevgera Hz. Muhamed e, lê bi hezar salan berî Muhamed, em kurd û cihû sunet dibûn. Berîya duktorî bê, li herema me, li Stanbolê, timamê rojhilata navîn û heta bi Misrê şêxên Tillo yên Sêrtê bi sunetkirinê rabibûn. Bi hatina buharê re hemû şêx bi şoxek olî bela dibûn û herkesî bi van şêxan zarokên xwe sunet dikirin. Şerm e jî, lê ez ê sunetkirina xwe ji we re bibêjim. Ji Nisêbînê kincên spehî ji min re hatin kirîn. Porê min hine kirin. Bi şimayê zêrik mezin bi eniya min ve kirin. Davetek mezin û xwarinek ku herkes bikaribe jê têr bixwe hate çêkirin. Doşek û lihêfên wê demê yên Şamî û Mûsilî hatine girêdan. Ji bo sebra min pê bê û ez pêdakevim, şikil şikil şekir û pirtîqal anîn. Ji xwe di dema me de, li Kurdistanê pirtîqal ne ji bona xwarinê lê ji bo me zarokan mîna şimamokan ji xwe re bi wan bilista bûn. Min zanibû bê

sunet çî ye, lê min nizanibû ku karek bi kêr, pênse û xwîn e. Dawî wext hat. Kirivê min ez kirim dawa xwe. Şêxê sunetkar hin duayên bi erebî xwendin. Hîn ji hayê min ji tiştêkî tune ye. Bi çogên min girtin û şêx Tahir bi derbekê re karê xwe qedand. Qêrîn bi min ket û pêre pêre devê min tije şekir kirin. Kevê min yê min jê hez dikir, ji min re anîn û ez aş kirim..

Dermanên ku piştî sunetê bi kar tanîn, ji giyayên taybetî yên li çiyayên Kurdistanê şîn dibin, dihatine saz kirin. Şêxên Tillo ev giya nîşanî kesî nedidan. Bi dû çar pênc rojan de, bêyî hedab bigire, birîna min çêbû û min jî bi hevalên xwe re dest bi listinê kir. Piştî 30 salî çaxa ez çûm Tillo min pirsra vî giyayî kir. Torîna kirivê min Şêx Tahir kulmek ji wî giyayî da min. Feqet, dure dema di sala 1959an de ez hatim girtin, min ev giya winda kir. Xwestina min ji xortên kurdan heye ku herin Tillo û wî giyayî teşhis bikin. Vî giya û yên din ê bi qîmet ku li çiyayên Kurdistanê ji ber xwe ve şîn dibin. Li şûna peniselîn û antî-biotika tercîh bikin.

Li gund, xelk 7 mehan li ser xaniyan radikevin. Xwendin û nivîsandina diya min tune bû. Lê xwediyê zanebûnek fireh a antikî xelkê bû. Li ser piştî xanî em li ser text radizan. Text mîna qeryolan biqasî odak mezin bûn. Ji ber ku bavê min tunebû, ez xwiha xwe ya mezin û sê xwişk û birayên xwe yên biçûk, em di nav hev de radizan. Text hulqasî fireh bû ku têra me gişan dikir. Û heger lazim biba cihê dergûşê ji hebû. Wek çîçikên kurkê em diketin himbêza diya xwe. Diya me jî bi me şa dibû, destên xwe di ser serên me re dibir, geh çîrokên kin ji me re digotin û geh jî stêrkên li esmanan bi me naskirin didan.

Di herka stêrkan de evîn, li diji dûpişkan efsûn, dema zêdebûna fêkî hebûn. Nemaza gava ez fêrbûm bê ka yên ku riya xwe şaş dikin, çilo bi arikariya stêrka şivanan cardin dibînin, heyecanekê min digirt.

Navên stêr û komên stêrkan hebûn. mesele, termê merxê, Îstêrka Xura, Termê Adem, gava li kurziya rastê ya termê Adem mirov li teniştê stêrka mezin, stêrka biçûk didît û ev duhe dixwend, digha mirada xwe.

“Termê Adem, Siwarê bi rim, ez miradê xwe ji te dixwazim”,

Leyla û Mecnûn jî hebûn. Biharan Mecnûn li bakur xuya dikir, Leyla jî li rojava...

Meha tebxê li hev nêzik dibûn û şeveke mîna du sersotên agir li hev bikevin digiştin hevdu û derbas dibûn. Îca yên ku ev kat bidîtiba çî miradên wa hebûya dihatin cih. “peyr û mezin” ya li bakur, bi hatina havîna re ber bi jêr de diherikî û çaxa dihat rasta qublê- tîrî, petex û şebes zêde dibûn. “Komika sêwiyan zêdetir mîna sembola dilşewatê dihatê dîtîn. Di nêvî de stêrek bi şewk û li dora wê jî gelek stêrkên biçûk hebûn. Ev komik jî şewqat û girêdana di navbera dê û zarokan de nîşanek bû. Ji rijîyana stêrkan re “Ehremendê Hurmuz” dihatê gotin. Yanî çaxa horî bi agir şeytan diqewitandin. Reşbûna hîvê wek mîna karê ejderhayê bi navê Hût dihatê dîtîn. Dema hîv reş dibû, ji bona hût bireve, çek dihatin teqandin, li sir û tenekan didan û deng derdixistin. Tarîbûna rojê jî weke serpêhatinek neheqîyê dihatê şîrove kirin.

Dewama wê di hejmara bê de

Wergeraji tirkî: *Terxan*

Stranên Gelêrî

Redaktor
Hesenê Alê

WEŞANÊN MEDYA

KITEBEK NÛ

Gotinek kurda ya pêşîyan heye; dibê ku “*Pezê bê xwadî, gur dê bixwin*” Ew gotina jî bo her tiştî derbas dibe. Dema mirov jî hebûnên xwe xwadî dernekeve hinekên din dikarin werin xwadî jê derkevin.

Stranên kurda jî wek her tiştê kurda yên din, jî aliyê tîrka, farisa û ereban ve hatine wergerandin, û guhartin li hatine kirin. Herweha wek folklorê xwe didin nasandin.

Birêz Hesenê Alê bi berhevkirina *Stranên Gelêrî* karekî heja kirîye. Her çiqas kêmasiyên xwe hebin jî, hinek stranên ku li ber wendabûnê bûn bi çapkirina wê kitêbê jî wendabûnê xilas kirin.

Kitêp jî aliyê weşanxana Medyayê, li Stockholmê hatîye weşandin.

Aksaray Dımılicesi

(Dımıllice-Türkçe Sözlük)

Hazırlayan: *Memê Hilkeçikî*

Kısaltmalar:

<i>L.</i>	Fiil
<i>m.</i>	Dişi
<i>n.</i>	Eril
<i>N.</i>	İsim
<i>Rbd.</i>	Sıfat
<i>Rgb.</i>	Zarf

G

ga *N.* öküz
gagoli *N.* bok böceği.
gangola *N.* salıngaç.
gas kerdiş *L.* ısırmak.
gelha ki *rgp.* işin aslına bakarsan.
gelti *N.* kilim.
germ *rgp.* sıcak.
germ biyîş *rgp.* ısımak, ısınmak.
germ kerdiş *rgp.* ısıtmak.
germî *N.* sıcaklık.
germî *N.* çorba.
gêsti *rgp.* aşırı açlık.
gilç kerdiş *L.* batırmak, sokmak.
gilêşi *N.* etek.
gilî *N.* saç örgüsü.
gilla *N.* üzüm tanesi.
gionî *N.* kan.
gionî biyîş *N.* kanamak.
gionî kerdiş *N.* kanatmak.
gionîn *rgp.* kanlı.
girdegin *rgp.* girintili çıkıntılı.
gire *N.* düğüm.
gire estiş *N.* düğüm atmak, .
girêdayîş *L.* bağlamak.
girêne *N.* yaka.

girêzi *N.* sel, salya.
girêzin *rgp.* salyalı.
girîote *rgp.* 1. tutulmuş.
 2. tıkanmış. 3. kapalı.
girîotiş *L.* 1. almak. 2. tutmak.
 3. kapatmak.
girûn *ripd.* 1. aşır. 2. yavaş.
girûn biyîş *L.* ağırlaşmak
girûn kerdiş *L.* ağırlaştırmak.
girûnî *N.* ağırlık.
giwi *N.* avlu.
giwûn *N.* inek memesi.
giawûr *N.* gayri müslim.
giawûrke *rgp.* çapraz.
giêc *N.* N. deli.
giêci *N.* m. deli.
giêcî *N.* delilik.
giêcûne *N.* delilik.
gûl *N.* yemek borusu.
gûmgûmok *N.* (iri) kertenkele.
gûnê *rgp.* 1. gerek, mutlaka.
 2. ...meli, ...malı.
 * **gûnê ti biê** bw. sen gelmelisin,
 gelmen gerekiyor.
gûolliki *N.* dana.
gûon *N.* beniz.

gûor 1. *N.* mezar. 2. *rgd.* kap karanlık.
gûoş *N.* kulak.
gûoşare *N.* küpe.
gûoşt *N.* et.
gûoşt giritişt *L.* şişmanlamak.
gûre *N.* 1. iş. 2. meslek.
gûre kerdiş *L.* çalışmak.
gûriote *rgp.* 1. tutulmuş.
2. tıkanmış.
3. kapalı.
gûriotişt *L.* 1. almak.
2. tutmak.
3. kapatmak.
gûşa *N.* salkım.

H.

hak *N.* yumurta.
hak kerdiş *L.* yumurtlamak.
hama *rgp.* 1. daha. 2. hala.
har *rgd.* kudurgan, kuduz.
har biyiş *L.* kudurmak.
har kerdiş *N.* kudurtmak.
harî *N.* kuduz(luk)
hawa *rgp.* biçim, usul, şekil.
hawa *N.* rüzgar.
hay û heşeme *rgp.* kargaşa
hazar *rgd.* bin.
hefte *N.* hafta.
hefti *N.* hatıl.
helbûo *N.* yanıp kul olmuş.
helesiyayî 1. *rgp.* hırpalanmış.
2. *rgd.* eskimiş elbise.
helesiyayîş *L.* hırpalanmak.
helesnayîş *L.* hırpalamak.
helkie *N.* kova.
heneki *L.* şaka.
henekî kerdiş *L.* şaka yapmak.
heppi kerdiş *L.* (ç. dili) yemek.
her *N.* eşek.
hercîki *rgp.* her ....tiğimde,
her ....tiğında, her ....diğimde,
her ....diğında.

heri *N. m.* eşek.
herim *N.* bahçe.
herri *N.* toprak.
herri *w welli* *rgp.* toz toprak.
herrioc *rgp.* hergün.
herro *rgp.* 1. hergün. 2. her sefer,
hep.
herşi *N.* gözyaşı.
herûndi *rgp.* yer, yeri.
herûndi nayîş *L.* 1. yerine
koymak. 2. geri koymak.
hesiyayîş *L.* uyanmak.
heş(t) *rgd.* sekiz.
heşrêse *rgd.* sekizyüz.
heştê *rgd.* seksen.
het *rgp.* yan, taraf.
heta nayîş *L.* 1. eklemek, ilave
etmek. 2. mec. abartmak.
hetra *rgp.* yanından.
hevzîn *N.* kanca.
hewrîng *N.* kırklık, makas.
hewşerî *rgp.* saldırgan, kudurgan.
hewtayîş *L.* havlamak.
hewûnra *rgp.* (sabah) erkenden.
hetûnî *rgp.* ..e kadar, ..a kadar.
hetûnîki *rgp.* ta ki.
heşmelike *N.* saklanbac.
heyûnîki *rgp.* ta ki.
heyûnî *rgp.* ..e kadar, ..a kadar.
hez biyiş *L.* sevilme.
hezbiyiş *N.* sevilme.
hez kerdiş *L.* sevmek.
hezkerdiş *N.* sevme.
hêl *rgp.* kenar, yan.
hêra ci biyiş *L.* haberi olmak,
farkında olmak.
hijdia *N.* ejderha.
Hilkeçik *N.* Ekecik dağı.
Hilkeçikî *N.* Aksarayda konuşulan
Dımlı ağzı, Aksaray Dımlıcesi.
(bu ismi ben verdim).
him zî *rgp.* hem de, üstelik.
hindaqi *N.* hendek, çukur.
hingav *rgp.* 1. hiza, denk. 2. kendi
başına, kendine göre.

Hişki! B. Sus!

hittil mittil *rgp.* kesinlikle,
ne olursa olsun.

hî *rgp.* ıslak.

hî biyîş *L.* ıslanmak.

hî kerdîş *L.* ıslatmak.

hîewûnde *rgp.* erkenden,
gecikmeden.

hîlqiki *N.* hik.

hîra *rgp.* geniş.

hîra biyîş *L.* genişlemek.

hîra kerdîş *L.* genişletmek.

hîremî *rgp.* her üçü.

hîrê *rgp.* üç.

hîrêrê *rgp.* üç defa.

hîrêrese *rgp.* üçyüz.

hîrini *rgp.* 1. üçüncü. 2. üçü.

hîris *rgp.* otuz.

holliki *N.* 1. evcilik (oyunu). 2.
evcik.

hopeli *N.* kumru.

hor *N.* şimşek. * horê gûrennê *bw.*
simsek çakıyor.

horrayîş *L.* böğürmek.

horrî *N.* böğürme.

huye *N.* kürek.

hûn *N.* 1. uyku. 2. rüya.

hûna biyîş *L.* sönmek.

hûna kerdîş *L.* 1. uyutmak. 2.
söndürmek.

hûna şiyîş *L.* 1. uyumak, uykuya
dalmak. 2. sönmek.

hûn vîenayîş *L.* rüya görmek.

Hûomma *N.* 1. Allah. 2. tanrı.

hûrdemî *rgp.* her ikisi.

hûwl *rgp.* iyi, kaliteli.

hûwt *rgp.* yedi.

hûwtê *rgp.* yetmiş.

hûwtrêse *rgp.* yediyüz.

hûwz *rgp.* yeşil.

hûyayîş *L.* gülmek.

I

ini *rgp.* öyle.

ini *rgp.* bedava.

iniki *rgp.* güya, öyleki.

inna *rgp. m.* bu.

innê *rgp. m.* şu.

innê *rgp.* bunlar.

innikê *rgp.* şimdi.

innî *rgp. N.* şu.

inno *rgp. N.* bu.

iyê *rgp.* o, şu (kadin).

iyê *rgp.* onlar.

iyî *rgp.* o, şu (erkek).

Î

îdi *rgp.* artık.

îro *rgp.* bugün.

îsûn *N.* insan.

îta *rgp.* bura.

J

je'ne *N.* kırkayak.

K

kal 1. *rgp.* yaşlı (erkek). 2. *N.* yaşlı,
ihtiyar.

kalayîş *L.* melemek.

kalî *N.* yaşlılık.

Kalo! *N.* İhtiyar! Dede!.

kap *N.* aşık (kemigi).

kar *N.* iş.

kar î gûre *rgp.* iş güç.

karawiyayîş *L.* kızmak.

karawnayîş *L.* kızdırmak.

kardî *N.* bıçak.
kardî tıra kerdiş *L.* bıçaklamak.
kaş biyîş *L.* sürüklenmek.
kaş kerdiş *L.* sürüklemek.
kaviri *N.* bir-iki yaşında kuzu.
kax *rpđ.* ham, olgunlaşmamış meyve.
kaxit *N.* kâğıt.
Ke! *B.* Hanim! kocanın karısına hitabı.
keçel *N. n.* kel.
keçelek *N. n.* kel.
keçeleki *N. m.* kel.
keçeli *N. m.* kel.
kefûn *N.* kefen.
keher *N.* bir-iki yaşında oğlak.
keki *N.* pire.
kel *N.* teke.
kelasîngi *N.* sapan.
keleki *N.* 1. kavun. 2. kelek.
keli *N.* kaynama durumu.
keliyayîş *L.* kaynamak.
keli ci ameyîş *L.* kaynamak.
kember *N.* kemer.
kemî 1. *rpđ.* eksik. 2. *N.* eksiklik.
kemî biyîş *L.* eksilmek.
kemî kerdiş *L.* eksitmek.
kemver *rgp.* az geniş olan, emî dar olan (kumaş).
kenayîş *L.* 1. kazmak. 2. kaşımak.
keniyayîş *L.* kaşınmak.
kepegi *N.* kepek.
ker ki *rgp.* istedi ki ..., denedi ki ...
kerawnayîş *L.* kızdırmak.
kerdiş *L.* yapmak, etmek.
kergi *N.* tavuk.
kierre *N.* kaya.
keskisori *N.* gökkuşağı.
kewkûri *N.* kevgir.
kewûnî *N.* ev kadını.
kêşme *N.* çeşme
kêy kerdiş *L.* oynamak.
kift *N.* kol. * **kiftû baskî** *bw.* kol kanat.

Kike! *B.* Hanim! kocanın karısına hitabı.
kilît *N.* anahtar.
kilît kerdiş *N.* kilitlemek.
kilîtkerde *rgp.* kilitlenmiş, kilitli.
killi *N.* 1. (cinsi) ateş. 2. alev.
kim *rgp.* kim.
kimeira *rpđ.* hangisi.
kimeirê *rpđ.* hangi kişi, hangisi.
kimî *rgp.* kim.
kine *N.* elbise.
kindir *N.* kendir.
kinnori *N.* çiban, sivilce.
kir *N.* penis.
kir *rgp.* kısa.
kir biyîş *L.* kısaltmak.
kir kerdiş *L.* kısaltmak.
kirrî *N.* kısalık.
kişte *N.* maktül, ölü, öldürülmüş.
kişti *rgp.* yan, yan taraf, kenar.
kiştîş *L.* öldürmek.
kitawi *N.* kitap.
kiwûn *rpđ.* eski.
kiwûn biyîş *L.* eskimek.
kiwûn kerdiş *L.* eskitmek.
kixayîş *L.* öksürmek.
kixiki *N.* öksürük.
kiy *rgp.* ne zaman.
kiy ki *rgp.* ne zaman ki, ta ki, ..idiği zaman.
kiyna *N.* kız çocuğu.
kiyneki *N.* kız.
kiynêra *rgp.* ne zamandan beri.
kizilbo *rgp.* hafif yanmış kumaş.
kîarm *N.* kurt, tırtıl.
kîarmicîn *rgp.* kurtlu.
kîassa *N.* kaplumbağa.
kîe *N.* ev.
kîer *N. n.* sağır.
kîeri *N. m.* sağır.
kîise *N.* kese.
kîêdi *rgp.* 1. hepsi. 2. hepsini.
kîsik *N.* kese.
ko *rgp.* ...ecak, ...acak.
kol biyîş *L.* körelmek.

kol kerdiş *L.* köreltmek.
kole *N.* köle.
koli *rgp.* boynuzsuz (hayvan).
koli *N.* omuz, omuz üstü.
koşkar *N.* ayakkabıcı.
kosne *N.* köstebek.
kow biyîş *L.* şımarmak.
kow kerdiş *L.* şımartmak.
kûççi *N.* taş.
kûççin *rgp.* taşı.
kûfik *rpđ.* küf.
kûfikî biyîş *L.* küflenmek.
kûfikin *rgp.* küflü.
kûjîk *N.* (evin dışardan) köşe(si).
kûl *N.* 1. derd, hastalık. 2. yara.
kûlaw *N.* keçe.
kûlliki *N.* şapka.
kûnd *N.* baykuş.
kûndêzi *N.* kepçe.
kûo *N.* dag.
kûoçiki *N.* kaşık.
kûolî *N.* odun.
kûose *rpđ.* köse.
kûotayîş *L.* kemirmek.
kûotîş *L.* kemirmek.
Kûrdasî *N.* 1. Dımili. 2. Dımlıce.
Kûrdîstûn *N.* Kürdistan.
kûs kerdiş *L.* iteklemek.
kûsikî *rgp.* diz boyu.
kût *rgp.* 1. topal. 2. ayaklari kesik olan.
kûta *rgp.* nereye.
kûtîk *N. n.* köpek.
kûtîki *N. m.* köpek.
kûtîş *L.* düşmek.
kûwar *rpđ.* 1. güzel. 2. kibar.
kûwûn *rpđ.* eski
kûwûn biyîş *L.* eskimek.
kûwûn kerdiş *L.* eskitmek.
kûyayîş *L.* dövmek.
kûyi *N.* kabak.

L

la *N.* ip.
Laa! *B.* Yaa! İşte! Öyle!
la *rgp.* fakat, ama.
lac *N.* oğul.
lacik *N.* 1. oğlan. 2. oğul.
lal *rpđ.* *N.* dilsiz, lal.
lal biyîş *L.* dilsiz olmak.
lali *rpđ. m.* dilsiz, lal.
lallik *N. n.* kekeç.
lalliki *N. m.* kekeç.
lalli kerdiş *L.* (ç. dili) uyumak.
lap *N.* aya, avuç içi.
lapati *N.* tokat.
lapati piro dayîş *L.* tokat atmak.
lapêki *rgp.* bir avuç.
lapik *N.* eldiven.
lawiyayîş *L.* emmek.
lawnayîş *L.* emzirmek.
Le! *B. N.* Herif! Yahu! Baksane!
 kadının kocasına hitabı.
leke *N.* leke.
leke biyîş *L.* lekelenmek.
leke kerdiş *L.* lekelemek.
lengayîş *L.* topallamak.
lengnayîş *L.* topallatmak.
leqayîş *L.* sallanmak.
leqnayîş *L.* sallamak.
leqiyayî *rgp.* sallanmış.
lerzayîş *L.* 1. titremek. 2. *mec.* kalp çarpmak.
lerznayîş *L.* titretmek.
leşî *N.* vucut.
lewlewî *N.* leblebi.
lez *rgp.* acele.
lezêka *rgp.* acele ile.
Lille! *B. N.* Herif! Yahu! Baksane!
 kadının kocasına hitabı.
lincik *rgp.* sırl sıklam.
lingi *N.* ayak.
lingi estîş ver *L.* çelme takmak.
lippikî *rgp.* sırl sıklam.
liw *N.* dudak.
lîem *rgp.* kir.
lîemîên *rpđ.* kirli.

lîesayîş *L.* yalamak.
lîesnayîş *L.* yalatmak.
lîllik *rgp.* berrak, tertemiz.
lîmoni *N.* limon.
lîs *N.* eğilme.
lîs biyîş *L.* eğilmek.
lîs kerdîş *L.* eğmek.
lîwi *N. m.* tilki.
lîym *N.* kir.
lîyr *N.* çocuk.
lîyr ardiş *L.* doğurmak, doğum yapmak.
lîyri vetîş *L.* (kuş için) yavrulamak.
loqere *N.* bagırsak.
lorik *N. n.* çocuk.
loriki *N. m.* çocuk.
lulla *N.* musluk, boru.
lûelli *N.* bir çesid börek.

M

ma *N.* anne.
ma *rgp.* biz.
ma vaci ki *rgp.* diyelim ki, söz gelimi, farz edelim ki.
makkî *N.* dişi.
mal *N.* 1. davar. 2. mal.
mala *rgp.* allah vere, inşallah.
malêzi *N.* bulamac.
malla *N.* hoca.
malliwi *N.* bir-iki yaşındaki dana.
maşalla *N.* maşaallah.
masayî *rgp.* şişik, şişmiş.
masayîş *L.* şişmek.
masnayîş *L.* şişirmek.
mat mendiş *L.* şaşa kalmak, hayret etmek.
mecal *N.* olanak, güç, mecal.
me'cîr *N.* muhacir.
me'cîri *N.* muhaceret.
me'cûn *N.* macun.
mektewi *N.* okul.
mektûw *N.* mektub.
meleki *N.* kertenkele.
meleki *N.* melek.
me'licuk *N.* solucan.
melmeket *N.* memleket.
mende *rgp.* kalan.
mendiş *L.* kalmak.
mendiş *L.* benzemek.
me'ne *N.* bahane.
me'ne *N.* muayene.
me'ne kerdîş *L.* bahane etmek.
me'ne kerdîş *L.* muayene etmek.
meqes *N.* makas.
me'r *N. n.* yılan.
meraq *N.* merak.
meraq kerdîş *L.* merak etmek.
mercola *N.* karınca.
merde *N.* ölü.
merdiş *L.* ölmek.
merdigûn *N.* merdiven.
merdiom *N.* 1. adam. 2. akraba.
meri *N.* testi, bidon.
me'ri *N. m.* yılan.
merre *N. n.* fare.
me'rûm *rgp.* mahrum.
me'rûmî *N.* mahrumiyet.
mesîni *N.* ibrik.
me'şer *N.* mahşer.
meşki *N.* tulum, tuluk.
me'yni *N.* 1. *m.* kısarak. 2. *n.* at.
mexeli biyîş *L.* hayvanların yere yatması.
mexeli kerdîş *L.* hayvanların yere yatmasını sağlamak.
mezel *N.* mezar.
mihîn *N.* (tahtadan) kazık, sikke.
mil *N.* boyun.
mîlçiki *N.* 1. serçe. 2. kuş.
milet *N.* millet.
miliçuw *rgp.* boynu egri/bükük.
milqatiki *N.* lakap.
milqe *N.* bol soganlı bir yemek.
milxendîz *N.* mıknatıs.
mird *rgp.* tok.

mirdîne *rgp.* doyarcasına, tok olana kadar.
miyî *N.* koyun.
mizgûni *N.* müjde.
mizgûni dayiş *L.* müjdelemek.
mîdûn *N.* meydan.
mîêrde *N.* koca, herif.
mîêrde kerdîş *L.* kocaya varmak, evlenmek.
mîêrdik *N.* adam, herif, adamcagız.
Mîêrdik! *N.* Herif! Bey!
mîêsi *N.* sinek, kara sinek.
mîlyari *rpđ.* milyar.
mîlyoni *rpđ.* milyon.
mîr *N.* hamur.
mîx *N.* çivi.
mîyt *N.* ölü, ceset.
mîzelek *N.* sık sık altını ıslatan.
mîzi *N.* çiş.
mîzi kerdîş *N.* işemek.
mûndi *rgp.* içinde, ortasında.
mûndîş *L.* örmek.
mûndî *N.* kuşak.
mûne *N.* bel.
mûnga *N.* inek.
mûno *ki rgp.* herhalde, öyle gözüküyor ki.
mûnqîş *N.* şapşal, aptal, deli.
mûoliz *rpđ.* fakir, perişan, belengaz.
mûra *N.* boncuk.
mûsayîş *L.* öşrenmek.
mûsnayîş *L.* öşretmek.
mûxbîr *N.* muhbir.
mûyi *N.* kıl.
mûyin *rgp.* kılı, kıldan.

N

nâ *rgp. m.* bu.
na kiştî *rgp.* bu taraf.
naçar *rgp.* caresiz.
nak *N.* göbek.

nalayîş *L.* 1. inlemek. 2. inletmek.
nale *N.* nal.
nale kerdîş *L.* 1. nallamak.
 2. mec. dövmek.
na'let *rgp.* lanet.
na'letî *N.* lanetli.
name *N.* isim.
narê *rgp.* bu sefer.
nari *N.* nar.
nankûor *N.* nankör.
nata *rgp.* beri, buraya.
naver *rgp.* bu taraf, bu kenar, bu sahil.
naxir *N.* sığır sürüsü.
naz *N.* naz.
ne'ciyayîş *L.* sinirlenmek, kızmak, öfkelenmek.
neheli *rgp.* sanki.
nengû *N.* tşrnak.
nepexiyayîş *L.* şişmek.
nepexnayîş *L.* şişirmek.
neqîş *N.* 1. nakış. 2. süs.
nerdîgûn *N.* merdiven.
nerî *N.* 1. eril, erkek. 2. erillik, erkeklik.
nerm *rpđ.* yumuşak.
nerm biyîş *L.* yumuşamak.
nerm kerdîş *L.* yumuşatmak.
nermiki *N.* bingıldak.
nermî *N.* yumuşaklık.
newe *rpđ.* yeni.
newe biyîş *L.* yenilenmek.
newe kerdîş *L.* yenilemek.
newera *rpđ.* 1. yeniden. 2. bundan sonra.
ne'yî *N.* nohut.
nexşîen *rgp.* 1. nakışlı. 2. süslü.
nê *rgp.* 1. *m.* bu, bunu. 2. bunlar.
nêyli *N.* düve, iki-uç yaşındaki dana.
niç *N.* hayır anlamında ünlem.
niçûki *N.* yumruk.
nikêra *rgp.* şimdiden.
nikêra bata *rgp.* bundan sonra, bundan böyle..

nikêyên *rgp.* zemanе, şimdiki.
nikûsikî *rgp.* diz üstü.
nimac *N.* namaz.
nimac kerdiş *L.* namaz kılmak.
nimite *rgp.* gizli, saklı, gizlice.
nimitiş *L.* saklamak.
nimnayîş *L.* saklamak.
niq kerdiş *L.* dik dik bakmak.
niqir *N.* çentik.
niqî kerdiş *L.* dik dik bakmak.
nişkawera *rgp.* ansızın.
niştîş *L.* konmak.
niştîş *L.* yazmak.
niw *rpđ.* dokuz.
niwê *rpđ.* doksan.
niwinî *rpđ.* 1. dokuzu. 2. dokuz tane, dokuzunu.
niwr *N.* hısım
niwrêse *rgđ.* dokuzyüz.
nixtgîne *rgp.* dikkatlice.
nizdî *rgp.* yakın.
nizdî biyîş *L.* yaklaşmak, yakınlaşmak.
nizdî kerdiş *L.* yakınlaştırmak.
nizm *rpđ.* düşük, alçak.
nizm biyîş *L.* alçalmak.
nizm kerdiş *L.* alçaltmak.
nizmî *N.* düşüklük, alçaklık.
nî *rgp.* *N.* bu, bunu.
nîê *rgp.* hayır.
nîêm *rpđ.* yarı, eksik.
nîêmserre *rgp.* altı aylık.
nîêmûn *N.* misafir.
nîêpûte *rgp.* pişmemiş.
nîmcet *rgp.* yarıda bırakılmış, yarım.
nîme *rgp.* yarı, yarım.
nîme biyîş *L.* yarılanmak.
nîme kerdiş *L.* yarılamak, yarıya getirmek.
nîmê şivi *N.* gece yarısı.
nîmroc 1. *N.* öğlen. 2. *rgp.* öğlenleyin.
nîmrocêki *rgp.* öğlenleyin.
nîni *rpđ.* bunlar, bunları.

nîski *N.* mercimek tanesi.
nîskî *N.* mercimek.
nîsûni *N.* nisan ayı.
nîşûn *N.* nişan.
nîşûn girîotiş *L.* nişan almak.
nîşûne *N.* nişan töreni.
nîweş *N. n.* hasta.
nîweş kûtiş *L.* hastalamak.
nîweşi *N. m.* hasta.
nîweşi *N.* hastalık.
no *rgp. n.* bu.
nûciki *N.* yumruk.
nûciki kerdiş *L.* yumruk sıkmak.
nûn *N.* ekmek.
nûn dayîş *L.* davet vermek.
nûno patîle *N.* yufka ekmek.
nûr kerdiş *L.* katlamak, toplamak.
nûrkerde *rgp.* katlanmış.
nûşte *N.* nuska.

O

ocaxi *N.* ocak.
ode *N.* oda
ordi *N.* ordu.
orispî *N.* oruspu.
ortax *N.* ortak.
otobizi *N.* otobus.
ox *rgp.* oh.

P

pa *rgp.* 1. ile, beraber. 2. takılı, yapışık.
pa biyîş *L.* takılmak.
pa finayîş *L.* yapıştırmak, vurmak, çarpmak.
pa kerdiş *L.* takmak.

pa nayîş *L.* 1. (kapı, pencere) örtmek. 2. birbirine degdirmek, dokundurmak.
pa vistiş *L.* 1. yapıştırmak, çarpmak, vurmak. 2. takmak.
padişa *N.* padişah.
palliki *N.* semer.
par *N.* geçen sene.
par *N.* pay.
par kerdiş *L.* bölüşmek, paylaşmak.
parçe *rgp.* parça
parçe biyîş *L.* parçalanmak.
parçe kerdiş *L.* parçalamak.
parçe parçe kerdiş *L.* param parça yapmak.
parîên *rgp.* geçen seneki.
parsî *N.* kaburga.
paşna *N.* topuk. ökce.
paştî ameyîş *L.* desteklemek.
paştî *N.* sırt.
paştî girîotîş *L.* desteklemek.
patiş *L.* soymak.
patîle *N.* yufka (ekmek).
pawitiş *L.* beklemek.
pawlûqa *N.* fabrika.
payîz *N.* sonbahar.
pê kerdiş *L.* (ayakkabi, pantolon) giymek.
pêçeki *N.* kundak.
pede kerdiş *L.* 1. üstünden dökmek. 2. üstüne dökmek. 2. başına dökmek, başından dökmek.
pejnari *N.* çuvaldız.
pe'liwûn *N.* pehlivan.
pellik *N.* madeni pul.
peme *N.* pamuk.
pemeyên *rgp.* pamuklu.
pencera *N.* pencere.
peqiki *N.* sivilce.
peqir *N.* bakır.
perda *N.* perde.
pere *N.* para.
perî *rgp.* dün degil evvelki gün.
pernayîş *L.* sıçratmak.

pernayîş *L.* batırmak, saplamak, sokmak.
perrayîş *L.* sıçramak.
perrayîş *L.* saplanmak, batmak.
pers *N.* soru.
pers biyîş *L.* sorulmak.
pers kerdiş *L.* sormak.
pert *N.* yaprak, sayfa.
pes *N.* davar.
pesn dayîş *L.* övmek.
pesnê xi dayîş *L.* övünmek.
peşmî *N.* yün.
peşmîên *rgp.* yünlü.
peya *rgp.* yaya.
pezik *N.* ıspanak.
pêlek *N.* torbacık.
pêrar *N.* iki sene öce.
pêrşeme *N.* perşembe.
pêştimali *N.* peştemal.
pêxember *N.* peygamber.
pêyra *rgp.* ayakta.
piçikîêki *rgp.* azıcık.
pif kerdiş *L.* üflemek.
pifi *N.* balon.
pilisiyayî *rd.* soluk.
pilisiyayîş *L.* 1. solmak. 2. buruşmak.
pilisnayîş *L.* soldurmak, buruşturmak.
pilişk *N.* çapak.
pira dayîş *L.* giydirmek.
pirç *N.* kıl.
pirçikin *rgp.* dallı yapraklı.
pirçin *rgp.* kıllı.
pirên *N.* (uzun kollu) atlet.
pirniki *N.* burun deliği.
piro dayîş *L.* 1. vurmak. 2. vuruşmak.
piro gûniyayîş *L.* birşeye değmek.
piro biyîş *L.* kapmak.
pirocini *N.* elek.
pirocini kerdiş *L.* elemek.
pirr kerdiş *L.* sümürmek.
pirûnciki kerdiş *L.* tırmalamak.

pisiki *N. m.* kedi.
pistûn *N.* göğüs, sine.
pişiki *N.* akciğer.
pişkayîş *L.* hapşırmaq.
pişki *N.* koyun, keçi gübresi.
piştîş *L.* sarmak, sarmalamak.
pi'ûn *rpđ.* geniş.
pivîngi *N.* çiğdem.
pixirî *N.* baca.
piy *rgp.* ard, arka.
piyda kerdiş *L.* bulmak, temin etmek, yaratmaq.
piyên *rgp.* 1. (bir) sonrakî.
     2. sonuncu.
piyi *rgp.* sonra, ardından.
* di serrûnra piyi *bw.* 1. iki seneden sonra. 2. yıllar sonra.
piynî *N.* 1. son, arka, ard. 2. sonuc, sonunda.
piynî ameyîş *L.* 1. bitmek.
     2. tükenmek, kökü kazınmaq.
piynî ardiş *L.* 1. bitirmek.
     2. tüketmek, kökünü kazınmaq.
piyra *rgp.* 1. sonradan. 2. arkadan, ardından.
piziki *N.* sivilce.
pî *N.* baba.
piêçeki *N.* kundak.
piêrar *N.* iki sene önce.
piêro *rgp.* beraber.
piêrun *N.* ebeveyn, baba ocağı.
piêser *rgp.* üst üste.
piêser ardiş *L.* toplamak, yığmaq.
pîl *rgp.* büyük.
pîl biyîş *L.* büyümek.
pîl kerdiş *L.* 1. büyütme.
     2. abartmaq.
pîli *N.* büyüklük.
pîne *N.* 1. yama. 2. çaput.
pîne kerdiş *L.* yamalamak.
pînekerde *N.* yamalı.
pîri *rpđ. m.* yaşlı, ihtiyar.
pîriki *N.* örümcek.
pîs *rpđ.* pis, kirli.
pîs biyîş *L.* kirlenmek, pislenmek.

pîs kerdiş *L.* pisletmek, kirlletmek.
pîsî *N.* pislik.
piy *N.* arka.
piydiser *rgp.* gerisin geri.
pîzze *N.* 1. karın. 2. göbek.
poşmûn *N.* pişman.
prûn *N.* lokma.
prûnêki *rgp.* lokmacık, birazcık, azıcık.
pûcayîş *L.* pişmek.
pûç *rpđ.* çürük, kof, pısrık.
pûç *N.* çorap.
pûnc *rpđ.* beş.
pûnc pûnc *rpđ.* beşer beşer.
pûncas *rpđ.* elli.
pûne *N.* nane.
pûncini *rpđ.* 1. bese. 2. beşinci.
     3. beş tane, beşini.
pûng *N.* dereotu.
pûnk *rpđ.* temiz.
pûnk biyîş *L.* temiz olmak.
pûnk kerdiş *L.* temizlemek.
pûnkî *N.* temizlik.
pûnkîne *rgp.* tertemiz, temizcesine.
pûnrêse *rpđ.* beşyüz.
pûnz *N.* soğan.
pûnzin *rgp.* soşanlış.
pûor *N.* saç.
pûr *rgp.* dolu.
pûr kerdiş *L.* doldurmak.
pûrik *N.* kabuk (hububat kabuşu).
pûri *N.* doluluk.
pûrt *N.* 1. kşl. 2. tüy.
pûrtin *rgp.* 1. kşllş. 2. tüylü.
pûrûncikî kerdiş *L.* tşrmalamak.
pût *N.* 1. put. 2. heykel.
pûte *rgp.* pişmiş.
pûtîş *L.* pişirmek.
pûwteni *N.* uşray.

SONDA MEZIN Û NEV NEWROZ*

Meçoyê Darê

Li bîst û yek
agirê me da hesinê te
sorkirî û nûrîkrî
Apo!
destê xwe
ew destê te yên maçkirinê
dirêjke me ra
carek rûne li çî tirsîya
ji rind û xirabê kire qal
em bûne darb û mesal
pelê wê gelek pîrbûn
ba min, emê bernifirbûn
Apo;
du birîn sekinîne
li quncê dil
bûne kwil
yek Qesrê Şirin, yek
Serê Duwemin
Apo;
li dema te
zalimên mîna Dehaq
li me bûn Mûsolînî
Hitler
Û Pinoşe
li me bûn kûçik
li çar ali
xwîn û birçîbun
dibêjin
li dem Dehaqê zalim
stûyê xwe xwardikir Ararat
ew Araratê bilind

gîrya û qîrya
difîkirya
doralî girt dûman
dû gihîşte ezman
Ferat bê zar û zîman
sekinî
Tîjle mîna dînan ji çîyan vegeyriya
ne gihîşte derya
steyr û hîv û roj bûne wînda
tarî daket gunda
li gund û bajara tîrs
ji tîrsan mane şaş
bûne nexweş
Apo;
Rast e, dibêjin
gulê Mezopotamyê çilmisîye
ew gulê rengîn
gula sorpel
gula çarpel
ax qelişî
weşîya zînar û lat
camêrên namdar bûne duqat
li dema te
li welatê me
cihê bav û kalê me
cihê govend û kilamê me
li qebilê me li qewmê me
li bajar û gundê me
Apê KAWÊ;
ne yek
ne du

*Ew şîir di sala 1977an de di kovara *Roja Welat* hejmara 8an de bi navê N. Sezgin hatibû belavkirin.

ne sê
ne çar
li welat bû hawar
tu xwedanê hesinê sor
te nûr kir hesin
te go "bese"
te deng da li meydan
dest pê kir îsyân
feqîr
    qîzan
        zîlam
            û xulam

piçûk û mezin
mêr û jin
xwarin SONDA MEZIN
dibêjin

*"Dijmin tim yek e
nêzik - dûr
li hindir - li der
nabe dost navê wan
li nanê feqîran e tim çavê wan"*

Apo;
rast e,
dibêjin we xwe berda ser
ji gund, ji bajar
sed sed, hezar hezar
hûn meşîyan qela wî
we anî dawîya bela wî
Apo, rast e,
dibêjin ku we kuşt Dehaq
baranekê girt ser Ararat
li Ararat gul û zozan
derketin deşt û çiya xizan
agîrek vexistin
di êgir da hesinê te
sorkirin û nûkîrin
nûkîrin û sorkirin
dibêjin ew ziman
hate iman
meşîya û meşîya
di çîyan da kevir diweşîya

gihîşte Tijla din
bûn yek
bi şewq û guman
himbêz kirin Êman
dibêjin
keçên çevreş û xortên delal
rûniştin li ser ava zelal
derd û xem avêtin
bûn heval
APO;
hin hene li dinê
welatên bindest
ne bi doz û şer in
ne lal û ker in
em dijmin zanin
ne yek, ne du, ne sê û çar in
her çar ji hev xwinvexwar in
dijmin me zanin
li ber ne gerîyan
ne girîyan û ne tirsîyan
tim û tim kir îsyân
APO;
me ewqas bihîst
em ewqas dibêjin
rêya me rêya AZADÎ
li her der
li her cih
li Avdarê
li bîst û yek
li NEWROZ
emê pîrozkin
ji te ra silavên germîn
Apê KAWÊ;
Cejna te li ser seran
û herdu çavan!...

KARACADAĞ

Temmuz ayı
gecenin yarısı
yüreğimde müthiş bir hasretin acısı
ve yüreğim
çıplak bir mavzer gibi
ürkek

titrek
ve yaralı

temmuz ayı
gecenin yarısı
şeyh sebil tepesindeyim
korkak bir yürek gibi yanan
sokak lambalarının ışığında

karacadağ:

saklandığı vadide
hazin bir hikaye
yanan bir meşale
karanfil kalesi
ve asi

Jainist bir din adamının titizliğiyle
hürmetle toprağa oturdum
toprak
arzulu bir kadının
teni kadar sıçak
ve anacaydı
vakit
konya ovasının
bereket zamanydı
başak keşmişti
konya ovasını
kırşehir biçerdöverlerinin sesleri
yankılamıyordu dağlarda
harşid dağından
kimyon kokulu dağ rüzgarı esiyordu
güneye

gökyüzü
başağa binmiş tarla gibi
temiz ve sarhoştur
yıldızlar bol ve yine boldur
ve yıldızlar
gelinlik çağındaki
xalikan kızları gibi
erişilmez
ürkek
pak
ve aydınlılar.

Xaco

Hatırlıyormusun Xaco
kış aylarında
sırtımızda kara önlükler
boynumuzda
yırtık ve soğukta kör bir giyotin
bıçağına dönüşen
beyaz naylon yakalar
koltuklarımızın altında tezekerlerimiz
camurla boğuşa boğuşa
okula gittimiz günleri
hatırlıyor musun
öğretmen korkusunda
zerdali dalı gibi titrediğimiz yılları
hatırlıyormusun
kürtçe konuştuk diye
taze yüreklerimize
mavzer kurşunu gibi çakılan
acı sözleri
ve
evlerimize
avuçlarımızın içi şiş
döndüğümüz günleri.

Feridün

Min, bi wera
nē pbat?
Huo ē Ji we bi ganda,
kawaheuu bigerin!

Ee Mee, ē

A. L. 2003